

Programmabegroting 2027

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	3
Uiteenzetting Financiële positie	5
Programma 1. Duurzame en gezonde samenleving	13
Programma 2. Leefbare en bereikbare samenleving	17
Programma 3. Interactie met de samenleving	23
Programma 4. Inclusieve en participatiesamenleving	26
Programma 5. Werkende en lerende samenleving	32
Programma 6. Informatie en kennissamenleving	37
Programma 7. Financiën en bedrijfsvoering	40
Programma 8. Algemeen bestuur en regionale samenwerking	43
Algemene dekkingsmiddelen, VPB, onvoorzien en mutaties reserves	46
Paragrafen	49
I. Lokale heffingen	49
II. Weerstandsvermogen en risicomanagement	62
III. Onderhoud kapitaalgoederen	72
IV. Financiering	78
V. Bedrijfsvoering	82
VI. Verbonden partijen	89
VII. Grondbeleid	99
VIII. Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid (WOO)	103
Financiële begroting	104
I. Structureel begrotingssaldo	104
II. Verschillen ten opzichte van de kadernota	105
III. Incidentele baten en lasten	106
IV. Reserves en Voorzieningen	107
V. Baten en lasten per taakveld	110
VI. Geprognoseerde balans	114
VII. Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen	115
VIII. EMU-saldo	116
IX. Nieuwe investeringen 2027-2030	117

INLEIDING

Voor u ligt de Programmabegroting 2027. Met deze begroting geven wij richting aan de komende jaren en bouwen wij verder aan een gemeente die dichtbij, daadkrachtig en toekomstbestendig is.

We blijven investeren in de opgaven die voor Overbetuwe belangrijk zijn, terwijl we zorgvuldig omgaan met de financiële ruimte die beschikbaar is. Het uitgangspunt is een meerjarig sluitende begroting. Dat betekent dat nieuwe plannen alleen mogelijk zijn als er ruimte is binnen bestaande budgetten of als andere keuzes worden gemaakt.

We houden vast aan onze ambities voor Overbetuwe op het gebied van versnelling woningbouw, balans in groei en leefbaarheid, duurzame energie en ondersteuning voor wie het echt nodig heeft.

Zorgzame gemeenschappen

De gemeente wil de komende jaren investeren in sterke en zorgzame gemeenschappen, waarbij inwoners elkaar ondersteunen en professionals vooral een ondersteunende rol hebben. Dit wordt verder ontwikkeld met praktijkgerichte pilots en sluit aan bij landelijke en regionale afspraken over zorg en welzijn, met extra aandacht voor preventie, wijkgerichte samenwerking en het voorkomen van zwaardere zorg.

Tegelijk wordt ingezet op een betere samenwerking tussen de eerstelijnszorg, welzijnsorganisaties en gemeentelijke voorzieningen.

Ook wordt het Sociaal Team Overbetuwe verder ontwikkeld tot een wendbaar en toekomstbestendig lokaal team. In 2027 wordt deze ontwikkeling geëvalueerd, zodat de dienstverlening beter aansluit op de toekomstige uitdagingen en de samenwerking tussen zorg en sociaal domein verder wordt versterkt.

Woningbouw

In 2027 wordt het nieuwe Programma Wonen afgerond. Dit programma bevat concrete maatregelen voor de komende jaren en sluit aan op de nieuwe wet Versterking regie volkshuisvesting. Hierbij is aandacht voor het beter benutten van bestaande woningen en een evenwichtige woningverdeling over de gemeente, met aanbod voor verschillende doelgroepen. We willen intensiever samenwerken met woningcorporaties, huurdersorganisaties en zorg- en welzijnspartijen.

Duurzaamheid

Overbetuwe blijft inzetten op duurzaamheid, energietransitie en klimaatadaptatie. Extra middelen worden ingezet voor klimaat- en energiebeleid. De uitvoering van de Lokale Energie Strategie (LES) wordt voortgezet, met onderzoek naar grootschalige energiebronnen zoals geothermie en kleine kernreactoren. De gemeente werkt verder aan energiebesparing, isolatie en de warmtetransitie. Ook werken we aan oplossingen voor netcongestie, zodat woningbouw en verduurzaming van gebouwen en bedrijventerreinen kunnen doorgaan.

Met maatregelen tegen hitte en aandacht voor water en bodem wordt er de komende jaren ook aandacht besteed aan klimaatadaptatie.

Tot slot

Naast deze plannen presenteren we voor 2027 een sluitend financieel perspectief. In de jaren 2028 tot en met 2030 is sprake van een sluitende begroting door de inzet van de algemene reserve. We dragen er zorg voor dat we vroegtijdig de gevolgen van de maatregelen uitleggen en communiceren.

Wij hebben er vertrouwen in dat deze begroting een goede balans is tussen enerzijds de ambities die we willen realiseren en anderzijds de beschikbare financiële middelen.

Wij kijken uit naar de samenwerking met uw raad.

Met vriendelijke groet,
College van Burgemeester en Wethouders

UITEENZETTING FINANCIËLE POSITIE

Algemeen

In dit hoofdstuk schetsen wij in het kort het financiële beeld voor de periode 2027-2030. Wij informeren u over de omvang van het (structurele) begrotingsresultaat en over de verschillen ten opzichte van de Kadernota.

Vervolgens gaan we in op de vermogenspositie van Overbetuwe, hoe deze zich verhoudt tot het geactualiseerde risicoprofiel en de BBV-indicator solvabiliteit.

Het hoofdstuk wordt afgesloten met de gehanteerde uitgangspunten en een totaaloverzicht van de lasten en baten 2027.

Begrotingsresultaat 2027-2030

Het begrotingsresultaat voor periode 2027-2030 geven we in onderstaande tabel weer.

(bedragen x € 1.000)	2027	2028	2029	2030
Begrotingsresultaat 2027-2030	435	0	0	0

De begroting 2027 sluit met een overschot van € 435.000 in jaarschijf 2027. In de jaren 2028 t/m 2030 is sprake van een sluitende begroting door de inzet van de Algemene Reserve. We lichten dit nader toe in de paragraaf "Duiding begrotingsresultaat en financiële positie".

In de Kadernota 2027 was onderstaand meerjarenperspectief 2027-2030 en structureel begrotingsresultaat opgenomen.

(bedragen x € 1.000)	2027	2028	2029	2030
Begrotingsresultaat 2027-2030	364	364	635	1.178
AF: Saldo van incidentele baten en lasten	364	364	0	0
Structureel begrotingsresultaat 2027-2030	0	0	635	1.178

Ten opzichte van de Kadernota 2027 hebben zich een aantal wijzigingen voorgedaan. Deze worden in onderstaande tabel toegelicht.

Afwijkingen Programmabegroting 2027 t.o.v. Kadernota 2027 (bedragen x € 1.000)	2027	2028	2029	2030
Kadernota 2027	364	364	635	1.178
Meicirculaire 2026	-292	-1.099	-1.801	-1.178
Doorwerking structureel effect 2e Bestuursrapportage 2026	616	-368	454	322
Vertraging uitvoering grote projecten	520	1.687	83	0
Aanvulling stelpost prijsinflatie	-523	-523	-523	-523
Maatschappelijke weerbaarheid en veerkracht	-100	-100	0	0
Invulling taakstelling GR-bijdragen	-110	-110	-110	-110
Kostendekking bouwleges naar 100%	75	75	75	75
OZB-areaaluitbreiding (incl. hogere afdracht Park 15)	115	115	115	115
Diverse kleine verschillen	-115	-393	-133	-215
Totaal wijzigingen	71	-716	-1.840	-1.514
Inzet Algemene Reserve	0	352	1.205	336
Programmabegroting 2027	435	0	0	0

Toelichting op de belangrijkste afwijkingen

Meicirculaire 2026

Het budgettaire effect voor 2027-2030 is negatief. Dit wordt met name veroorzaakt door het accres. Het meerjarige budgettaire effect voor de periode 2027-2030 komt uit op € 4,4 miljoen negatief. Voor een uitgebreidere toelichting op het financieel effect van de meicirculaire 2026 verwijzen we naar het afzonderlijke raadsinformatiememo Meicirculaire 2026.

Doorwerking structureel effect 2e Bestuursrapportage 2026 (2e Berap 2026)

Hier zijn de structurele effecten, zoals benoemd in de 2e Berap 2026, opgenomen, aangevuld met ontwikkelingen die alleen effect hebben op de periode 2027-2030 en dus niet in de 2e Berap 2026 zijn benoemd.

Vertraging uitvoering grote projecten

Bij het opstellen van de begroting zijn de investeringsplanningen geactualiseerd. Hieruit blijkt dat een aantal investeringen later afgerond worden, waardoor de kapitaallasten later starten.

Aanvulling stelpost prijsinflatie

Bij de Kadernota 2027 is rekening gehouden met de indexering op basis van de uitgangspunten (2,5%). Door contractuele afspraken over indexering wordt een extra bedrag toegevoegd aan de stelpost prijsinflatie.

Maatschappelijke weerbaarheid en veerkracht

Naar aanleiding van de VNG-ledenbrief met een leidraad voor “Weerbaarheid en veerkracht op lokaal niveau” is op 21 april 2026 in het college een bestuursopdracht behandeld en vastgesteld. De aanspraak voor 2027 en 2028 bestaat voor een groot deel uit proceskosten om het project te leiden.

Invulling taakstelling GR-bijdragen

In de begroting 2026 is een ombuiging opgenomen voor het doorvoeren van een besparing op de bijdragen aan de GR-en voor wat betreft het bedrijfsvoeringsdeel. Deze is al gedeeltelijk ingevuld bij de bijdragen aan VGGM en de GMR. Voorgesteld wordt nu om het resterende bedrag van € 110.000 te realiseren bij de DRAN. In de Kadernota 2027 is daar een meerjarig voordeel opgenomen, waar deze ombuiging uit gerealiseerd kan worden.

Kostendekking bouwleges naar 100%

Uit de in 2026 uitgevoerde inventarisatie blijkt dat het verwachte dekkingspercentage bij bouwleges 94% is. Door het tarief aan te passen, kan gezorgd worden dat de kostendekkendheid stijgt naar 100%.

OZB-areaaluitbreiding

De opbrengsten uit de onroerendzaakbelasting (OZB) stijgen als gevolg van de uitbreiding van ons areaal (nieuwe woningen en bedrijventerreinen). Deze extra opbrengst is gecorrigeerd voor de afdracht Park 15.

Inzet algemene reserve

In de jaren 2028 t/m 2030 is sprake van een sluitende begroting door de inzet van de Algemene Reserve.

Duiding begrotingsresultaat en financiële positie

Voor een goede duiding van het begrotingsresultaat is het inzicht in de structurele lasten en baten, het verloop van het eigen vermogen (algemene reserve) en het risicoprofiel van belang.

Inzet Algemene Reserve

Om in de jaren 2028 t/m 2030 tot een sluitend begrotingssaldo te komen, is de Algemene Reserve ingezet. In totaal wordt er gedurende deze periode € 1,9 miljoen uit de Algemene Reserve gehaald. De effecten hiervan op het weerstandsvermogen lichten we toe in de paragraaf Algemene Reserve.

Inzet Algemene Reserve 2027-2030 (bedragen x € 1.000)	2027	2028	2029	2030
Begrotingsresultaat 2027-2030 voor inzet Algemene Reserve	435	-352	-1.205	-336
Inzet Algemene Reserve	0	352	1.205	336
Begrotingssaldo 2027-2030 na inzet Algemene Reserve	435	0	0	0

Structureel begrotingsresultaat

Het saldo van de begroting bestaat uit incidentele en structurele lasten en baten. Wanneer we de incidentele lasten en baten buiten beschouwing laten resteert het structurele begrotingsresultaat. Op deze manier wordt inzichtelijk of de structurele lasten gedekt kunnen worden door de structurele baten.

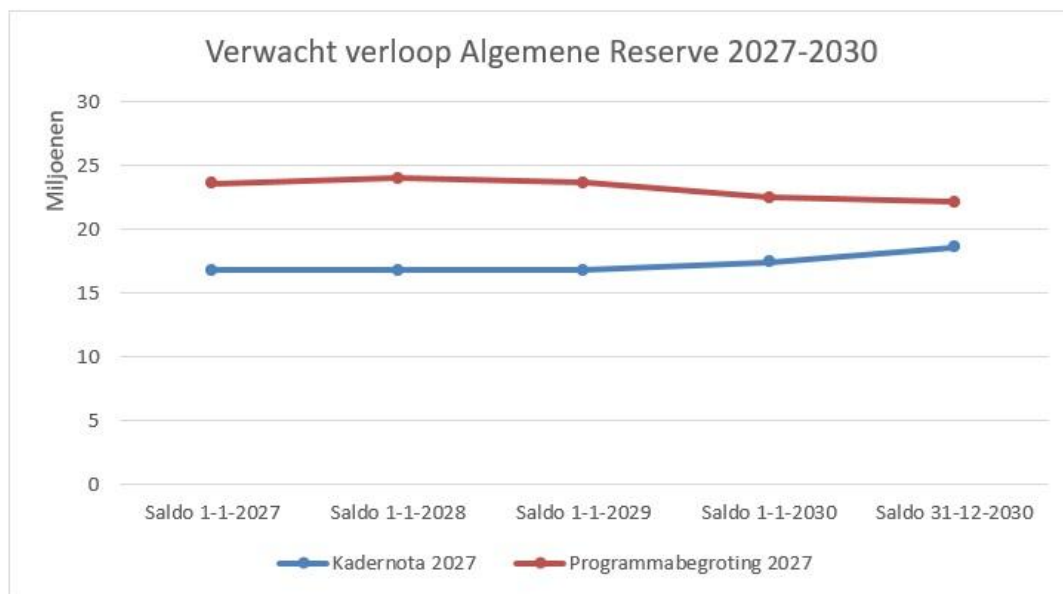
Structureel en incidenteel begrotingsresultaat (bedragen x € 1.000)	2027	2028	2029	2030
Meerjarenperspectief Programmabegroting 2027	435	0	0	0
AF: Saldo van incidentele baten en lasten	0	0	0	0
Structureel resultaat 2027-2030 Programmabegroting 2027	435	0	0	0

Algemene Reserve

De noodzakelijke omvang van een Algemene Reserve (AR) is afhankelijk van de kwaliteit van het risicomanagement, de begrotingsdiscipline en de ruimte om binnen de begroting onverwachte risico's op te kunnen vangen.

We presenteren in deze Programmabegroting een begrotingsoverschot van € 435.000 in 2027. Zoals hiervoor ook vermeld, wordt er gedurende de periode 2028 t/m 2030 in totaal € 1,9 miljoen uit de AR gehaald. Het overschot in 2027 zal worden toegevoegd aan de AR. Per saldo is er dus sprake van een onttrekking van € 1,5 miljoen aan de AR over de gehele periode van deze begroting.

In onderstaande afbeelding is het verwachte verloop van de AR, op basis van deze Programmabegroting 2027, vergeleken met het verwachte verloop, zoals dat was opgenomen in de Kadernota 2027.

Risicoprofiel

Het risicoprofiel is geactualiseerd en gebaseerd op de nota Risicomanagement 2023. Deze actualisatie leidt tot een risicoprofiel dat gelijk is aan dat in de jaarrekening 2025 (zie voor een nadere toelichting de paragraaf weerstandsv Vermogen). Dit risicoprofiel (€ 9,625 miljoen) afgezet tegen de algemene reserve van € 23,6 miljoen levert een weerstandsratio van (afgerond) 2,5. Bij deze ratio hoort de kwalificatie 'uitstekend', deze kwalificatie zit ruim boven de bovengrens van de na te streven bandbreedte van 1,4 tot 2,0.

Ontwikkeling weerstandsratio (bedragen x € 1.000)	Per 1-1	Bedrag AR	Risicobedrag *	Ratio
Saldo Algemene Reserve	2027	23.609	9.625	2,45
Toevoeging Algemene Reserve in 2027		+ 435		
Saldo Algemene Reserve	2028	24.044	9.625	2,50
Inzet Algemene Reserve in 2028		- 352		
Saldo Algemene Reserve	2029	23.692	9.625	2,46
Inzet Algemene Reserve in 2029		- 1.205		
Saldo Algemene Reserve	2030	22.487	9.625	2,34
Inzet Algemene Reserve in 2030		- 336		
Saldo Algemene Reserve	2031	22.151	9.625	2,30

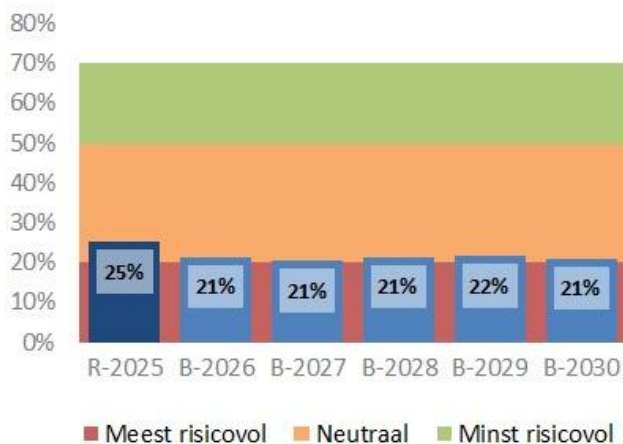
*de risico's worden bij het opstellen van de begroting en de jaarrekening beoordeeld.

Solvabiliteit

De solvabiliteitsratio geeft een beeld van de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen. Zo wordt zichtbaar of een gemeente voldoende eigen vermogen heeft om aan alle financiële verplichtingen te kunnen voldoen.

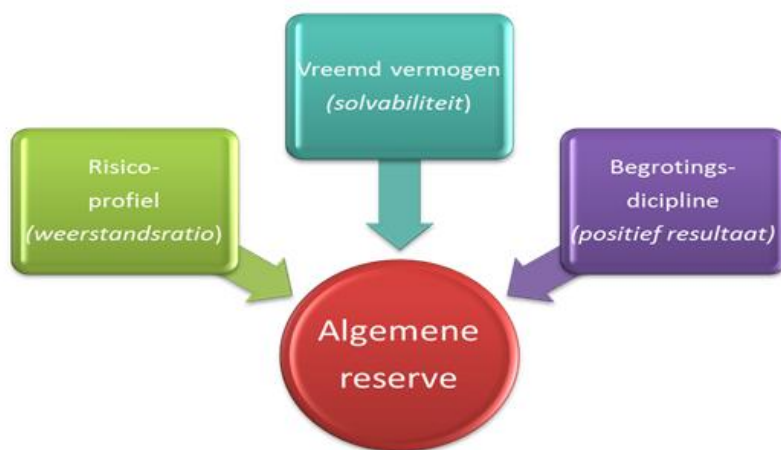
In de hieronder geplaatste grafiek is deze ratio voor de komende vier jaar in beeld gebracht. In de berekening van deze ratio wordt rekening gehouden met de verwachte begrotingssaldi in 2027-2030.

2. Solvabiliteitsratio

Wat betekent dit voor de algemene reserve?

Vanaf 2028 neemt de AR steeds verder af. Dit komt door de inzet van de AR als structureel dekkingsmiddel voor de structurele begrotingstekorten in 2028 t/m 2030. Deze verlaging komt ook tot uiting in de weerstandsratio en de solvabiliteitsratio. De benodigde omvang van de algemene reserve hangt van verschillende factoren af, deze factoren hebben ook nog een onderlinge samenhang. De factoren waar het om gaat zijn de ontwikkeling van de risico's (risicoprofiel), de ontwikkeling van de financieringsbehoefte (vreemd vermogen) en het vermogen om op rekeningbasis daadwerkelijk het positieve resultaat te realiseren (begrotingsdiscipline).

Een stijging van de weerstandsratio wordt in gang gezet door te sturen op een groei van de algemene reserve en/of een daling van het risicoprofiel. Bij de solvabiliteit ligt de relatie tussen het eigen vermogen, dat is inclusief de bestemmingsreserves, en het vreemd vermogen. De sturingsmogelijkheden op dit kengetal zitten dus niet alleen in de omvang van de algemene reserve. Daling van de bestemmingsreserves of een groei van de investeringsbehoefte als gevolg van bijvoorbeeld nieuwe investeringen hebben een negatief effect op deze ratio.

Uitgangspunten van deze begroting

In deze begroting hanteren we de onderstaande uitgangspunten, die onder andere zijn ontleend aan de eerder door de Raad vastgestelde Kadernota 2027.

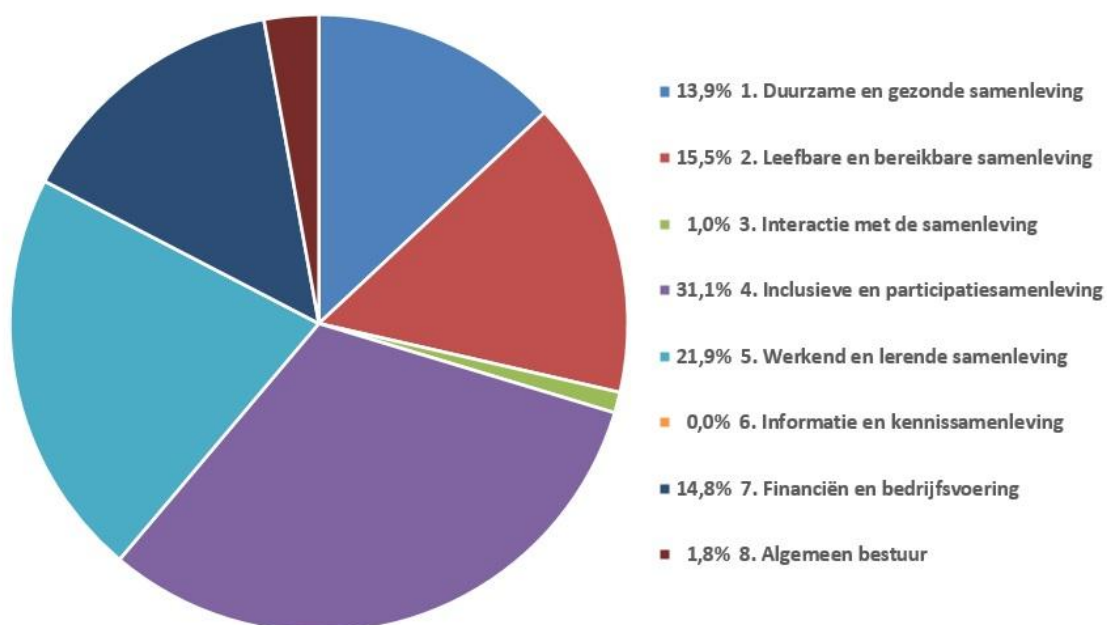
Beleidsmatige uitgangspunten			
1	Ramingen zijn realistisch en volledig		
2	Structurele lasten worden met structurele baten gedekt		
3	Nieuwe uitgaven worden getemperd en zijn alleen mogelijk als bestaand beleid in gelijke mate wordt beperkt.		
	Financiële uitgangspunten	Voorstel	Waarde
1	De algemene uitkering is gebaseerd op de meicirculaire 2026		
2	De meerjarenramingen zijn gebaseerd op constante lonen en prijzen		
3	Aantal inwoners op 01-01-2027	Werkelijk aantal op 01-01-2026 plus inschatting groei in 2026 op basis van woningbouwprogramma	49.365
4	Rente		
	- Investeringen	Conform BBV	1,5%
	- Grondexploitaties	Conform BBV	1,5%
	- Kortlopende leningen	Inschatting gebaseerd op de actuele marktrente	3,25%
	- Nieuwe langlopende leningen	Inschatting gebaseerd op de actuele marktrente	3,75%
5	Formatie en salarissen		
	- Formatie	Zie paragraaf bedrijfsvoering onderdeel Personeel en organisatie	
	- Salarissen - Sociale lasten	Verwachte cao-ontwikkeling incl. de verwachting stijging sociale lasten	3%
6	Prijsinflatie	Prijs Bruto Binnenlands Product	2,5%
7	Bijdrage verbonden partijen	Op basis van conceptbegroting verbonden partij. Indien de begroting ontbreekt geldt de prijsinflatie	2,5%
8	Belastingen		
	- Onroerende Zaak Belasting	Verhogen met prijsinflatie	2,5%
	- Toeristenbelasting	Verhogen met prijsinflatie	2,5%
	- Hondenbelasting	Verhogen met prijsinflatie	2,5%
	- Precariobelasting	Verhogen met prijsinflatie	2,5%
9	Heffingen		
	- Marktgelden	Verhogen met prijsinflatie	2,5%
	- Begraafrechten	Verhogen met prijsinflatie	2,5%
	- Leges	Verhogen met prijsinflatie	2,5%
	- Bouwleges	Aanvullend verhoogd voor 100% kostendekkend (zie paragr. Lokale heffingen)	9,5%
	- Rioolrecht	100% kostendekkend	
	- Afvalstoffenheffing	100% kostendekkend	
10	Huuropbrengsten	Conform opdracht Vastgoedvisie 2025	

Totaaloverzicht lasten en baten

Hieronder is een totaaloverzicht opgenomen met de uitgaven per programma en de belangrijkste inkomsten voor de gemeente in 2027. Per saldo is er dus sprake van een begrotingsoverschot in 2027 van € 435.000.

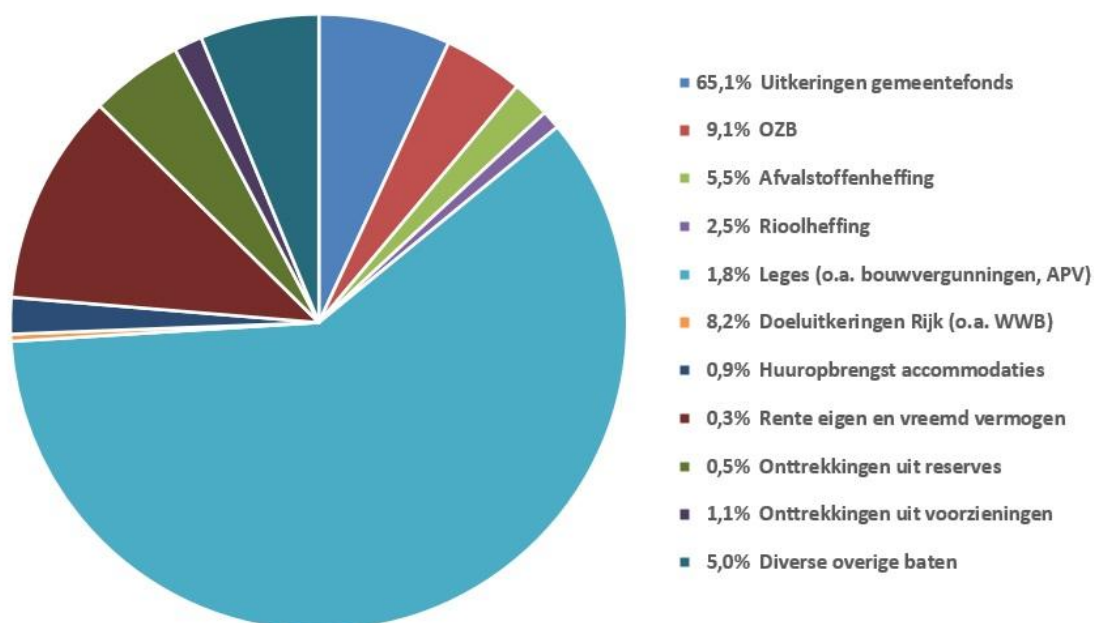
In 2027 wordt € 153 miljoen uitgegeven aan de programma's en bijbehorende projecten. In onderstaande tabel ziet u hoe dat bedrag over de verschillende programma's is verdeeld.

UITGAVEN 2027 (bedragen x € 1.000 en afgerond op € 100.000)	
1. Duurzame en gezonde samenleving	20.500
2. Leefbare en bereikbare samenleving	22.900
3. Interactie met de samenleving	1.500
4. Inclusieve en participatiesamenleving	46.000
5. Werkende en lerende samenleving	32.400
6. Informatie en kennissamenleving	0
7. Financiën en bedrijfsvoering	22.000
8. Algemeen bestuur en regionale samenwerking	2.700
Totale uitgaven programma's en bijbehorende projecten	148.000
Diverse overige lasten (onvoorz., inning belast., stort. reserves)	5.100
Totaal uitgaven	153.100

Tegenover bovenstaande uitgaven staan uiteraard ook inkomsten. In onderstaande tabel is een specificatie opgenomen van de belangrijkste inkomstenbronnen in 2027.

INKOMSTEN 2027 (bedragen x € 1.000 en afgerond op € 100.000)	
Gemeentefonds	100.000
OZB	14.000
Afvalstoffenheffing	8.500
Rioolheffing	3.800
Leges (o.a. bouwvergunningen, APV)	2.700
Doeluitkeringen Rijk (o.a. WWB)	12.600
Huuropbrengst accommodaties (o.a. De Helster)	1.400
Rente eigen en vreemd vermogen	500
Onttrekkingen uit reserves	700
Onttrekkingen uit voorzieningen	1.600
Diverse overige baten	7.700
Totaal inkomsten	153.500

PROGRAMMA 1. DUURZAME EN GEZONDE SAMENLEVING

Een duurzame en gezonde samenleving vraagt van ons allen dat we duurzaam en gezond gaan denken en doen. Om dat te bereiken werken we als gemeente vanuit de nieuwe contouren van het programma duurzaamheid. Daarin hebben we klimaatdoelstellingen vastgesteld. We realiseren de doelstellingen door inwoners, ondernemers, verenigingen en andere organisaties vanaf het begin bij de opgaven te betrekken. Een belangrijk uitgangspunt daarbij is dat de maatregelen betaalbaar zijn. Verder ondersteunen en stimuleren we ondernemers om duurzaam te innoveren.

Wat willen we bereiken?

Een samenleving waarin we op een duurzame wijze omgaan met energie en grondstoffen en waar we de klimaatdoelstellingen centraal stellen en de omstandigheden worden gecreëerd om een gezonde leefwijze te bevorderen.

Wat gaan we er voor doen?

1.1 Duurzaamheid

In 2027 en de jaren daarna worden, naast het structurele budget duurzaamheid en de bestemmingsreserve duurzaamheid, (Rijks)middelen ingezet voor de versterking van de organisatie gericht op klimaat- en energiebeleid (CDOKE) en uitvoeren van onderzoeken. Concrete stappen worden genomen voor een inclusieve energietransitie, met aandacht voor betaalbaarheid en participatie. Hierbij gaat het zowel om besparen en isoleren als alternatieven voor de warmtetransitie. Na goedkeuring van de provincie Gelderland van het Soorten Management Plan (SMP) werken we aan het uitvoeren van maatregelen en monitoring.

In 2027 blijven we werken aan de uitvoering van de Lokale Energie Strategie (LES), die in december 2025 is vastgesteld. Dit is een meerjarig, samenhangend, meetbaar en concrete aanpak voor de energietransitie, inclusief warmtetransitie, in de gemeente Overbetuwe. Samen met onder andere buurgemeenten en de regio maken we de kansen en impact van grootschalige (regionale) bronnen, zoals geothermie en kleine kernreactoren, inzichtelijk. Dit helpt de gemeente om keuzes te maken, inzicht te geven aan inwoners, verenigingen en bedrijven, en de samenhang te bewaken tussen lokaal beleid en regionale en landelijke klimaatdoelen. Ook zetten we samen met initiatiefnemers vervolgstappen richting realisatie van een windturbine.

In 2027 blijven we ons inzetten om de gevolgen van netcongestie te beperken en zoeken we naar slimme oplossingen. Zo kunnen we woningen blijven bouwen, gebouwde omgeving verduurzamen, maatschappelijk vastgoed verduurzamen en bedrijventerreinen uitbreiden.

Het thema Water en bodem sturen en het kader Leefbare verstedelijking wordt nader uitgewerkt en geborgd. Met een integrale aanpak wordt samen met stakeholders diverse projecten gerealiseerd om de gevolgen van hitte tegen te gaan. Het geactualiseerde programma duurzaamheid geeft inzicht in de ambities, doelstellingen en acties voor de komende jaren rondom water en klimaatadaptatie.

1.2 Circulair

In het kader van de ontwikkelingen op het gebied van de grondstoffen zijn we als gemeente toegetreden tot de DAR. In eerste instantie ligt de focus op de huis-aan-huis afvalinzameling. Geleidelijk willen we de samenwerking verder vormgeven. Hierbij wordt in de toekomst ook gekeken naar onderlinge samenwerking op de milieustraten en het samen gaan ontwikkelen van een circulair ambachtscentrum, mogelijk in samenwerking met andere gemeenten. We gaan dit nader onderzoeken en uitwerken.

1.3 Sport en gezondheid

Overbetuwe Beweegt is onze belangrijkste uitvoeringspartner bij het bevorderen van een actieve en gezonde leefstijl onder inwoners en het ondersteunen van onze sportverenigingen. De openbare ruimte is onze grootste sportfaciliteit. Vanuit de Uitvoeringsagenda Sportieve ingrepen in de openbare ruimte werken we in 2027 verder aan het realiseren van nieuwe sportplekken in de openbare ruimte. Onder het speelbeleid streven we ernaar om alle kernen van evenredig verdeelde BOSS (Bewegen, Ontmoeten, Spelen en Sporten)-faciliteiten te voorzien. In dat kader voeren we in 2027 in Driel en Valburg een participatief gemeentelijk speelproject uit in lijn met het vastgestelde speelbeleid.

In 2027 zetten we vervolgstappen in het realiseren van een nieuwe zwembadfaciliteit in Zetten, de bouw van het multifunctionele sportcentrum in Elst en de Bloesem in Zetten (voorheen Wanmolen), de vernieuwing van sportaccommodatie De Kruisakkers in Elst en de verplaatsing van de Heterense Tennisvereniging en ETV De Helster.

Resultaat?	Jaar realisatie
Vrijkomend vastgoed herontwikkelen	2027

1.4 Publieke gezondheid

We vinden het belangrijk om inwoners te ondersteunen in hun mentale en lichamelijke welzijn. Dit is verwoord in de Visie op Gezondheid 2024-2027; 'Voorkomen is beter dan genezen'. De speerpunten van deze visie zijn:

- Gezondheid in fysieke en sociale leefomgeving
- Verkleinen van gezondheidsachterstanden
- Vergoten van de mentale weerbaarheid en suïcidepreventie
- Het versterken van de sociale basis
- Het stimuleren van een gezonde leefstijl
- Vitaal ouder worden.

Samen met onze lokale maatschappelijke partners en de GGD werken we ook in 2027 aan deze speerpunten.

Beleidskader

Lokaal:

- Omgevingsvisie Overbetuwe 2040 (2019)
- Koersdocument Actualisatie Omgevingsvisie (2025)
- Programmaplan Duurzaamheid (2024)
- Transitievisie Warmte (2020)
- Routekaart Duurzaam Overbetuwe (2021)
- Gezondheid in Overbetuwe; Plan van aanpak voor de brede SPUK-GALA 2023-2026
- Preventie- en Handhavingsplan Alcohol 2021–2024
- Sport- en Beweegnota (2021-2025)
- Beleidsnotitie plan van aanpak JOGG (2021)
- Samen spel(en) Overbetuwe (2023-2029)
- Sportakkoord II (2024)
- Visie op gezondheid 2024 – 2027; Voorkomen is beter dan genezen
- Visie op Vastgoed (2025)
- Lokaal Hitteplan (2022-2025)
- Visie wonen, welzijn en zorg 2030

Regionaal:

- Regionale agenda Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen 2025-2028 (2024)
- Regionale Adaptatie Strategie (2021)
- Regionale Energie Strategie (2021)
- Samenwerkingsagenda Klimaatactief Rivierenland 2024 – 2030 (2024)
- Regionale Nota Publieke Gezondheid Gelderland Midden (2021)
- Regioplan IZA Centraal Gelderland (2023-2027)

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen dragen bij aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma:

- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM)
- Omgevingsdienst Groene Metropool (ODGM)
- Groene Metropool Regio (GMR)
- Dar NV (Duurzaam Afval-, grondstof- en ruimtebeheer in het Rijk van Nijmegen)

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
5.1 Sportbeleid en activering	-179	-179	-179	-179
Lasten	-184	-179	-179	-179
Baten	5	0	0	0
5.2 Sportaccommodaties	-2.140	-2.371	-3.036	-3.275
Lasten	-3.332	-3.563	-4.228	-4.467
Baten	1.192	1.192	1.192	1.192
7.1 Volksgezondheid	-2.676	-2.676	-2.676	-2.676
Lasten	-2.676	-2.676	-2.676	-2.676
7.2 Riolerig	1.905	1.899	1.893	1.908
Lasten	-3.470	-3.476	-3.494	-3.479
Baten	5.375	5.375	5.387	5.387
7.3 Afval	2.432	2.431	2.462	2.462
Lasten	-6.852	-6.853	-6.822	-6.822
Baten	9.284	9.284	9.284	9.284
7.4 Milieubeheer	-2.933	-1.934	-1.931	-1.931
Lasten	-3.865	-2.865	-2.862	-2.863
Baten	931	931	931	931
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	-34	-34	-34	-34
Lasten	-144	-144	-144	-144
Baten	110	110	110	110
Resultaat	-3.625	-2.863	-3.500	-3.725

Beleidsindicatoren

Indicator *	2022	2023	2024	2025	2026	NL (meest actuele)	Bron
% Niet-sporters	42,3	-	44,2	-	-	42,5	Gezondheidsmonitor volwassenen (en ouderen), GGD'en, CBS en RIVM
Omvang huishoudelijk restafval: kg per inwoner	69	68	69	-	-	148	CBS - Statistiek Huishoudelijk Afval
% Hernieuwbare elektriciteit	23,3	43,4	64,7			42,8	CBS - Berekening

*Gebaseerd op de actuele gegevens van [waarsaatjegemeente.nl](https://www.waarsaatjegemeente.nl) september 2026, ontbrekende gegevens zijn niet beschikbaar

PROGRAMMA 2. LEEFBARE EN BEREIKBARE SAMENLEVING

Een leefbare samenleving betekent: passende en betaalbare huisvesting, goede voorzieningen en een duurzame leefomgeving. We verhogen de objectieve en subjectieve veiligheid voor alle inwoners, ondernemers, bezoekers en organisaties van gemeente Overbetuwe, om op die manier de kwaliteit van de leef-, woon- en werkomgeving te verbeteren. Overbetuwe ontwikkelt door als een onderscheidende, krachtige gemeente met een aangenaam woon-, leef- en vestigingsklimaat. We werken integraal en zetten in op het verbinden van mensen, bedrijven, netwerken, beleidsvelden én op identiteit en beleving. Ook de Omgevingswet heeft als essentie om in de fysieke leefomgeving tot een integrale visie en planontwikkeling te komen. Via zes samenhangende bouwstenen in de fysieke leefomgeving (wonen, mobiliteit, economie, veiligheid en leefomgeving) werken we daaraan.

Wat willen we bereiken?

Een samenleving waarin de behoefte aan wonen, werken en recreëren in balans is en waar we zo optimaal mogelijk bereikbaar zijn in een veilige en gezonde leefomgeving. We bieden voldoende ruimte om de toekomstige woonbehoefte te faciliteren binnen een dorps omgeving waar voldoende voorzieningen aanwezig zijn.

Wat gaan we er voor doen?

2.1 Wonen

In 2027 ronden we het proces af om te komen tot een nieuw Programma Wonen. Dit programma is uitvoeringsgericht en omvat maatregelen waar we in 2027 e.v. mee aan de slag gaan. Uit de Wet versterking regie volkshuisvesting, die op 1 juli 2026 aangenomen is, volgt een aantal zaken dat verankerd moet worden in het programma. De thema's Beter/anders benutten van de bestaande voorraad en Huisvesting van aandachtsgroepen krijgen naar verwachting nog meer aandacht dan voorheen in de Woonagenda.

Ook het thema wonen in combinatie met zorg is steeds belangrijker geworden. We houden rekening met toevoeging van nieuwe woningen in alle kernen en verkennen een aantal locaties die zich qua omvang en ligging lenen voor het toevoegen van grotere aantallen woningen in een evenwichtige omgeving. In balans geprogrammeerd over de gemeente, conform regionale afspraken en met voldoende aanbod voor verschillende doelgroepen, zijn hierbij belangrijke uitgangspunten. We willen het lopende overleg intensiveren dat we (via de prestatieafspraken) voeren met woningcorporaties, huurdersorganisaties én zorg/welzijnspartijen over bijvoorbeeld monitoring van vraag en aanbod, doorstroming en ontwikkeling van de sociale huurwoningvoorraad. Ook werken we in 2027 op basis van het nieuwe Programma Wonen aan het maken van nieuwe meerjaren prestatieafspraken.

2.2 Mobiliteit

We stellen in 2027 een verkeersplan op voor de kern Zetten. We starten met de uitvoering van de herinrichting van de stationsomgeving Zetten-Andelst op basis van de Ontwikkelstrategie toekomstperspectief ontsluiting Zetten.

Om de verbindingen tussen de kernen te optimaliseren gaan we verder met de voorbereidingen voor de plannen voor de fietsverbinding langs de Linge en het VeluweWaalpad (inclusief fietsviaduct A325).

Resultaat	Jaar realisatie
Verkeersplannen voor alle andere kernen opstellen	2024-2028
Optimale verbindingen tussen de kernen realiseren. Fietsagenda uitvoeren.	2022-2027

2.3 Economie

Wij zetten in op een sterk vestigingsklimaat en ondernemersvriendelijke dienstverlening. Daarnaast stimuleren wij ondernemers in de energietransitie en bij duurzaam innoveren.

In Overbetuwe zijn meer dan 5.600 (bedrijfs)vestigingen die samen voor ruim 26.000 banen zorgen. Overbetuwe heeft belang bij een florerend en sterk ondernemersklimaat. Ondernemers zorgen voor werkgelegenheid, participatiebanen, hoog voorzieningenniveau en hebben een belangrijke bijdrage in de sociale structuur van onze gemeenschap. Wij zetten in op ondernemersvriendelijke dienstverlening en een sterk vestigingsklimaat. Kansen en opgaven in het regionale en Overbetuwse vestigingsklimaat pakken wij samen op met lokale ondernemers, ondernemerscollectieven (o.a. de bedrijveninvesteringszones) en regionale samenwerkingsverbanden. Wij zetten sterk in op deze samenwerkingen en waar mogelijk bouwen wij dit verder uit.

De gemeente Overbetuwe staat al jarenlang bekend als een ondernemersvriendelijke gemeente. De ambitie is om dit minimaal te behouden en vooral verder te versterken, zodat ondernemers zich optimaal op hun ondernemerschap kunnen richten. Het accountmanagement en het direct contact met de ondernemers staat hierbij centraal.

De speerpunten voor het vestigingsklimaat zijn gericht op:

- Voldoende bedrijfsruimte voor het lokale MKB op de Overbetuwse bedrijventerreinen
- Duurzaamheidsopgave voor het bedrijfsleven
- Hoog kwaliteitsniveau van toekomstbestendige bedrijventerreinen
- Sterke en professionele georganiseerde centrumgebieden
- Duurzaam en toekomstbestendig agrarisch ondernemerschap

2.4 Veiligheid

Een veilige en gezonde openbare leefomgeving is een belangrijke voorwaarde om in een gemeente te willen wonen, verblijven, recreëren, ondernemen en/of werken. Daarom werken we structureel aan een veilige samenleving, waarbij het accent ligt op preventie en het weerbaar maken van onze inwoners en ondernemers. Wanneer het noodzakelijk is zetten we, naast preventie, ook in op repressie.

Ontwikkelingen in de samenleving en op veiligheidsgebied vragen steeds meer aandacht. Denk daarbij onder andere aan de aanpak van ondermijnende criminaliteit, het terugdringen en bestrijden van High Impact Crimes, het vergroten van de weerbaarheid tegen digitale dreigingen.

In maart 2024 heeft de raad het Integraal Veiligheidsplan 2024-2027 vastgesteld. De raad heeft daarmee haar prioriteiten vastgesteld op het gebied van Integrale Veiligheid voor de komende jaren.

De VGGM vervult belangrijke taken op het gebied van veiligheid en brandweer in de regio. In 2027 werken wij verder aan een plan voor het versterken van maatschappelijke weerbaarheid en veerkracht.

2.5 Openbare ruimte

Voor het onderhoud, beheer en herinrichting van de openbare ruimte is in 2021 het Integraal Kwaliteitsplan Openbare Ruimte (IKP OR) vastgesteld. In 2027 actualiseren wij dit plan. Daarnaast actualiseren we het bomenbeleid en stellen we voor het buitengebied een landschapsontwikkelingsplan op.

De focus bij inrichting en beheer ligt op de volgende 6 maatschappelijke opgaven: identiteit, gezond en inclusief, klimaatadaptatie, biodiversiteit, duurzaam en circulair en veilig. Daarbij zoeken we aansluiting bij de realisatie van de Ambities van het IKP OR en de uitvoering van het programma duurzaamheid (biodiversiteit en klimaatadaptatie).

De ombuigingen zorgen ervoor dat het onderhoudsniveau onder druk komt te staan. We trachten achterstallig onderhoud te voorkomen om zo hogere kosten in de toekomst te voorkomen. Herinrichtingen voeren we uit op de locaties en volgens de planning die opgenomen is in het integrale beheerplan.

We zorgen dat de ontwikkeling van rood en groen hand in hand gaan. We ontwikkelen een sterke samenhangende groenblauwe structuur (landschappelijk raamwerk). Daarbij hebben we oog voor een duurzame bedrijfsvoering van de agrarische sector en stimuleren we het landschapsbeheer.

Langs de Linge ontwikkelen we samen met provincie, waterschap en Groene Metropoolregio een fietspad met water-, natuur- en recreatieopgaven. We werken aan de uitvoering van het "Water en Rioleringsprogramma 2025-2029" en zorgen op een plus bij projecten met het klimaatmeekoppelbudget. Daarnaast versterken we, in samenwerking met het waterschap, de dijk Heteren-Arnhem.

2.6 Recreatie en toerisme

Het wandelnetwerk is een waardevol onderdeel van het recreatieve aanbod. Conform bestuurlijke afspraken worden de kosten voor beheer en onderhoud gedragen door alle deelnemende gemeenten. De coördinatie ligt bij de stichting "Routebureau Arnhem Nijmegen", evenals het fietsroutenetwerk.

De ambitie uit de Nota Recreatie en Toerisme 2023-2028 blijft gericht op recreatie die past bij het DNA van de gemeente; dat geldt ook voor het beleid voor verblijfsaccommodaties. In 2027 wordt geen subsidie verstrekt aan Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (TVAN); in plaats daarvan wordt een gehalveerd budget projectmatig ingezet. Daarnaast onderzoeken zeven gemeenten de samenwerking voor het Streekmerk Betuwe.

Beleidskader

Lokaal:

- Omgevingsvisie Overbetuwe 2040 (2019)
- Koersdocument Actualisatie Omgevingsvisie (2025)
- Programma's Economie 2025-2026 (2025)
- Betuwe in verbinding: een dijk van een landschap, Nota toerisme & recreatie Lingewaard & Overbetuwe 2023 – 2028
- Kerkenvisie (2023)
- Woonagenda Overbetuwe 2025 (2021)
- Visie Wonen, welzijn en zorg 2030 Overbetuwe 'Samen zorgen voor morgen' (2024)
- Cultuurvisie gemeente Overbetuwe 2022-2025 – 'Op Waarde Geschat' (2021)
- Beleidskader evenementenbeleid gemeente Overbetuwe (2025)
- Nota ambulante handel (2018)
- Reclamenota (2021)
- Afwegingskader grootschalige short- en midstay huisvesting arbeidsmigranten (2021)
- Water en Rioleringsprogramma (WRP) 2025 -2029
- Lokale adaptatie strategie (LAS) (2024)
- Integraal Kwaliteitsplan Openbare Ruimte (2021)
- Leidraad Inrichting Openbare Ruimte (LIOR) (2023)
- Integraal Veiligheidsplan 2024 – 2027 + Uitvoeringsprogramma integraal veiligheidsplan 2025-2026
- Beleidsplan Sociaal Domein Overbetuwe 2020-2025 'Een sterke sociale basis in Overbetuwe'
- Ambitiedocument Gemeentelijk Mobiliteitsplan Overbetuwe (2025)
- Actieagenda 2022 sociale, slimme en schone mobiliteit (2021)
- Fietsnota Overbetuwe fietst verder, Naar een optimaal fietsnetwerk tussen de kernen (2018)
- Nota Grondbeleid (2024).
- Programma kostenverhaal en financiële bijdragen (2023)

- Uitvoeringsbeleid evenementen (2016)
- Welstandsnota (2016)
- Monumentenlijst (2014)
- Nota toeristisch- recreatieve, en lokale objectverwijzing gemeente Overbetuwe (2019)
- Landschapsonwikkelingsplan (2010)
- Functieveranderingsbeleid buitengebied (2008)
- Nota kampeerbeleid (2008)

Regionaal:

- Verstedelijkingsstrategie regio Arnhem Nijmegen en Foodvalley (2021)
- Woondeal 2.0 (2025)
- Regioarrangement 'Meer landschap, meer stad' (2023)
- Regionaal Programma Werklocaties Groene Metropoolregio 2025-2028 (2025)
- Vervlochten Regio, Groenblauw raamwerk Metropoolregio Arnhem – Nijmegen (2022)
- Regionaal Programma Mobiliteit (2025)
- Meerjarenbeleidsplan Politie Oost-Nederland 2019-2022
- Veiligheidsstrategie 2019-2022 Oost-Nederland
- Meerjarenteamplan 2019-2022 Basisteam Rivierenland West

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen dragen bij aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma:

- Veiligheids- en gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM)
- Park Lingezegen
- Recreatieschap Overbetuwe

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	-3.544	-3.544	-3.596	-3.592
Lasten	-3.544	-3.544	-3.596	-3.592
1.2 Openbare orde en Veiligheid	-1.697	-1.697	-1.597	-1.597
Lasten	-1.829	-1.829	-1.729	-1.729
Baten	132	132	132	132
2.1 Verkeer en Vervoer	-7.014	-7.396	-7.392	-7.440
Lasten	-7.039	-7.422	-7.418	-7.466
Baten	26	26	26	26
2.2 Parkeren	-225	-226	-227	-228
Lasten	-225	-226	-227	-228
2.5 Openbaar vervoer	-118	-118	-118	-119
Lasten	-118	-118	-118	-119
3.1 Economische ontwikkeling	-468	-468	-468	-468
Lasten	-468	-468	-468	-468
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-25	363	-25	-25
Lasten	-124	-124	-124	-124
Baten	99	487	99	99
3.3 Bedrijfsloket- en regelingen	8	8	8	8
Lasten	-260	-260	-260	-260
Baten	268	268	268	268
3.4 Economische promotie	147	147	147	147
Baten	147	147	147	147
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recr.	-5.363	-5.338	-5.337	-5.336
Lasten	-5.642	-5.556	-5.555	-5.553
Baten	279	217	217	217
8.1 Ruimtelijke Ordening	-883	-885	-1.268	-1.269
Lasten	-967	-969	-1.352	-1.353
Baten	84	84	84	84
8.2 Grondexpl. (niet bedrijventerreinen)	383	383	383	383
Lasten	-622	-622	-622	-622
Baten	1.004	1.004	1.004	1.004
8.3 Wonen en bouwen	-335	-336	-294	-377
Lasten	-2.105	-2.105	-2.063	-2.146
Baten	1.770	1.770	1.770	1.770
Resultaat	-19.134	-19.108	-19.785	-19.914

Beleidsindicatoren

Indicator *	2022	2023	2024	2025	2026	NL Bron (meest actuele)
Winkeldiefstal: aantal per 1.000 inwoners	1,1	1,2	1,1	1,0	-	2,1 CBS - Criminaliteit CBS - Diefstallen
Diefstal uit woning: aantal per 1.000 inwoners	0,7	0,7	1,1	0,8	-	1,2 CBS - Criminaliteit CBS - Diefstallen
Misdrijven: aantal per 1.000 inwoners	2,5	3,2	3,8	3,6	-	4,6 CBS - Criminaliteit CBS - Diefstallen
Vernielingen: aantal per 1.000 inwoners	4,4	4,8	4,0	3,7	-	5,7 CBS - Criminaliteit CBS - Diefstallen
Verwijzingen Halt: aantal per 1.000 inwoners van 12-17 jaar	6	6	9	12	-	10 Stichting Halt
Banen: aantal per 1.000 inwoners 15-74 jaar	811,3	827,6	852,8	859	-	858,8 CBS Bevolkingsstatistiek/ LISA - bewerking ABF Research
Vestigingen: aantal per 1.000 inwoners 15-65 jaar	168,7	173,2	185	188,7		196,1 LISA
% Functiemenging	54,8	55,3	55,8	55,7		54,6 CBS BAG / LISA - bewerking ABF Research
Woonlasten éénpersoonshuishouden:	693	705	746	853	981	993,0 COELO, Groningen
Woonlasten meerpersoonshuishouden:	747	756	792	898	1.026	1.089,00 COELO, Groningen
WOZ-waarde woningen:	327	382	405	422	473	439 CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken
Nieuwbouwwoningen: aantal per 1.000 woningen	7,1	8,4	6,6	-	-	8,4 BAG - bewerking ABF Research
% Demografische druk	78,1	77,9	78,6	79,3	79,3	71,3 CBS - Bevolkingsstatistiek

*Gebaseerd op de actuele gegevens van [waarstaatjegemeente.nl](https://www.waarstaatjegemeente.nl) september 2026, ontbrekende gegevens zijn niet beschikbaar

PROGRAMMA 3. INTERACTIE MET DE SAMENLEVING

De interactievisie 'Gemeente Overbetuwe: samenlevingsgericht, communicatief en betrouwbaar!' geeft richting aan ons handelen in interactie met de samenleving. Dit doen we door de behoefte van inwoners en de kracht van gemeenschappen centraal te stellen. En inwoners het vertrouwen en de mogelijkheid te geven om samen oplossingen te bedenken. Op deze manier geven we richting aan participatie, waarbij de gemeente zich bewust is van haar eigen rol, investeert in professioneel handelen en zo een dienstbare overheid is.

Wat willen we bereiken?

De inwoners van Overbetuwe zijn er voor elkaar en vormen hechte gemeenschappen. Waar inwoners verantwoordelijkheid nemen over hun eigen ontwikkeling, een dorpsagenda opstellen in samenwerking met de gemeente en daarmee zelf richting en invulling geven aan de eigen leefomgeving, met de gemeente als betrouwbare partner. Een partner die verantwoordelijkheid neemt waar hij zelf aan zet is, coöpereert waar gezamenlijkheid gevraagd is en loslaat waar inwoners zelf aan zet kunnen en willen zijn. Dat is onze ambitie. Realiseren van deze ambitie stelt eisen aan de Gemeente Overbetuwe. We zijn samenlevingsgericht, communicatief en betrouwbaar. Dit zijn de leidende principes van de interactievisie. Deze visie geeft richting aan ons handelen in interactie met de samenleving. Dit doen we door de behoefte van inwoners en de kracht van gemeenschappen centraal te stellen. En inwoners het vertrouwen en de mogelijkheid te bieden om samen oplossingen te bedenken.

Wat gaan we er voor doen?

Overbetuwe kent een sterke sociale basis waar mensen zich thuis voelen, elkaar kennen en helpen in het nemen en realiseren van initiatieven. We dragen eraan bij om dit mogelijk te maken door samenlevingsgericht, communicatief en betrouwbaar te handelen. We vinden het van belang dat iedereen de gelegenheid heeft mee te praten of mee te doen. We willen als gemeente beter aansluiten bij de behoeften en ervaringen die er in onze samenleving zijn en zo een groter draagvlak voor beleid en besluiten creëren.

3.1 Participatiecultuur

We vinden het van belang dat iedereen de gelegenheid heeft mee te praten of mee te doen. Om de doelstellingen van ons participatiebeleid te realiseren, werken wij in 2027 verder aan het begeleiden van medewerkers bij nieuwe werkwijzen en het toepassen van nieuwe instrumenten voor participatie en communicatie. Daarbij houden wij altijd het algemeen belang voor ogen en geven wij aan welke mogelijkheden er zijn voor participatie, maar ook welke niet.

Initiatiefnemers van plannen hebben een eigen verantwoordelijkheid om participatie te organiseren. Daarbij kan het ook zo zijn dat de gemeente participeert in een voorstel van andere initiatiefnemers. We betrekken specifieke groepen, zoals jongeren, actief om ervoor te zorgen dat de participatie voor iedereen toegankelijk is. Bijvoorbeeld via de tool Swipocratie die laagdrempelig, snel en via een smartphone de mening van jongeren kan peilen. Beleid maken wij met het oog op de toekomst, een toekomst voor onze jeugd. Ook zetten wij ons online participatieplatform Overbetuwesamen.nl steeds vaker in om meer doelgroepen te bereiken.

Resultaat	Jaar realisatie
Toepassing interactievisie en participatiebeleid ondersteunen en verbeteren	2027
Doorlopend delen van goede voorbeelden en lessen ter inspiratie en ondersteuning van het gezamenlijke veranderproces	2027

3.2 Interactie met de samenleving

De gemeente Overbetuwe wil graag een samenlevingsgerichte, communicatieve en betrouwbare gemeente zijn. Goed samenspel met de samenleving vraagt communicatief en consequent handelen van het gemeentebestuur en de gemeentelijke organisatie. En een flexibel en daadkrachtig bestuur én organisatie. Dit is een zoekproces waarin we uitproberen, daarvan leren en bijstellen. Zo ondersteunen we ook in 2027 dorpen met het proces om te komen tot een dorpsagenda of met andere gemeenschapsinitiatieven, zoals een dorpendeal en de uitvoering daarvan. De gemeente faciliteert dit proces desgevraagd door informatie of begeleiding te bieden.

We zijn present en werken aan gemeenschapsopbouw in dorpen/wijken waar inwoners (nog) niet in staat zijn een gezamenlijk dorpsproces te organiseren. Samen met het dorp kijken we vervolgens naar de agenda: wat doen inwoners zelf, wat is aan de gemeente en wat is aan andere partners? We zijn als gemeente duidelijk over wat het dorp kan verwachten van de gemeente. De dashboards om per dorp beschikbare data te ontsluiten zijn gereed en in te zien via [Overbetuwe.incijfers.nl](https://overbetuwe.incijfers.nl). Deze helpen het goede gesprek te voeren over waar een dorp of wijk staat en naartoe zou willen.

Resultaat	Jaar realisatie
Knelpunten en dilemma's bespreken en aanpakken die ontstaan binnen de gemeentelijke organisatie	2027

3.3 Dienstbare overheid

In 2027 bouwen we verder aan een dienstbare overheid waarin inwoners, ondernemers en maatschappelijk organisaties kunnen rekenen op toegankelijke, persoonlijke en begrijpelijke dienstverlening. In 2027 blijven we daarom uitvoering geven aan de principes van onze dienstverlening en vertalen we dit door naar onze uitvoering. Daarbij stellen we inwoners centraal met laagdrempelige, toegankelijke en persoonlijke communicatie. We blijven ons ontwikkelen in het gebruik van begrijpelijke taal, zodat onze dienstverlening voor iedereen helder en toegankelijk is. Bijvoorbeeld door het verbeteren van onze brieven en het beter leren schrijven door het volgen van training.

Daarnaast werken we verder aan het verbeteren van onze bereikbaarheid. Op basis van de uitkomsten van het bereikbaarheidsonderzoek dat medio 2026 is uitgevoerd, zetten we gerichte verbeteracties voort. We werken aan de (instellingen van de) techniek, aan betere instructie en vooral aan het blijvend voeren van het gesprek met medewerkers en teams over het belang van bereikbaarheid voor een kwalitatief goede dienstverlening.

Ook blijven we onze dienstverlening doorontwikkelen door onze bestaande dienstverlening via telefoon, balie en digitale kanalen verder te ontwikkelen, zowel voor inwoners en ondernemers als voor onze interne organisatie. Hiermee zorgen we ervoor dat contact met de gemeente eenvoudig, efficiënt en passend bij de behoeften van onze inwoners en ondernemers verloopt. We gebruiken signalen en ervaringen van inwoners om onze dienstverlening continu te verbeteren.

Resultaat	Jaar realisatie
Het dienstverleningsconcept uitvoeren dat moet leiden tot een meer transparante informatievoorziening en betere dienstverlening aan de voorkant. Dat zorgt ervoor dat inwoners in het eerste contact goede dienstverlening ontvangen (bijvoorbeeld door warm door te verbinden)	2027

Beleidskader

Lokaal:

- Participatiebeleid Overbetuwe (2021)
- Interactievisie: Gemeente Overbetuwe: samenlevingsgericht, communicatief en betrouwbaar! (2020)
- Interactiewijzer (2020)
- Dienstverleningsconcept 2017-2021

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
0.2 Burgerzaken	-473	-473	-684	-720
Lasten	-1.466	-1.466	-1.466	-1.466
Baten	992	992	781	745
Resultaat	-473	-473	-684	-720

PROGRAMMA 4. INCLUSIEVE EN PARTICIPATIESAMENLEVING

In 2025 heeft de raad de visie sociaal domein – een sterke sociale basis voor iedereen – vastgesteld. Wij streven in Overbetuwe naar een veerkrachtige, inclusieve en zorgzame samenleving waarin iedereen meetelt, mee kan doen en voor elkaar klaarstaat. We streven naar een inclusieve cultuur waarin wij verschillen erkennen, respecteren en benutten. We creëren in Overbetuwe een sterke sociale basis waarin de mogelijkheden, talenten en eigen regie van inwoners en positieve gezondheid centraal staan. Positieve gezondheid gaat over aanpassingsvermogen en eigen regie te voeren als het gaat om de sociale, fysieke en emotionele uitdagingen van het leven. Daarbij staan algemene voorzieningen centraal en bieden we waar nodig maatwerk, altijd vanuit een integrale visie.

Door vergrijzing, afbouw van intramurale zorg en maatschappelijke ontwikkelingen krijgen gemeenten te maken met een toenemende vraag naar ondersteuning, zowel in kwantiteit als in complexiteit. Tegelijkertijd staan we voor grote financiële uitdagingen om onze taken uit te voeren. En is de arbeidsmarkt krap. Deze dynamiek vraagt om een wendbare en goed toegeruste lokale infrastructuur.

Wat willen we bereiken?

In een inclusieve en participatiesamenleving staat het meedoen naar vermogen centraal. We willen een sociaal domein dat toegankelijk, betaalbaar en toekomstbestendig is. Dat vraagt om duidelijke keuzes, prioriteiten en regie. We bouwen aan een zorgzame gemeenschap en een sterke sociale basis, we zetten in op vroegsignalering en preventie en we versterken wat in het gewone leven kan worden opgelost ('normaliseren'), ondersteuning organiseren we dichtbij en zoveel mogelijk collectief.

Wat gaan we er voor doen?

4.1 WMO

Uitvoeringsplan voor beschermd wonen en lokale infrastructuur GGZ

De doordecentralisatie van Beschermd Wonen is uitgesteld. In de tussentijd werken we door aan de versterking van onze lokale infrastructuur voor inwoners met psychische kwetsbaarheid. Daarvoor heeft het college op 22 april 2025 het lokaal uitvoeringsplan Beschermd Wonen vastgesteld. Het beschrijft hoe in Overbetuwe in de periode 2025-2027 gewerkt wordt aan de lokale opgave, zodat kwetsbare inwoners zo zelfstandig mogelijk kunnen wonen en onderdeel kunnen zijn van de samenleving. Preventie, vroegsignalering en een waakvlamfunctie gericht op zorgmijders zijn hiervan onderdelen. Op basis van het Transformatieplan voor het regionaal mentaal gezondheidsnetwerk werken we ook aan verdere ontwikkeling van een herstelcommunity en nadere samenwerking tussen sociaal domein en de eerste lijn. Gemeente Overbetuwe voert hierop de regie. Ook hier geldt dat de omvang van de middelen mede de reikwijdte van de initiatieven bepaalt.

Wonen, welzijn en zorg en AZWA

In 2027 werken wij aan een meer concrete programmering van de uitvoeringsagenda wonen, welzijn, zorg, met een scherpere prioritering, een duidelijke planning richting 2030 en een structurele betrokkenheid van inwoners, adviesraden en maatschappelijke partners bij de verdere uitvoering en monitoring.

We geven uitvoering aan de regionale en lokale AZWA-werkagenda. Hierin is onder andere een beweegaanbod voor ouderen, valpreventie en (het ontwikkelen van) een basisaanbod dementie opgenomen.

4.2 Jeugdzorg

7 Jeugdhulp moet beschikbaar en toegankelijk blijven voor alle kinderen die dat nodig hebben. We zetten in op preventie, collectieve ondersteuning nabij en normaliseren. Ook werken we vanuit het plan 'Versterken sociale basis Jeugd' aan de verbetering van welzijn van onze jongeren. In lijn met de inzichten uit de regionale en landelijke ontwikkelingen in de jeugdhulp zetten wij de komende jaren nadrukkelijk in op verdere versterking van de randvoorwaarden voor sturing. Daarbij gaat het om een sterke sociale basis, goede triage en analyse aan de voorkant, duidelijke afspraken met verwijzers, actieve casusregie en stevig contractmanagement. Ook besteden wij aandacht aan de samenhang met andere domeinen, zoals onderwijs, Wmo, Wlz en de Zorgverzekeringswet, zodat jeugdhulp wordt ingezet waar deze daadwerkelijk passend en noodzakelijk is.

Tegelijkertijd maken wij onderscheid tussen lichte en zware problematiek. Lichte opvoed- en opgroei-vragen vragen in de eerste plaats om normaliseren, standaardiseren en ondersteuning vanuit de sociale basis. Voor jongeren met complexe of zware problematiek blijft tijdige signalering, preventie en maatwerk noodzakelijk. Een goede triage aan de voorkant is daarbij essentieel, zodat passende ondersteuning wordt geboden en schaarse middelen doelmatig worden ingezet. We zetten het eerder vastgestelde programma verlaging zorgvragen door (inclusief de investeringen die daarin zijn voorzien om structureel te kunnen besparen).

In 2027 geven we voor Overbetuwe een nieuwe impuls aan het programma Kansrijke Start, waarvoor we eind 2026 een uitvoeringsprogramma vaststellen mede gebaseerd op de op 1 juni gepubliceerde handreiking basisfunctionaliteit Kansrijke Start. Door eerder te investeren in de eerste 1.000 dagen van een kind en kwetsbare gezinnen tijdig te ondersteunen, willen we gezondheidsachterstanden verkleinen en ontwikkelkansen vergroten. Een sterke samenwerking tussen het medische en sociale domein draagt eraan bij dat problemen eerder worden gesignaleerd en aangepakt. Daarmee investeren we niet alleen in kansengelijkheid, maar helpen we ook een toekomstig beroep op jeugdhulp en andere vormen van ondersteuning te voorkomen.

In de regio Centraal Gelderland is met de 11 gemeenten en samenwerkingspartners in 2026 gewerkt aan een gezamenlijke meerjarige regiovisie Jeugd die begin 2027 ter besluitvorming wordt voorgelegd aan de gemeenteraden van de 11 gemeenten. Via een informatiebijeenkomst met inbreng vanuit de MGR SDCG en een rondetafelgesprek eind september met o.a. inbreng van onze Adviesraad Sociaal Domein hebben we de raad meer in positie gebracht om hierbij mee te denken.

4.3 Schuldhulpverlening

Ook in 2027 richten we ons nog steeds vooral op preventie en vroegsignalering met als achterliggend doel om problematische schulden te voorkomen. Onze aanpak voor vroegsignalering is tot op heden succesvol gebleken. We komen met steeds meer inwoners met (beginnende) betaalachterstanden in contact. We zien alleen wel dat niet iedereen ons hulpaanbod accepteert wanneer wij in contact met hen komen. We ontwikkelen onze aanpak vroegsignalering verder, waarbij de focus ligt op een hoger percentage van hulpaceptatie. Daarnaast blijven we investeren in een stevige basisdienstverlening binnen de schuldhulpverlening.

Op die manier investeren we in financiële zelfredzaamheid, ondersteuning aan kwetsbare doelgroepen en samenwerking met ketenpartners. Dit alles komt naar voren in een nieuw beleidsplan schuldhulpverlening dat in 2027 aan de raad zal worden voorgelegd.

4.4 Armoedebeloid

In 2027 maken we stappen om het gebruik van onze minimaregelingen te vergroten. Dit gaan we doen door het makkelijker te maken voor inwoners om te kijken op welke regelingen zij recht hebben. We gaan ervoor zorgen dat inwoners meerdere minimaregelingen tegelijk kunnen aanvragen. Op deze manier kunnen inwoners gelijk alle regelingen krijgen waar zij recht op hebben. Daarnaast willen we de regelingen voor het voetlicht brengen via informele netwerken om, vaak kwetsbare, inwoners te bereiken. We werken samen met een rijk veld aan particuliere initiatieven zoals de Stichting Leergeld en Stichting Noodfonds Overbetuwe die ook een belangrijke rol vervullen in het ondersteunen van onze inwoners. Daarnaast blijven we investeren in de samenwerking met ketenpartners op het gebied van bestaanszekerheid.

4.5 Sterke sociale basis sociaal domein

Een sterke sociale basis ontstaat niet in het gemeentehuis, maar in dorpen, buurten en netwerken van inwoners. Daarom investeren wij de komende jaren in zorgzame gemeenschappen, waarin inwoners elkaar ontmoeten, naar elkaar omzien en elkaar waar mogelijk ondersteunen. Professionals spelen hierin een belangrijke rol, maar zijn ondersteunend aan de kracht van de samenleving. Met praktijkgerichte pilots geven we deze beweging de komende jaren verder vorm.

We doen dat in samenhang met onze inzet in het verlengde van de landelijke zorgakkoorden. De regionale werkagenda Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA) wordt opgesteld onder regie van mandaatgemeente Arnhem en preferente zorgverzekeraar Menzis. Deze stuurt aan op een hechtere samenwerking tussen gemeenten en zorgpartijen, de 'beweging naar de voorkant' in het sociaal domein, en een sterkere inzet op wijkgerichte preventie. De te ontwikkelen lokale AZWA-agenda richt zich op preventie van gezondheid en het in de wijk nauwer laten samenwerken van het medisch en sociaal domein om zwaardere zorg te voorkomen.

Voor onze gemeente en onze regio komen voor deze werkagenda's financiële middelen beschikbaar: in de periode van 2027 tot en met 2029 in de vorm van een specifieke uitkering via de op 21 juli 2026 gepubliceerde Regeling specifieke uitkering AZWA en HLO. De middelen worden verleend met een schot tussen de regionale en lokale activiteiten, maar zonder schotten tussen de verschillende onderwerpen. Daarnaast mogen we gedurende de looptijd van deze regeling 70% van de verstrekte middelen meenemen naar het volgende jaar, tot en met 2029. Dit betekent dat we van het Rijk de ruimte krijgen om naar eigen behoefte en ritme de middelen voor de in het AZWA en HLO benoemde doelen in te zetten. Wel geldt als voorwaarde voor de uitkering dat we een door het college van B&W goedgekeurde (regionale en lokale) werkagenda aanleveren bij het ministerie van VWS. Parallel aan deze twee sporen is de versterking van de eerstelijnszorg via de vorming van eerstelijns samenwerkingsverbanden en hechte wijkverbanden van belang. Belangrijk voor onze gemeente zijn de ontwikkeling van 3 hechte wijkverbanden in Overbetuwe en de aansluiting tussen zorgstructuren, welzijn en gemeentelijke voorzieningen. Regionaal en lokaal willen we actief betrokken zijn bij deze beweging en zoeken we de samenwerking met de eerstelijns.

De landelijke hervormingen in de jeugdzorg, zoals de Hervormingsagenda Jeugd en het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming, vereisen dat gemeenten hun sociale teams versterken. Dit is ook essentieel voor de samenwerking tussen het zorgdomein en sociaal domein. VWS en VNG hebben daarom in het AZWA expliciet afgesproken dat eind 2028 sociale teams binnen het hechte wijkverband kunnen participeren en inwoners kunnen toeleiden naar de juiste ondersteuning in het sociaal domein. Daarom werken we ook in 2027 aan de verdere ontwikkeling van het Sociaal Team Overbetuwe (STO) tot een wendbaar en toekomstbestendig stevig lokaal team. In 2027 evalueren we deze ontwikkeling, dit mede op basis van het advies van Hiemstra & de Vries "Bouwen aan een stevig fundament". Dit voor een toekomstbestendige en samenhangende inrichting van de dienstverlening en de uitdagingen die op ons afkomen.

Beleidskader

Lokaal:

- Visie sociaal domein 2040 - 'Een sterke sociale basis voor iedereen'
- Interactievisie: Gemeente Overbetuwe: samenlevingsgericht, communicatief en betrouwbaar, september 2020
- Woonagenda 2025, inclusief uitvoeringsplan
- Integrale verordening Sociaal Domein 2025
- Plan versterken sociale basis jeugd 2024

Regionaal / landelijk:

- Regionale Kadernota Samen aan Zet 2022 e.v. (beschermd wonen)
- Gelderse Verbeteragenda Jeugdbescherming 2020
- Hervormingsagenda Jeugd 2023 – 2028
- Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming
- Het Integraal Zorgakkoord - samenwerken aan gezonde zorg
- Gezond en Actief Leven Akkoord
- Aanvullend Zorg en Welzijn Akkoord
- WOZO: Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen
- Doordecentralisatie beschermd wonen
- Visie eerstelijnszorg 2030 - Richtinggevend kader voor toegang sociaal domein
- Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs), gewijzigd per 1 januari 2021.
- Wet Inburgering 2021
- Wmo 2015
- Jeugdwet 2015
- Participatiewet 2015
- Wet vereenvoudiging beslagvrije voet (Wvbvv)

Moties en amendementen:

- Motie hogere structurele bijdrage initiatieven voor ontmoeting
- Amendement regenbooggemeente
- Motie maatschappelijk vastgoed
- Motie jongerenparticipatie #mijnstemstelt
- Motie handhaaf preventie en kwaliteit van zorg

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen dragen bij aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma:

- Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein (MGR)
- BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen (BVO DRAN)
- Veilig Thuis
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden (VGGM/GGD)

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-4.413	-4.667	-4.422	-4.434
Lasten	-5.922	-6.136	-5.890	-5.919
Baten	1.509	1.469	1.469	1.485
6.21 Toegang en eerstelijnsvoorz. WMO	-676	-676	-676	-676
Lasten	-676	-676	-676	-676
6.22 Toegang en eerstelijnsvoorz. jeugd	-1.112	-1.112	-1.112	-1.112
Lasten	-1.112	-1.112	-1.112	-1.112
6.23 Toegang en eerstelijnsvoorz. Integraal	-3.031	-2.931	-2.731	-2.731
Lasten	-3.031	-2.931	-2.731	-2.731
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-2.718	-2.771	-2.829	-2.871
Lasten	-2.782	-2.838	-2.899	-2.945
Baten	64	67	70	74
6.71a Huishoudelijke hulp (WMO)	-6.051	-5.949	-3.908	-3.839
Lasten	-6.419	-6.615	-4.574	-4.505
Baten	369	667	667	667
6.71b Begeleiding (WMO)	-3.612	-3.833	-3.813	-3.813
Lasten	-3.612	-3.833	-3.813	-3.813
6.71c Dagbesteding (WMO)	-818	-826	-816	-816
Lasten	-818	-826	-816	-816
6.71d Overige maatw.arrangementen (WMO)	-197	-197	-197	-197
Lasten	-197	-197	-197	-197
6.751 Jeugdhulp ambulant lokaal	-193	-193	-193	-193
Lasten	-193	-193	-193	-193
6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal	-13.388	-10.590	-10.526	-10.533
Lasten	-13.388	-10.590	-10.526	-10.533
6.753 Jeugdhulp ambulant landelijk	-138	-138	-138	-138
Lasten	-138	-138	-138	-138
6.761 Jeugdhulp met verblijf lokaal	-129	-129	-129	-129
Lasten	-129	-129	-129	-129
6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal	-4.969	-4.939	-4.909	-4.909
Lasten	-4.969	-4.939	-4.909	-4.909
6.763 Jeugdhulp met verblijf landelijk	-596	-596	-596	-596
Lasten	-596	-596	-596	-596
6.791 PGB WMO	-401	-401	-401	-401
Lasten	-401	-401	-401	-401
6.792 PGB Jeugd	-605	-605	-605	-605
Lasten	-605	-605	-605	-605
6.81a Beschermd wonen (WMO)	-191	-191	-191	-191
Lasten	-191	-191	-191	-191
6.81b Maatsch.- en vrouwenopvang (WMO)	-42	-42	-42	-42
Lasten	-42	-42	-42	-42
6.82a Jeugdbescherming	-410	-410	-410	-410

Exploitatie	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten	-410	-410	-410	-410
6.82b Jeugdreclassering	-122	-122	-122	-122
Lasten	-122	-122	-122	-122
6.91 Coördinatie en beleid WMO	-61	-61	-61	-61
Lasten	-61	-61	-61	-61
6.92 Coördinatie en beleid jeugd	-153	-153	-153	-153
Lasten	-153	-153	-153	-153
Resultaat	-44.028	-41.534	-38.981	-38.974

Beleidsindicatoren

Indicator *	2022	2023	2024	2025	2026	NL (meest Bron actuele)
Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement: aantal per 10.000 inwoners	530,0	550,0	590,0	610,0	-	720,0 CBS - Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein WMO
Jongeren met jeugdhulp: % van alle jongeren tot 18 jaar	13,1	14,5	14,8	14,8	-	13,7 CBS - Jeugd
Jongeren met jeugdreclassering: % van alle jongeren tot 18 jaar	0,2	0,2	0,2	0,3	-	0,4 CBS - Jeugd
Jongeren met jeugdbescherming: % van alle jongeren tot 18 jaar	1,1	0,8	0,8	0,7	-	1,0 CBS - Jeugd

*Gebaseerd op de actuele gegevens van [waarsstaatjegemeente.nl](https://www.waarsstaatjegemeente.nl) september 2026, ontbrekende gegevens zijn niet beschikbaar

PROGRAMMA 5. WERKENDE EN LERENDE SAMENLEVING

Iedere inwoner moet kunnen beschikken over een voldoende en voorspelbaar inkomen, een passende woning en de mogelijkheid om volwaardig mee te doen in de samenleving. Daarom zorgen wij op gemeentelijk niveau voor begrijpelijke regels, toegankelijke ondersteuning en dienstverlening die uitgaat van respect en de menselijke maat. Voor inwoners die tijdelijk onvoldoende bestaanszekerheid ervaren, bieden wij een betrouwbaar vangnet dat niet alleen gericht is op inkomensbescherming, maar ook op maatschappelijke participatie en het opbouwen van perspectief.

Daarbij hebben wij bijzondere aandacht voor inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt en voor inwoners die ondersteuning nodig hebben bij het leren van de Nederlandse taal.

Waar nodig en mogelijk zetten wij scholing, opleiding en begeleiding in om duurzame deelname aan werk en samenleving te bevorderen. Zo versterken wij de bestaanszekerheid en zelfredzaamheid van inwoners én dragen wij bij aan het invullen van de personeelsbehoefte van de lokale economie.

Wij zien bestaanszekerheid als een gezamenlijke verantwoordelijkheid van Rijk en gemeenten. Het Rijk is verantwoordelijk voor een toereikend, zeker en voorspelbaar bestaansminimum en voor de financiële randvoorwaarden waar inwoners op kunnen vertrouwen. Gemeenten vullen dit aan met toegankelijke, nabij georganiseerde ondersteuning, voorzieningen en maatwerk die aansluiten bij de lokale situatie en de behoeften van inwoners. Daarbij streven wij naar een herkenbare basis van ondersteuning voor iedere inwoner, ongeacht woonplaats, terwijl ruimte blijft bestaan voor maatwerk waar persoonlijke omstandigheden daarom vragen.

Samen met de bibliotheken zorgen we ervoor dat informatie snel en gemakkelijk toegankelijk is voor onze inwoners. Met onze cultuurvisie zorgen we ervoor dat we de lokale culturele voorzieningen laagdrempelig maken en houden en deze “beleefbaar” maken.

Wat willen we bereiken?

In een werkende samenleving staat het meedoen naar vermogen centraal. Uitgangspunt is dat inwoners die kunnen werken, het beste af zijn als ze in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien. Als het nodig is bieden we daarbij ondersteuning. Daarbij is ook ‘normaliseren’ een uitgangspunt. Niet elke hulpvraag is een ondersteunings- of zorgvraag die beantwoord moet worden met de inzet van een (gemeentelijke) professional. Daarom stimuleren we inwoners om naar elkaar om te zien. Zo kunnen inwoners die dat nodig hebben rekenen op de steun vanuit de gemeenschap. Als gemeente richten we ons daarbij in het bijzonder op onze inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt. Op die manier zorgen we ervoor dat kwetsbare inwoners echt kunnen meedoen in onze samenleving. In onze doelstelling om inwoners echt mee te laten doen richten we ons sterk op het voldoende beheersen van de Nederlandse taal en het leren van digitale vaardigheden. We proberen daarbij meer werkgevers te bewegen om inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt een plek te bieden.

In een lerende samenleving staat onderwijs centraal. We zorgen ervoor dat iedere leerplichtige naar school gaat.

Wat gaan we er voor doen?

We richten ons op inwoners die we uiteindelijk kunnen begeleiden op weg naar werk. Tevens zetten we ons in dat inwoners voldoende taal-, reken- en digitale vaardigheden hebben om mee te kunnen doen in onze samenleving. We zorgen ervoor dat iedere leerplichtige passend onderwijs geniet.

5.1 Participatiewet (re-integratie en participatie)

Op basis van het beleidsplan en uitvoeringsplan zetten we de werkwijze voort om inwoners naar werk te begeleiden. Daarnaast hebben we vanuit de Participatiewet in balans de opdracht om inwoners met structurele afstand tot de arbeidsmarkt te helpen om maatschappelijk te participeren.

We blijven sterk inzetten op de arbeidsparticipatie van inwoners die opgenomen zijn in het doelgroepenregister. In het uitvoeringsplan re-integratie en inburgering 2026 hebben we de doelstelling opgenomen om 45% van de inwoners uit het doelgroepenregister die bij ons in beeld zijn, aan het werk te hebben. Inmiddels is 60% van de inwoners uit het doelgroepenregister die bij ons in beeld zijn, aan het werk. Hiermee lopen we ook voor op het gemiddelde in de arbeidsmarktregio Midden-Gelderland (51%).

De samenwerking met andere gemeenten binnen de arbeidsmarktregio Midden-Gelderland is verder uitgebreid door het regionaal werkcentrum. Het werkcentrum is een plek waar werkenden, werkzoekenden en werkgevers terecht kunnen voor hulp en advies.

Samen met regiogemeenten in onze arbeidsmarktregio werken we aan het beter ontsluiten van de lokale en regionale arbeidsmarkt. In het plan van aanpak “Samen bouwen aan een toegankelijke arbeidsmarkt voor iedereen” wordt op basis van drie programmalijnen uitwerking gegeven aan de vastgestelde koers. Kort gezegd:

- Programmalijn 1: versterken van de regionale samenwerking door onder meer deskundigheidsbevordering van de professionals en intergemeentelijke samenwerking;
- Programmalijn 2: positioneren van Scalabor als kernvoorziening in de sociale infrastructuur;
- Programmalijn 3: ontwikkelen van een adequaat regionaal aanbod aan dienstverlening en bevorderen van innovaties.

Door de inzet van deze programmalijnen brengen we de markt van werkgevers en werkzoekenden nog dichter bij elkaar.

5.2 Participatiewet (inkomen)

De Participatiewet is gewijzigd. In 2027 implementeren we de laatste nieuwe maatregelen van de Participatiewet in Balans. De wet heeft als doel om meer uit te gaan van de menselijke maat en om bij onze handelwijze beter rekening te houden met de omstandigheden van inwoners.

De wijzigingen die de eerste fase van de nieuwe wet met zich meebrengt, zijn ingevoerd met ingang van 1 januari 2026. Met het beleidsplan Inkomen, handhaving en terugvordering wordt de tweede fase van de wet doorgevoerd.

5.3 Onderwijshuisvesting

Gemeenten hebben de wettelijke zorgplicht voor adequate en voldoende onderwijshuisvesting. Dit houdt in dat wij verantwoordelijk zijn voor de bekostiging van nieuwbouw, uitbreiding van schoolgebouwen en de 1e inrichting. Circa 60% van de huidige 24 schoolgebouwen in onze gemeente is functioneel en technisch verouderd. Dit houdt in dat wij de komende jaren voor een grote opgave staan om deze gebouwen te vernieuwen. In 2024 is in samenwerking met de schoolbesturen en de kinderopvangorganisaties het Integraal Huisvestingsplan 2025-2040 opgesteld. Dit plan geeft een toekomstgerichte visie op onderwijshuisvesting. Een belangrijk onderdeel hiervan is de prioritering voor het verbeteren van de schoolgebouwen in onze gemeente.

De verwachting is dat in 2027 de nieuwbouw van basisschool De Meeuwenberg in Driel wordt opgeleverd. Daarnaast gaan we verder met de voorbereidingen voor de nieuwbouw voor Lyceum Elst en de renovatie van de Van Lingenschool in Zetten. Ook wordt er in 2027 gestart met de voorbereidende werkzaamheden voor basisschool De Zonnepoort in nieuwbouwwijk Lingezicht in Elst.

5.4 Onderwijs en zorg

De gemeente Overbetuwe en haar educatieve partners willen alle kinderen de beste ontwikkelkansen geven. We zorgen voor tijdige en beheersbare jeugdhulp, met sterke lokale teams en een goede samenwerking met onderwijs. We zetten in op preventie en het versterken van de omgeving van het kind en ouders/verzorgers.

We hebben in de Lokale Educatieve Agenda 2025-2029 als doelstelling geformuleerd dat we de aansluiting tussen jeugdhulp en (passend) onderwijs versterken vanuit een sterke ondersteuningsstructuur. In 2026 is hiervoor een afwegingskader opgesteld. Ook werken we met een kwaliteitskader voor voorschoolse educatie.

5.5 Kunst, cultuur en erfgoed

We steunen culturele activiteiten en educatie, organiseren evenementen die bijdragen aan een inclusieve samenleving en maken cultuur toegankelijk voor iedereen, met extra aandacht voor kwetsbare groepen en jongeren.

We organiseren een cultuurbijeenkomst om samenwerking tussen culturele partners te versterken. Muziekonderwijs blijft belangrijk in het basisonderwijs, omdat het de ontwikkeling van kinderen stimuleert. Ook onderhouden en restaureren we kunstwerken in de openbare ruimte om de leefbaarheid te verbeteren.

We benutten ons UNESCO-werelderfgoed dat onderdeel vormt van de Neder-Germaanse Limes. Hierbij vergroten we de bekendheid van het Tempel-Kerkmuseum en werken we samen met regionale initiatieven. Daarnaast is het project in Oosterhout van start gegaan voor de realisatie van een nieuw erfgoedkunstwerk, geïnspireerd op de daar aangetroffen Romeinse archeologische vondsten.

Beleidskader

Lokaal:

- Visie sociaal domein 2040 - "Een sterke sociale basis voor iedereen"
- Onderwijskansenbeleid Samen bouwen aan gelijke kansen in Overbetuwe 2024-2028
- Cultuurvisie 2022-2025 "Op waarde geschat"
- Beleidsplan Inburgering en re-integratie 2026-2032
- Strategisch meerjaren huisvestingsplan onderwijs (SHP)
- Visie op schuldhulpverlening 2022-2025: "Op weg naar een vitale financiële huishouding"
- Armoedebeloid 2026-2032 "Bijdragen aan bestaanszekerheid"
- Visie op Vastgoed 2025
- Uitvoeringsagenda Bibliotheekwerk 2024-2028
- Erfgoedplan Overbetuwe 2004

Regionaal/landelijk:

- Participatiewet
- Wet Inburgering
- Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs), gewijzigd per 1 januari 2021.
- Wet vereenvoudiging beslagvrije voet (Wvbvv)

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen dragen bij aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma:

- Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein (MGR)
- BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen (BVO DRAN)

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
4.2 Onderwijshuisvesting	-4.848	-4.257	-4.536	-4.928
Lasten	-4.881	-4.290	-4.569	-4.961
Baten	33	33	33	33
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	-3.703	-3.809	-3.838	-3.838
Lasten	-4.138	-4.244	-4.273	-4.273
Baten	435	435	435	435
5.3 Cultuurpresentatie prod particip.	-375	-376	-376	-376
Lasten	-405	-376	-376	-376
Baten	30	0	0	0
5.5 Cultureel erfgoed	-170	-170	-170	-170
Lasten	-170	-170	-170	-170
5.6 Media	-1.171	-1.172	-1.172	-1.172
Lasten	-1.195	-1.196	-1.196	-1.196
Baten	24	24	24	24
6.3 Inkomensregelingen	-3.081	-3.145	-3.145	-3.145
Lasten	-15.726	-16.058	-16.356	-16.654
Baten	12.645	12.913	13.211	13.509
6.4 WSW en beschut werk	-4.043	-4.083	-4.083	-4.083
Lasten	-4.043	-4.083	-4.083	-4.083
6.5 Arbeidsparticipatie	-1.813	-1.818	-1.818	-1.818
Lasten	-1.813	-1.818	-1.818	-1.818
Resultaat	-19.206	-18.830	-19.138	-19.530

Beleidsindicatoren

Indicator *	2022	2023	2024	2025	2026	NL (meest Bron actuele)
% Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)	1,7	2,3	1,8	1,8	-	2,3 DUO/Ingrado
Absoluut verzuim: aantal per 1.000 leerlingen	-	0,7	1,1	2,3	-	7,4 DUO/Ingrado
Relatief verzuim: aantal per 1.000 leerlingen	27,0	27,0	32,0	34,0	-	28,0 DUO/Ingrado
% Jongeren met delict voor de rechter	1,0	1,0	-	-	-	1,0 CBS - Jeugdmonitor
% Kinderen in uitkeringsgezin	3,0	3,0	3,0	-	-	6,0 CBS - Jeugdmonitor
% Jeugdwerkloosheid	1,0	2,0	2,0	-	-	2,0 CBS - Jeugdmonitor
% Netto arbeidsparticipatie	75,0	76,1	76,3	75,6	-	73,2 CBS - Arbeidsdeelname
Bijstandsuitkeringen: aantal per 10.000 inwoners	149,2	146,8	150,9	145,0	-	281,2 CBS - Re-integratie
Aantal re-integratievoorzieningen: aantal per 10.000 inwoners 15-64 jaar	277,2	157,4	184,0	312,9	-	217,8 CBS - Re-integratie

*Gebaseerd op de actuele gegevens van [waarsstaatjegemeente.nl](https://www.waarsstaatjegemeente.nl) september 2026, ontbrekende gegevens zijn niet beschikbaar

PROGRAMMA 6. INFORMATIE EN KENNISSAMENLEVING

Onze inwoners verwachten steeds meer digitale dienstverlening die toegankelijk, samenhangend en afgestemd is op hun behoeften. Deze ontwikkeling zet de komende jaren door. Daarom werken we aan dienstverlening die begrijpelijk, transparant en inclusief is, waarbij inwoners en ondernemers de gemeente eenvoudig kunnen bereiken en zaken snel en duidelijk kunnen regelen.

Om dit mogelijk te maken, investeren we niet alleen in digitale voorzieningen, maar ook in de manier waarop we werken. Door processen slimmer en meer integraal in te richten, data beter te benutten en digitaal werken verder te verankeren, verbeteren we de kwaliteit, snelheid en betrouwbaarheid van onze dienstverlening. Zo ontwikkelen we ons verder tot een moderne, dienstbare en toekomstbestendige overheid.

Wat willen we bereiken?

We bieden begrijpelijke, inclusieve en transparante dienstverlening die aansluit bij de behoeften van onze samenleving. Een belangrijke voorwaarde hiervoor is procesgericht werken. Door gemeentelijke processen helder, efficiënt en samenhangend in te richten, kunnen we onze dienstverlening continu verbeteren en beter inspelen op vragen uit de samenleving. Door data-, proces- en digitaal werken verder te verankeren in onze organisatie, vergroten we onze slagkracht, verbeteren we de dienstverlening en versterken we onze rol als dienstbare overheid.

Wat gaan we er voor doen?

6.1 Toegang tot diensten en producten

In 2027 werken we verder aan het verbeteren van de toegang tot onze diensten, producten en informatie. Digitale dienstverlening blijft daarbij een belangrijk uitgangspunt. Inwoners moeten op een eenvoudige, toegankelijke en gebruiksvriendelijke manier zaken kunnen regelen met de gemeente, op een moment en via een kanaal dat bij hen past. Tegelijkertijd houden we oog voor inwoners die minder digitaal vaardig zijn. Voor hen zorgen we dat alternatieve contactmogelijkheden beschikbaar blijven en dat passende ondersteuning wordt geboden wanneer dat nodig is.

Daarnaast werken we verder aan een transparante en betrouwbare informatievoorziening. Dit vraagt om voortdurende aandacht voor de kwaliteit van onze informatiehuishouding, archiefbeheer en de processen voor het beheren, ontsluiten en beschikbaar stellen van informatie. Dit heeft ook relatie met de tweede tranche van de Wet open overheid (Woo) die naar verwachting in 2027 ingaat.

Om onze dienstverlening en informatievoorziening toekomstbestendig te houden, is investeren in digitalisering, procesverbetering en de doorontwikkeling van systemen en applicaties urgent. Hiermee vergroten we de efficiëntie van onze organisatie en verbeteren we de dienstverlening aan inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners.

Resultaat	Jaar realisatie
De verdere fasen van de Wet Open Overheid invoeren, inclusief het verbeteren van het archiefbeheer	2027
Continu sturen op KPI's gerelateerd aan onze dienstverlening, zoals vastgelegd in het Jaarplan Organisatie 2027.	2027

6.2 Verantwoord werken met gegevens

Verantwoord werken met gegevens is essentieel voor ons als overheidsorganisatie. Het doel is dat onze inwoners erop kunnen rekenen dat we verantwoord omgaan met de vele gegevens die we van onze inwoners in beheer hebben; het is een voorwaarde voor de betrouwbare dienstverlening, goede besluitvorming en een transparante overheid. Daarom investeren we in de kwaliteit, beschikbaarheid en bruikbaarheid van gegevens.

We ontwikkelen en verbeteren dashboards op basis van KPI's, waardoor organisatie en bestuur effectief kunnen sturen op het bereiken van onze doelstellingen ten behoeve van onze inwoners. Dashboards geven ons bijvoorbeeld informatie over onze bereikbaarheid, wachttijden en gebruik van voorzieningen in het sociaal domein.

We werken met duidelijke kaders voor datagebruik, privacy en informatiebeveiliging. Deze kaders zorgen ervoor dat er duidelijke spelregels zijn voor het gebruik van gegevens en we daarmee het verantwoord werken met gegevens kunnen borgen.

Daarnaast werken we op basis van ons geactualiseerde informatiebeleid aan onze informatievoorziening en sluiten we aan bij landelijke en technologische ontwikkelingen, zoals Common Ground, collectieve digitalisering en de verantwoorde inzet van kunstmatige intelligentie (AI) conform de vastgestelde kaders.

Resultaat	Jaar realisatie
Dashboards inrichten op basis van met de organisatie samen vastgestelde KPI's die inzicht geven in onze bedrijfsvoering en dienstverlening. Hierbij ontwikkelen we spelregels voor het sturen met data.	2027

6.3 Digitaal en procesmatig werken

We werken aan toegankelijke, begrijpelijke en veilige digitale dienstverlening voor inwoners en ondernemers. Ook investeren we in de doorontwikkeling van digitale voorzieningen, zodat inwoners eenvoudiger zaken kunnen regelen en informatie kunnen raadplegen. Daarnaast versterken we onze informatiehuishouding, informatiebeveiliging en het digitale toegangsbeheer, mede in het kader van de Woo, de Wdo en de Wmebv. Al deze onderdelen versterken elkaar en zorgen ervoor dat we kunnen voldoen aan wetgeving en dat onze dienstverlening en bedrijfsvoering beter wordt, zodat inwoners makkelijker gebruik kunnen maken van onze diensten en producten.

We blijven investeren in een robuust digitaal toegangsbeleid, zodat medewerkers uitsluitend toegang hebben tot de informatie en systemen die nodig zijn voor hun werkzaamheden. Daarbij besteden we aandacht aan bewustwording, kennisontwikkeling en de verdere professionalisering van het beheer. Zo versterken we de informatiebeveiliging en vergroten we de digitale weerbaarheid van de organisatie.

Door de verdere ontwikkeling van proces- en zaakgericht werken verbeteren we de kwaliteit, transparantie en efficiëntie van onze dienstverlening. Dit is een noodzakelijke voorwaarde om te voldoen aan de toenemende eisen op het gebied van informatiebeheer, digitale dienstverlening en wet- en regelgeving, zoals de Woo en de Wdo. Hiervoor zijn uniforme werkprocessen, een betrouwbare informatiehuishouding en medewerkers met de juiste kennis en vaardigheden essentieel.

Tegelijkertijd blijkt dat de middelen die gemeenten vanuit het Rijk ontvangen onvoldoende aansluiten bij de omvang en complexiteit van deze opgaven. Nieuwe ontwikkelingen, waaronder de inzet van kunstmatige intelligentie, vergroten de noodzaak om te investeren in processen, technologie en organisatieontwikkeling. Zo draagt de inzet van een procesexpertise bij aan betere en slimmere werkprocessen en is expertise ook essentieel om te kijken naar slimme AI-investeringen (binnen de vastgestelde kaders) die het werk efficiënter maken. Zonder aanvullende investeringen komt het vermogen om aan wettelijke verplichtingen te voldoen en de kwaliteit van de dienstverlening te verbeteren onder druk te staan.

Resultaat	Jaar realisatie
Het organisatiebreed mogelijk maken een gekwalificeerde elektronische handtekening te gebruiken. Ook onze inwoners en ondernemers kunnen hiervan gebruik maken bij documenten die zij moeten ondertekenen in gemeentelijke processen	2027
Plan uitvoeren voor proces- en zaakgericht werken	2027
Vorbereiden en waar mogelijk al uitvoeren van tranche 2 van de Wet open overheid	2027
Omzetten AI-pilots in blijvende verbeteringen op basis van AI	2027
Vaststellen en uitvoeren digitaal toegangsbeleid (Identity & Access Management)	2027

Beleidskader

Lokaal:

- Informatiebeleid 2021-2025

Moties en amendementen:

- Motie Maak raadsinformatie c.q. bestuurlijke informatie goed en eenvoudig vindbaar, doorzoekbaar en toegankelijk
- Motie goede leesbaarheid openbare mededelingen

Wat mag het kosten?

Met dit programma zijn geen financiële middelen gemoeid. Deze maken onderdeel uit van het taakveld dat bij programma 7 is ondergebracht.

PROGRAMMA 7. FINANCIËN EN BEDRIJFSVOERING

We werken aan een financieel gezonde en wendbare organisatie die ook op de lange termijn haar maatschappelijke opgaven kan realiseren. We streven naar een structureel evenwichtige begroting, waarbij voorzieningen voor inwoners op peil blijven en de lokale lasten beheersbaar zijn.

Een moderne, efficiënte en toekomstbestendige bedrijfsvoering is hiervoor essentieel. Door processen continu te verbeteren, middelen doelmatig in te zetten en de organisatie verder te ontwikkelen, vergroten we onze slagkracht en ondersteunen we een betrouwbare en hoogwaardige dienstverlening aan inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners.

Wat willen we bereiken?

Wij streven naar een structureel sluitende meerjarenbegroting en een financieel gezonde gemeente met voldoende weerstandsvermogen en solvabiliteit. Daarbij voldoen we aan wet- en regelgeving en maken we bewuste en toekomstgerichte keuzes in de inzet van onze middelen.

Wij vinden het belangrijk dat inwoners invloed kunnen uitoefenen op hun leefomgeving. Daarom investeren we in kennis, vaardigheden en ondersteuning om participatie zorgvuldig te organiseren en actief te faciliteren. Een sterke en toekomstbestendige organisatie is hiervoor een belangrijke randvoorwaarde. We werken continu aan het verbeteren van onze bedrijfsvoering, met aandacht voor doelmatigheid, kwaliteit en samenwerking.

Wat gaan we er voor doen?

7.1 Financiën

Een gezonde financiële basis is essentieel voor een betrouwbare gemeente. Door stijgende kosten en onzekerheid over Rijksbijdragen zijn scherpe keuzes en realistisch beleid nodig. Nieuwe plannen vereisen prioritering; investeringen doen we alleen als ze uitvoerbaar en betaalbaar zijn. Ambities en middelen moeten in balans zijn, met aandacht voor de lange termijn en noodzakelijke investeringen bij nieuwe ontwikkelingen. We houden de algemene reserve op een niveau dat past bij de risico's die we lopen.

Bij het maken van de keuzes wordt de volgende afwegingsladder gehanteerd:

1. Zoeken naar ruimte binnen bestaande budgetten
2. Herprioriteren en stoppen van oud beleid
3. Aanpassen van het voorzieningenniveau
4. Inzetten van reserves (incidenteel)
5. Pas als laatste optie: verhogen van de lokale lasten

We willen meer in control komen. We versterken de Planning & Control-cyclus, zodat deze beter helpt bij sturen en bijsturen. We gaan vernieuwend en innovatief begroten, waarbij scherpe keuzes worden gemaakt, maar ook kansen worden gecreëerd. Het uitgangspunt hierbij is dat we taakstellend, realistisch, inzichtgevend en positief begroten. We maken daarbij gebruik van zero based budgeting. Tevens zullen we de financiële verordeningen, financiële systemen en de organisatie hiermee in overeenstemming brengen.

Op deze wijze willen we een robuuste en gezonde financiële basis realiseren, die bijdraagt aan kansen voor onze gemeente en die een bloeiende toekomst voor Overbetuwe mogelijk maakt.

Resultaat (doorlopend)
We zorgen voor een structureel sluitende begroting.

Resultaat (doorlopend)
We maken weloverwogen keuzes in het besteden van de middelen (van en voor onze inwoners).
We hanteren een weerstandratio tussen de 1,4 en 2,0. Dan zijn de risico's voldoende beheersbaar met de beschikbare middelen.
We houden ons aan de voorschriften van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Onze begroting en jaarrekening bestaan uit de verplichte onderdelen, zoals paragrafen, programma's en een financiële onderbouwing.
We realiseren een solvabiliteit van minimaal 20% (is risiconiveau neutraal). Solvabiliteit geeft de mate aan waarin wij aan onze financiële verplichtingen kunnen voldoen.

7.2 Bedrijfsvoering

In 2027 werken we verder aan een toekomstbestendige organisatie. De nadruk ligt op procesgericht werken, een sterke informatiehuishouding en digitale weerbaarheid. Hiermee verbeteren we onze dienstverlening en voldoen we aan landelijke wet- en regelgeving, waaronder de Archiefwet, Wet digitale overheid (Wdo), Wet open overheid (Woo), AVG en de NIS2-richtlijn.

Het zaakstelsel vormt de basis voor het verder optimaliseren van processen, het duurzaam beheren van informatie en het verbeteren van de toegankelijkheid van gegevens. Dit vergroot onze wendbaarheid en versterkt de samenwerking en dienstverlening aan inwoners en ondernemers.

Op het gebied van informatiebeveiliging en privacy blijven we investeren in monitoring, detectie en respons, bedrijfscontinuïteit en bewustwording onder medewerkers. Zo versterken we onze digitale weerbaarheid en onze capaciteit om adequaat te reageren op incidenten en nieuwe risico's.

Met deze ontwikkelingen maken we onze bedrijfsvoering robuuster en toekomstgericht. We krijgen meer grip op processen, informatie en risico's en kunnen beter inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen en veranderende landelijke wet- en regelgeving. De beperkte beschikbaarheid van middelen blijft daarbij een aandachtspunt. Om toekomstgericht te kunnen werken aan onze bedrijfsvoering stellen we in 2027 een visie op bedrijfsvoering vast, die handvatten moet bieden voor de ontwikkeling hiervan en sturing hierop in de komende 5 tot 10 jaar.

Tot slot werken we in 2027 aan het uitvoeren van de speerpunten uit het Jaarplan Organisatie. Daarbij is in elk geval aandacht voor:

- Een vervolg op Bestuurlijk Ambtelijk Samenspel (BAS)
- Werken aan prioritering en sturing
- Warme zakelijkheid concreet maken in gedrag en leiderschap

Resultaat	Jaar realisatie
Verbetering van de planning & control cyclus waardoor bestuur en raad beter in staat gesteld worden te sturen op resultaten en de benodigde middelen daarbij	2027
Visie op bedrijfsvoering opstellen	2027
Organisatievisie en koers Overbetuwe: uitvoeren speerpunten Jaarplan 2027	2027

Beleidskader

Lokaal:

- Mandaatbesluit 2023
- Klachtenverordening 2023
- Financiële verordening 2025
- Treasurystatuut 2022
- Informatiebeleid 2021-2025
- Stuurmodel Overbetuwe 2023
- Informatiebeveiligingsbeleid gemeente Overbetuwe 2024
- Inkoop- en aanbestedingsbeleid gemeente Overbetuwe 2019
- Nota risicomanagement 2023
- Privacybeleid- en reglement gemeente Overbetuwe 2018
- Algemene Verordening Gegevensbescherming en aanverwante regelgeving
- Verordening controle financieel beheer en organisatie gemeente Overbetuwe 2025
- Regeling Melding vermoeden misstand gemeente Overbetuwe 2025
- Verordening onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid bestuur gemeente Overbetuwe 2023 (artikel 213a Gemeentewet)
- Algemeen delegatiebesluit gemeente Overbetuwe 2025
- Organisatiebesluit gemeente Overbetuwe 2025

Moties en amendementen:

- Motie: Krapte op de arbeidsmarkt en vitale functies

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
0.4 Overhead	-22.047	-22.108	-22.102	-22.055
Lasten	-22.048	-22.109	-22.103	-22.056
Baten	1	1	1	1
Resultaat	-22.047	-22.108	-22.102	-22.055

PROGRAMMA 8. ALGEMEEN BESTUUR EN REGIONALE SAMENWERKING

Binnen het programma Algemeen bestuur en regionale samenwerking zijn de middelen ondergebracht voor de gemeenteraad en het college, zoals vergoedingen, loonkosten en werkbudgetten. Ook bevat dit programma de middelen voor regionale samenwerking. Binnen dit programma zijn ten aanzien van de regionale samenwerking twee doelstellingen geformuleerd. De gemeente Overbetuwe, liggend in het hart van de regio Arnhem-Nijmegen, is een groot voorstander van regionale samenwerking. Wij vinden het belangrijk dat de regionale samenwerking effectief en slagvaardig is opgezet om de gezamenlijke doelen te realiseren. Dat is noodzakelijk om de concurrentiepositie, aantrekkingskracht en bereikbaarheid van onze regio te versterken.

De raad ontvangt jaarlijks de jaarstukken, (concept) begroting en (concept) regionale agenda met bijhorende opgaveovereenkomsten van de verbonden partijen en wordt in de gelegenheid gebracht hierop een zienswijze in te dienen. Waar nodig informeren we inwoners over de (voortgang op de) opgaven en ontwikkelingen bij verbonden partijen.

Wat willen we bereiken?

Wij weten wat we als gemeente te bieden hebben en opereren als betrouwbare partner vanuit een duidelijke visie. Wij werken daarbij efficiënt en resultaatgericht en stimuleren innovatieve oplossingen. Vanuit onze krachtige, zelfstandige positie gaan wij samenwerking aan met anderen als deze een meerwaarde biedt voor onze inwoners, organisaties, instellingen en bedrijven. Ook staan wij open voor samenwerking, zowel binnen als buiten onze gemeente, om anderen daarmee te helpen. We zijn daarmee een gemeente die gericht is op de samenleving, zowel lokaal als regionaal. Een bijzondere vorm van samenwerking in onze regio hebben we georganiseerd als verbonden partijen.

Wat gaan we er voor doen?

8.1 Regionale samenwerking

Binnen de Groene Metropoolregio (GMR) werken 17 gemeenten samen aan vijf maatschappelijke opgaven. Doel is om de regio duurzaam te laten groeien en tegelijkertijd het groene karakter te behouden en te versterken. De samenwerking richt zich op de volgende opgaven:

- Groene groeiregio (verbinden van ruimtelijke opgaven en woningbouw)
- Productieve regio (economie en arbeidsmarkt)
- Ontspannen regio (leefbaarheid, natuur en landschap, cultuur en erfgoed)
- Verbonden regio (mobiliteit en bereikbaarheid)
- Circulaire regio (circulariteit, duurzaamheid, klimaat en energie)

Hieronder staan de specifieke doelen voor 2027 benoemd, overeenkomstig met de regionale agenda 2025-2029 en de begroting 2026-2029 van de GMR.

Groene groeiregio

- Uitvoering van maatregelen op het gebied van bodem, water en wonen, gebaseerd op regionale onderzoeken en adviezen.
- Realisatie van gebiedsgerichte maatregelen in de vier deelregio's.
- Agenderen van regionale belangen binnen landelijke en provinciale ruimtelijke programma's.
- Stimuleren van woningbouw voor specifieke doelgroepen.
- Ondersteunen en versnellen van woningbouwontwikkelingen via kennisdeling, capaciteit en regionale afstemming.
- Monitoren van woningbouwproductie en uitvoering van de Woondeal.
- Versterken van de samenwerking tussen overheden, corporaties en marktpartijen.

Productieve regio

- Uitvoering van het Regionaal Programma Werklocaties.
- Versterken van het midden- en kleinbedrijf door samenwerking en kennisdeling.
- Verduurzamen en toekomstbestendig maken van de logistieke sector.

Ontspannen regio

- Uitvoering van het Groen-Blauw Raamwerk.
- Versterken van recreatie, toerisme en cultuur door aantrekkelijke voorzieningen en goed bereikbare netwerken.
- Bevorderen van een evenwichtige spreiding van recreatieve voorzieningen met aandacht voor leefbaarheid en natuur.

Verbonden regio

- Stimuleren van duurzame mobiliteit, onder meer via werkgeversaanpakken, logistieke verduurzaming en laadinfrastructuur.
- Verbeteren van regionale bereikbaarheid door gebiedsgerichte mobiliteitsprojecten en samenwerking met het Rijk.
- Realiseren van belangrijke fiets- en vervoersverbindingen binnen de regio.

Circulaire regio

- Ondersteunen van circulair en duurzaam inkopen, met name in de energie-, bouw- en infrastructuursector.
- Bevorderen van water- en klimaatadaptatie om beter om te gaan met droogte, wateroverlast en hitte.
- Uitwerken van de Regionale Energiestrategie, waaronder duurzame energieopwekking, warmtetransitie en aanpak van netcongestie.

8.2 Verbonden partijen

Een verbonden partij is een organisatie waarmee de gemeente samenwerkt en waarin zij zowel bestuurlijke invloed als een financieel belang heeft. Van bestuurlijke invloed is sprake wanneer de gemeente kan meebeslissen, bijvoorbeeld via deelname in het bestuur of door stemrecht. Een financieel belang houdt in dat de gemeente geld beschikbaar heeft gesteld dat mogelijk niet kan worden teruggevorderd of financieel aansprakelijk is als de organisatie haar verplichtingen niet nakomt of failliet gaat.

Verbonden partijen kunnen zowel publiekrechtelijke als privaatrechtelijke organisaties zijn. Publiekrechtelijke organisaties betreffen samenwerkingsverbanden tussen overheden op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen. Privaatrechtelijke organisaties zijn bijvoorbeeld een NV, BV of stichting.

In paragraaf VI van deze programmabegroting wordt nader ingegaan op de verschillende verbonden partijen. Daar worden de doelstellingen van deze organisaties toegelicht en is een financieel overzicht opgenomen.

Beleidskader

Lokaal:

- Nota verbonden partijen, 2024
- Verordening ambtelijke bijstand en fractievergoeding gemeente Overbetuwe 2025

Regionaal:

- Regionale agenda 2025-2029 Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen
- Strategische visie middengebied Overbetuwe en Lingewaard, 2021

Moties en amendementen:

- Motie: Vergaderplanning besluitvormingscyclus Groene Metropool Regio

Verbonden partijen

De volgende verbonden partijen dragen bij aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma:

- Euregio RijnWaal
- Regio Arnhem Nijmegen (Groene Metropoolregio)

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
0.1 Bestuur	-2.725	-2.725	-2.725	-2.725
Lasten	-2.725	-2.725	-2.725	-2.725
Baten	0	0	0	0
Resultaat	-2.725	-2.725	-2.725	-2.725

ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN, VPB, ONVOORZIEN EN MUTATIES RESERVES

Hieronder wordt inzicht gegeven in de algemene dekkingsmiddelen, bestaande uit de belastingen en de algemene uitkering uit het gemeentefonds, de post onvoorzien, de overige baten en lasten, de vennootschapsbelasting, treasury en de mutaties in de reserves.

Algemene dekkingsmiddelen

De overige belastingen betreffen onder andere hondenbelasting en precariobelasting. Zie voor een verdere toelichting ook de paragraaf Lokale heffingen.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
0.61 OZB woningen	8.222	8.222	8.222	8.222
Lasten	-459	-459	-459	-459
Baten	8.682	8.682	8.682	8.682
0.62 OZB niet-woningen	5.229	5.229	5.229	5.229
Lasten	-52	-52	-52	-52
Baten	5.281	5.281	5.281	5.281
0.64 Belastingen Overig	506	506	506	506
Lasten	-922	-922	-922	-922
Baten	1.428	1.428	1.428	1.428
0.7 Alg. uitk. en ov. uitk. gemeentef.	100.008	95.622	94.417	96.485
Baten	100.008	95.622	94.417	96.485
Resultaat	113.966	109.580	108.375	110.443

Overige baten en lasten en post onvoorzien

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
0.8 Overige baten en lasten	-3.488	-3.008	-3.677	-4.050
Lasten	-3.490	-3.010	-3.678	-4.052
Baten	2	2	2	2
Resultaat	-3.488	-3.008	-3.677	-4.050

In taakveld 0.8 Overige baten en lasten zijn, naast de post onvoorzien, de volgende posten opgenomen:

<i>(bedragen x € 1.000)</i>	2027	2028	2029	2030
Onvoorzien				
- raming onvoorzien	-40	-40	-40	-40
Overige lasten				
- reeds bestemde structurele financiële ruimte	-28	348	13	-212
- stelposten (algemeen)	-2.067	-2.007	-2.007	-2.007
- stelposten (kapitaallasten)	-316	-1	-316	-316
- stelposten (financiën)	-340	-621	-521	-521

(bedragen x € 1.000)	2027	2028	2029	2030
- overige lasten	-699	-689	-808	-956
Totaal lasten	-3.490	-3.010	-3.678	-4.052
Overige baten				
- overige baten	2	2	2	2
Totaal baten	2	2	2	2

Vennootschapsbelasting (Vpb)

De gemeente moet Vpb betalen in verband met de resultaten bij de grondexploitaties.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
0.9 Vennootschapsbelasting	-10	-10	-10	-10
Lasten	-10	-10	-10	-10
Resultaat	-10	-10	-10	-10

Treasury

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
0.5 Treasury	669	578	483	387
Lasten	144	54	-41	-137
Baten	524	524	524	524
Resultaat	669	578	483	387

Mutaties reserves per programma

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
0.10 Mutaties reserves	537	502	1.746	873
Lasten	-201	-589	-201	-201
Baten	738	1.090	1.946	1.073
Resultaat	537	502	1.746	873

Hieronder worden per programma de mutaties toegelicht:

Toevoegingen (bedragen x € 1.000)	2027	2028	2029	2030
Toevoeging aan reserves programma 01	0	0	0	0
Toevoeging aan reserves programma 02	-90	-90	-90	-90
Toevoeging aan reserves programma 03	0	0	0	0
Toevoeging aan reserves programma 04	-111	-111	-111	-111
Toevoeging aan reserves programma 05	0	0	0	0
Toevoeging aan reserves programma 06	0	0	0	0
Toevoeging aan reserves programma 07	0	0	0	0
Toevoeging aan reserves programma 08	0	0	0	0
Toevoeging aan reserves alg. dekkingsmidd.	0	-388	0	0
Totaal toevoegingen	-201	-589	-201	-201
Onttrekkingen (bedragen x € 1.000)	2027	2028	2029	2030
Onttrekkingen aan reserves programma 01	126	116	116	116
Onttrekkingen aan reserves programma 02	549	557	559	553
Onttrekkingen aan reserves programma 03	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves programma 04	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves programma 05	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves programma 06	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves programma 07	63	65	67	68
Onttrekkingen aan reserves programma 08	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves alg. dekkingsmid.	0	352	1.205	336
Totaal onttrekkingen	738	1.090	1.946	1.073

PARAGRAFEN

I. Lokale heffingen

Inleiding

In deze paragraaf bieden wij inzicht in het beleidskader rond de lokale heffingen, kostendekking per verordening, de tariefs- en kostenontwikkeling, de lokale lastendruk en het kwijtscheldingsbeleid.

Overhead

In paragraaf Bedrijfsvoering is een toelichting en specificatie opgenomen van de overhead. In deze paragraaf wordt dit verder uitgewerkt en gaan we in op aan derden door te belasten overhead.

Het overheadtarief is een opslag op het uurtarief. Op basis van de uitgangspunten zijn de totale overheadkosten 2027 afgerond € 22,0 miljoen en het totaal aantal productieve uren bedraagt 526.258 uur (gebaseerd op 372,9 fte). Hiervan wordt 360.942 uur aan taakvelden toegerekend.

Rekening houdend met de verhouding tussen de uurtarieven van de Helster, Openbare Werken en de overige teams worden de overheadtarieven:

- voor de Helster en Openbare Werken: € 33,33

- voor de overige teams: € 66,66

Ten opzichte van 2026 stijgt het overheadtarief (voor de overige teams) met € 1,74 (+2,68%). De belangrijkste verklaring hiervoor is de toename van de salariskosten op basis van de verwachte cao-stijging, waardoor de te verdelen overheadskosten toenemen.

De inkomsten per heffing en de kostendekking

In het volgende overzicht zijn de geraamde opbrengsten van alle gemeentelijke heffingen opgenomen voor 2026 en 2027. Daarbij is ook aangegeven of er sprake is van een dienstverlening waarvoor maximale kostendekking geldt.

Heffing (bedragen x € 1.000)	Begroot 2026 incl. begr. wijz.	Begroot 2027 prim. Begroting	Tariefsmutatie t.o.v. 2026	Geldt een max. kostendekking?
OZB woningen	8.394	8.682	2,5%	Neen
OZB niet-woningen	5.071	5.281	2,5%	Neen
Hondenbelasting	409	420	2,5%	Neen
Rioolheffing	3.722	3.757	0,0%	Ja
Reinigingsheffingen	7.381	8.466	16,5%	Ja
Marktgeden/standplaatsen	58	59	2,5%	Ja
Lijkbezorgingsrecht	107	110	2,5%	Ja
BIZ-heffing centrum Elst	170	170	Geen	Neen
BIZ-heffing centrum Heteren*	19	19	Geen	Neen
BIZ-heffing centrum Zetten	21	21	Geen	Neen
Precariobelasting	43	44	2,5%	Neen
Forensenbelasting	36	37	2,5%	Neen
Toeristenbelasting	103	110	2,5%**	Neen
Leges omgevingsvergunningen	1.491	1.603	12%***	Ja
Overige leges	1.129	1.135	2,5%	Ja
Subtotaal bruto-inkomsten	28.154	29.914		
Kwijtschelding	-240	-267	Geen	Neen
Totaal netto-opbrengst heffingen	27.914	29.647		

* Verordening BIZ centrum Heteren 2027-2031 wordt per 1 januari 2027 ingevoerd bij voldoende steun van bijdragenplichtigen.

** Werkelijk 6,8%. Zie toelichting bij 'Tarieven' onder Toeristen- en forensenbelasting in het beleidskader.

*** Betreft 2,5% indexatie conform Kadernota 2027 en 9,5% extra stijging conform ombuigingsvoorstel 2.51 kostendekkendheid (bouw)leges. Zie toelichting leges.

Het beleidskader van de lokale heffingen

Onroerendezaakbelastingen (OZB)

Beleidskader

Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ) en Verordening onroerendezaakbelastingen gemeente Overbetuwe 2026. In december 2026 wordt de Verordening onroerendezaakbelastingen gemeente Overbetuwe 2027 aangeboden aan de raad.

Algemeen

Jaarlijks worden de WOZ-waarden voor woningen en niet-woningen vastgesteld. Deze WOZ-waarde is de grondslag voor de aanslag OZB. Wij zorgen voor een tijdige en correcte verzending van de waardebeschikkingen (WOZ-waarde) en belastingaanslagen. Beschikkingen worden zoveel mogelijk met dagtekening 24 februari 2027 (wettelijke termijn) verzonden. Ook de afhandeling van bezwaarschriften vindt tijdig plaats. De wettelijke termijn voor het doen van een uitspraak is het einde van het kalenderjaar. Wij streven ernaar de bezwaren tegen de WOZ-waarde gemiddeld binnen 6 maanden af te handelen.

Herwaardering

Voor het belastingjaar 2027 zal de OZB worden gebaseerd op de nieuwe WOZ-waarden per de waardepeildatum 1 januari 2026. Uitgangspunt is dat schommelingen van WOZ-waarden geen invloed hebben op de hoogte van de gemiddelde aanslag OZB. Niet alleen wanneer waarden dalen, maar ook niet als waarden stijgen. Wel kan het zo zijn dat bepaalde typen onroerende zaken een waardeontwikkeling laten zien die van het gemiddelde afwijkt, wat tot een hogere of lagere belastingaanslag zal leiden. De definitieve OZB-tarieven kunnen pas worden vastgesteld, nadat de gegevens over de waardeontwikkeling bekend zijn.

Tariefontwikkeling

De OZB-tarieven voor woningen en niet-woningen worden conform de Kadernota 2027 verhoogd met 2,5% inflatie.

Vrijstellingen

Naast de verplichte vrijstelling op grond van artikel 220d van de Gemeentewet zijn in de verordening onder andere vrijstellingen opgenomen voor: onroerende zaken die dienen voor de publieke dienstverlening, straatmeubilair, plantsoenen en begraafplaatsen.

Hondenbelasting

Beleidskader

Verordening hondenbelasting gemeente Overbetuwe 2026. In december 2026 wordt de Verordening hondenbelasting gemeente Overbetuwe 2027 aangeboden aan de raad.

Algemeen

De hondenbelasting is een algemene belasting waarvan de opbrengst in de algemene middelen vloeit en van waaruit gemeenten zelf mogen bepalen waaraan het wordt besteed. Uit onze inkomsten van de hondenbelasting worden onder andere de aanleg, het onderhoud en de schoonmaak van de hondenvoorzieningen (honden uitlaatplaatsen en hondenlosloopgebieden) betaald.

Tarieven

De tarieven hondenbelasting worden conform de Kadernota 2027 verhoogd met 2,5% inflatie.

Vrijstellingen

Honden voor de begeleiding van een gehandicapte of een slechtziende zijn vrijgesteld van hondenbelasting.

Rioolheffing

Beleidskader

Verordening rioolheffing gemeente Overbetuwe 2026 en Water- en Rioleringsprogramma gemeente Overbetuwe 2025-2029 (Wrp 2025-2029). In december 2026 wordt de Verordening rioolheffing gemeente Overbetuwe 2027 aangeboden aan de raad.

Algemeen

De rioolheffing wordt geheven voor de bekostiging van de gemeentelijke taken die zijn vastgelegd in het Wrp 2025-2029. Evenals de afvalstoffenheffing is de rioolheffing kostendekkend. We gaan uit van het principe "de vervuiler betaalt"; de belasting wordt geheven van de gebruiker van een pand.

Bij het vaststellen van het Wrp 2025-2029 op 27 juni 2024 heeft de raad het amendement "Rioolheffing meer geleidelijk omhoog" aangenomen waarin wordt uitgegaan van scenario 2a. Dit scenario houdt in dat de afbouw van de rioolvoorziening naar € 1 miljoen niet eind 2027 maar eind 2029 gerealiseerd wordt. Via deze weg stijgt het riooltarief trapsgewijs om een schokeffect vanaf 2028 te voorkomen. Op basis hiervan zijn de belangrijkste financiële uitgangspunten van het Wrp 2025-2029 als volgt:

- 100% kostendekking: dat betekent dat alle kosten die we maken voor de gemeentelijke watertaken voor maximaal 100% uit de rioolheffing worden gedekt.

- Conform de afspraken uit het oude Gemeentelijk Rioleringsplan Overbetuwe 2018-2022 (GRP 2018-2022): in verband met het afbouwen van de eerder opgebouwde voorziening, wordt de stand van de voorziening eind 2029 teruggebracht naar € 1.000.000. Hierdoor wordt er jaarlijks geld onttrokken aan de voorziening riolering tot en met 2029 om via een tariefverlaging het geld terug te geven aan de inwoners.

Vanaf 2029 leiden voor- en nadelen op jaarbasis (op basis van realisatie) tot een storting of onttrekking aan of van de voorziening, waarbij de stand van de voorziening binnen de bandbreedte van € 1.000.000 en € 2.500.000 blijft om tegenvallers op te kunnen vangen. Eventuele over- of onderschrijdingen van deze bandbreedte worden ten gunste of ten laste van de rioolheffing gerekend.

Kostenontwikkelingen

De totale kosten voor aan riolering toe te rekenen kosten stijgen met € 295.000 ten opzichte van 2026. De belangrijkste oorzaken zijn:

- a. Toename kapitaallasten: € 100.000 (nadeel)
- b. Toename klimaat-meekoppel-budget conform Wrp 2025-2029: € 50.000 (nadeel)
- c. Stijging btw vanwege hogere directe lasten: € 39.000 (nadeel)
- d. Prijsstijgingen conform pBBP 2,5%: € 36.000 (nadeel)
- e. Loonstijgingen conform inschatting cao 2027: € 35.000 (nadeel)
- f. Toename overheadskosten: € 22.000 (nadeel)

Tarieven

Het riooltarief voor 2027 bedraagt € 169,25. Op basis van de uitgangspunten van het Wrp 2025-2029 wordt de voorziening afbouwend ingezet om het riooltarief te verlagen. De onttrekking aan de voorziening voor 2027 is € 278.000 hoger dan in 2026 en bedraagt € 1.614.135. Zowel de hogere onttrekking als de kostenstijgingen zorgen ervoor dat het tarief van 2027 gelijk blijft aan het tarief van 2026.

Vrijstellingen

Geen.

Afvalstoffenheffing/reinigingsrechten

Beleidskader

Artikel 15.33 van de Wet milieubeheer, Verordening reinigingsheffingen gemeente Overbetuwe 2026 en Grondstoffenbeleidsplan 2024-2028 "Van Afval Naar Grondstof". In december 2026 wordt de Verordening reinigingsheffingen gemeente Overbetuwe 2027 aangeboden aan de raad.

Algemeen

Voor de reinigingsheffingen geldt het beginsel: de vervuiler betaalt. Om die reden is de 100% kostendekking het uitgangspunt.

Vanaf 1 januari 2026 werkt de gemeente Overbetuwe samen met afvalinzamelaar Dar voor het ophalen van afval. Zoals aangegeven in de informatiememo 'Financiële doorvertaling van de dienstverleningsovereenkomst 2026 met afvalinzamelaar DAR' aan de Raad op 28 september 2026 leidt de Dienstverleningsovereenkomst 2026 tot hogere lasten dan in de begroting was voorzien. De structurele effecten hiervan zijn meegenomen in de Programmabegroting 2027 en afvalstoffenheffing 2027.

Kostenontwikkelingen

De totale kosten stijgen met € 1.085.000. Onderstaand een overzicht van de belangrijkste oorzaken van de stijging:

- Structurele kostenstijging op basis van de dienstverleningsovereenkomst met Dar voor 2027 € 944.000 (nadeel)
- Afname eenmalige kosten 2026 Dar € 184.000 (voordeel)
- Toename kapitaallasten € 109.000 (nadeel)
- Prijsstijgingen en verwachte cao-ontwikkeling 2027 € 104.000 (nadeel)

- Mutaties op basis van het beleidsplan 204-2028 "Van Afval naar Grondstof" € 50.000 (voordeel)
- Saldo diverse mutaties € 18.000 (voordeel)
- Subtotaal materiële lasten € 905.000 (nadeel)*
- Hogere kosten btw door toename materiële lasten € 137.000 (nadeel)
- Hogere kosten voor overhead door daling tarief € 28.000 (nadeel)
- Hogere kosten kwijtschelding door stijging tarief € 15.000 (nadeel)
- Totale lastenstijging € 1.085.000 (nadeel)*

Tarieven

Uitgaande van 100% kostendeekkende tarieven betekent deze kostenverhoging dat de tarieven moeten stijgen. In het grondstoffenbeleidsplan is aangegeven om de variabele tarieven niet te verhogen. Het vaste bedrag voor afvalstoffenheffing en reinigingsrechten stijgt hierdoor met 16,5%. Het vaste bedrag van 2026 van € 295,50 stijgt met € 48,75 naar € 344,25 in 2027.

Vrijstellingen

Geen.

Precariobelasting

Beleidskader

Verordening precariobelasting gemeente Overbetuwe 2026. In december 2026 wordt de Verordening precariobelasting gemeente Overbetuwe 2027 aangeboden aan de raad.

Algemeen

Precariobelasting wordt geheven voor het hebben van voorwerpen op de voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om terrassen en verkoopkramen.

Tarieven

De tarieven precariobelasting worden conform de Kadernota 2027 verhoogd met 2,5% inflatie.

Vrijstellingen

Geen.

Marktgelden/standplaatsen

Beleidskader

Verordening marktgelden gemeente Overbetuwe 2026. In december 2026 wordt de Verordening marktgelden gemeente Overbetuwe 2027 aangeboden aan de raad.

Algemeen

Iedereen die een standplaats heeft op de wekelijkse markt betaalt marktgeld. Dat geldt ook voor degene die een standplaats heeft voor bijvoorbeeld een dag. Naast marktgeld betalen ze een bedrag voor de elektriciteitsvoorzieningen, als daarvan gebruik wordt gemaakt.

Tarieven

De tarieven marktgelden worden conform de Kadernota 2027 verhoogd met 2,5% inflatie. Voor de goederenmarkt in Zetten geldt een lager tarief dan voor Elst. De reden hiervoor is de beperktere omvang van de kern Zetten en de markt.

Vrijstellingen

Geen.

Lijkbezorgingsrechten

Beleidskader

Verordening lijkbezorgingsrechten gemeente Overbetuwe 2026. In december 2026 wordt de Verordening lijkbezorgingsrechten gemeente Overbetuwe 2027 aangeboden aan de raad.

Algemeen

Voor het gebruik van een algemene begraafplaats en voor het door de gemeente verlenen van diensten in verband met de begraafplaats worden rechten geheven. In deze gemeente zijn er drie algemene begraafplaatsen.

Tarieven

De tarieven lijkbezorgingsrechten worden conform de Kadernota 2027 verhoogd met 2,5% inflatie.

Vrijstellingen

Geen.

Bedrijveninvesteringszone (BIZ)

Beleidskader

Verordening bedrijveninvesteringszone centrum Zetten 2023-2027 en Verordening bedrijveninvesteringszone centrum Elst 2025-2029.

Algemeen

Ondernemers in het centrum van Elst en Zetten hebben een bedrijveninvesteringszone (BIZ) opgericht. In de BIZ investeren ondernemers in de kwaliteit van hun bedrijfsomgeving. De gebruikers en eigenaren van panden in het centrum van Elst en de gebruikers van panden in het centrum van Zetten, die niet als woning worden gebruikt, betalen hiervoor een BIZ-bijdrage aan de gemeente. De gemeente geeft de opbrengst als subsidie aan Stichting Centrummanagement Elst en Vereniging Centrum Management Wize die hiervoor activiteiten uitvoert.

Stichting Hart van Heteren heeft het initiatief genomen om te onderzoeken of de bedrijveninvesteringszone (BIZ) in het centrum van Heteren voor de periode 2027-2031 verlengd kan worden. Sinds 2022 is er een succesvolle BIZ in het centrum van Heteren. Bij voldoende steun onder de bijdrageplichtigen (eigenaren en gebruikers van WOZ-objecten in het centrum van Heteren), door middel van een draagvlakmeting, wordt per 1 januari 2027 een verordening bedrijveninvesteringszone 2027-2031 voor centrum Heteren ingevoerd.

Vrijstellingen

De belangrijkste vrijstellingen gelden voor belastingobjecten die dienen voor de publieke dienst van de gemeente en onroerende zaken die in hoofdzaak zijn bestemd voor de openbare eredienst.

Leges

Beleidskader

Legesverordening gemeente Overbetuwe 2026 en Tarieventabel leges 2026. In december 2026 wordt de Legesverordening gemeente Overbetuwe 2027 aangeboden aan de raad en de Tarieventabel leges 2027 aan het college.

Algemeen

We heffen leges om een gedeelte van onze taken te bekostigen. Deze taken worden in de vorm van een dienst individueel afgenomen door bewoners of bedrijven.

Tarieven

In de Kadernota 2027 is uitgegaan van een verhoging van 2,5% (inflatie). Voor sommige diensten heeft het Rijk een maximumtarief ingesteld, zoals voor rijbewijzen, paspoorten en identiteitskaarten. Het uitgangspunt voor de tarieven is gebaseerd op 100% kostendekking. Op 1 januari 2024 zijn de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) in werking getreden. Door de invoering van deze wetten zijn per 1 januari 2024 de bepalingen en tarieven met betrekking tot dienstverlening en besluiten in het kader van deze wetten gewijzigd.

Naast de inflatiestijging van 2,5% is een verhoging toegepast van 9,5% op basis van het

gekozen ombuigingsvoorstel 2.51 Kostendekkendheid (bouw)leges bij de Programmabegroting 2026. Uit onderzoek blijkt dat de opbrengsten van leges omgevingsvergunningen met € 75.000 kunnen stijgen om te voldoen aan het gekozen uitgangspunt van 100% kostendekkendheid.

Vrijstellingen

De belangrijkste vrijstelling geldt voor vergunningen voor niet-commerciële evenementen als deze rechtstreeks verband houden met een vergunning voor het organiseren van een evenement.

Toeristen- en forensenbelasting

Beleidskader

Verordening toeristenbelasting gemeente Overbetuwe 2026 en Verordening forensenbelasting gemeente Overbetuwe 2026. In december 2026 wordt de Verordening toeristenbelasting gemeente Overbetuwe 2027 en de Verordening forensenbelasting gemeente Overbetuwe 2027 aangeboden aan de raad.

Algemeen

Toeristenbelasting is een belasting voor iedereen die overnachtingsplekken verhuurt, zoals hotels, campings, pensions en bed & breakfasts. Dit geldt ook voor verhuur via Airbnb of aan arbeidsmigranten die niet in de gemeente ingeschreven staan.

Forensenbelasting is een belasting voor personen die, zonder dat ze hun hoofdverblijf in de gemeente hebben, meer dan 90 dagen per jaar een gemeubileerde woning tot hun beschikking hebben voor zichzelf of voor hun gezin.

Toeristen en anderen die tijdelijk verblijven in de gemeente maken gebruik van gemeentelijke voorzieningen en faciliteiten, zoals wegen en fiets- en wandelpaden. De aanleg en onderhoud hiervan kost veel geld. We heffen daarom toeristen- en forensenbelasting, zodat toeristen en personen die relatief veel in de gemeente zijn ook meebetalen aan deze kosten.

Tarieven

In de Kadernota 2027 is aangegeven dat het tarief voor de toeristenbelasting wordt verhoogd met 2,5% inflatie. Dit komt neer op een tarief van € 1,05 per persoon, per overnachting.

Echter ondernemers hebben bij de invoering van de toeristenbelasting in 2025 aangegeven om het tarief niet per jaar vast te stellen, maar voor een aantal jaren tegelijk. Ondernemers weten waar ze aan toe zijn en de gemeente ontvangt een jaarlijkse gelijke opbrengst.

Uitgaande van de inflatie van 2,5% voor de jaren 2027 t/m 2030 en het gemiddelde tarief van de jaren 2027 t/m 2030, wordt het tarief € 1,10 per persoon, per overnachting voor de jaren 2027 t/m 2030.

Het tarief voor forensenbelasting wordt conform de Kadernota 2027 verhoogd met 2,5% inflatie.

Vrijstellingen

Personen die al forensenbelasting betalen worden uitgesloten van de toeristenbelasting.

Kostendekking 2027 per verordening

Voor de heffingen waarvoor een maximale kostendekking van 100% geldt, is in deze paragraaf de berekening van de kostendekking per heffing opgenomen. Er wordt inzicht gegeven hoe de tarieven berekend worden met de keuzes die daarbij gemaakt worden. Uitgangspunt is de in de programmabegroting opgenomen kosten en baten. Daarnaast mag overhead worden toegerekend.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Taakveld	Omschrijving (sub)taakveld	Basis	Toe te rekenen	Toegerekend
Verordening Rioolheffing					
Directe lasten	7.2	riolering	3.470	100%	3.470
Inkomsten	7.2	riolering	-4	100%	-4
Netto kosten					3.466
Toe te rekenen kosten					
Overhead: opslag uurtarief	7.2	riolering	15.686 uur	100%	826
Compensabele BTW	7.2	riolering	526	100%	526
Kwijtschelding	6.3	inkomensregelingen	97	100%	97
Kosten waterbeheer	5.7	openbaar groen	415		415
Kosten straatreiniging	2.1	verkeer en vervoer	108		108
Totale kosten					5.438
Opbrengst heffing	7.2	riolering	-3.757		-3.757
Bespaarde rente VZ riolering	0.5	treasury	-67		-67
Totale baten					-3.824
Totale baten - lasten (onttrekking aan voorziening riolering)					1.614
Dekkingspercentage excl. de onttrekking aan voorziening					70,3%
Dekkingspercentage incl. de onttrekking aan voorziening					100%
Opm: in deze berekening is de rente over de voorziening meegenomen in de kostendekking. Dat is een lokale keuze.					

Verordening Reinigingsheffing					
Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Taakveld	Omschrijving (sub)taakveld	Basis	Toe te rekenen	Toegerekend
Directe lasten	7.3	afval	7.039	100%	7.039
Inkomsten	7.3	afval	-1.004	100%	-1.004
Netto kosten					6.035
Toe te rekenen kosten					
Overhead: opslag uurtarief (incl. Boa's)	7.3	afval	24.658 uur	100%	1.085
Compensabele BTW	7.3	afval	1.140	100%	1.140
Activiteiten zwerfafval	2.1	verkeer en vervoer	36	100%	36
Kwijtschelding	6.3	inkomensregelingen	170	100%	170
Totale kosten					8.466

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Taakveld	Omschrijving (sub)taakveld	Basis	Toe te rekenen	Toegerekend
Opbrengst heffing	7.3	afval			-8.466
Totale baten					-8.466
Totale baten - lasten					0
Dekkingspercentage					100,0%

Verordening Marktgelden/standplaatsen					
Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Taakveld	Omschrijving (sub)taakveld	Basis	Toe te rekenen	Toegerekend
Directe lasten	3.3	markten en standpl.	51	100%	51
Inkomsten	3.3	markten en standpl.	-10	100%	-10
Netto kosten					40
Toe te rekenen kosten					
Overhead: opslag uurtarief	3.3	markten en standpl.	0	100%	0
Compensabele BTW	3.3	markten en standpl.	51	21%	11
Kwijtschelding			N.v.t.		
Totale kosten					51
Opbrengst heffing	3.3	markten en standpl.	-49		-49
Totale baten					-49
Totale baten - lasten					2
Dekkingspercentage					95,7%

Verordening Lijkbezorgingsrecht					
Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Taakveld	Omschrijving (sub)taakveld	Basis	Toe te rekenen	Toegerekend
Directe lasten	7.5	begraafplaatsen	144	100%	144
Inkomsten		begraafplaatsen	0	100%	0
Netto kosten					144
Toe te rekenen kosten					
Overhead: opslag uurtarief	7.5	begraafplaatsen	630 uur	100%	42
Compensabele BTW	7.5	begraafplaatsen	N.v.t.		0
Kwijtschelding			N.v.t.		0
Totale kosten					186
Opbrengst heffing	7.5	begraafplaatsen	-110	100%	-110
Totale baten					-110
Totale baten - lasten					76
Dekkingspercentage					59,1%

Kostendekking leges

Tarieventabel 2027		kosten	kosten	kosten	kosten	opbrengsten	kosten-
Paragraaf	Omschrijving	direct	overhead	overig	totaal	totaal	dekking
Paragraaf 1.1	Algemene dienstverlening totaal	€ 52.733	€ 53.728	€ 6.050	€ 112.511	€ 63.961	57%
Paragraaf 1.2	Reisdocumenten en Nederlandse identiteitskaart totaal	€ 313.497	€ 319.413	€ 281.955	€ 914.865	€ 913.400	100%
Paragraaf 1.3	Rijbewijzen totaal	€ 109.043	€ 111.100	€ 43.960	€ 264.103	€ 214.600	81%
Paragraaf 1.4	Verstrekkings uit de basisregistratie personen totaal	€ 22.915	€ 23.348	€ -	€ 46.263	€ 18.914	41%
Paragraaf 1.5	Bestuursstukken totaal	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	nvt
Paragraaf 1.6	Vastgoedinformatie totaal	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	nvt
Paragraaf 1.7	Overige publiekszaken totaal	€ 7.589	€ 7.733	€ 20.779	€ 36.101	€ 10.327	29%
Paragraaf 1.8	Gemeentearchief totaal	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	nvt
Paragraaf 1.9	Bijzondere wetten totaal	€ 19.202	€ 19.565	€ 8.833	€ 47.600	€ 43.058	90%
Paragraaf 1.10	Diversen totaal	€ 11.253	€ 11.466	€ -	€ 22.719	€ 5.723	25%
Kostendekking Hoofdstuk 1		€ 536.233	€ 546.351	€ 361.577	€ 1.444.161	€ 1.269.982	88%

Paragraaf 2.1	Algemene bepalingen totaal	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	nvt
Paragraaf 2.2	Voorfase totaal	€ 33.105	€ 33.730	€ -	€ 66.835	€ 62.430	93%
Paragraaf 2.3	Activiteiten met betrekking tot bouwwerken totaal	€ 606.691	€ 618.138	€ -	€ 1.224.829	€ 1.222.818	100%
Paragraaf 2.4	Omgevingsplanactiviteit: monumenten totaal	€ 2.617	€ 2.666	€ -	€ 5.283	€ 7.695	146%
Paragraaf 2.5	Milieubelastende activiteiten totaal	€ 131	€ 133	€ -	€ 264	€ 4.687	nvt
Paragraaf 2.6	Lozingsactiviteiten totaal	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	nvt
Paragraaf 2.7	Aanlegactiviteiten totaal	€ 4.841	€ 4.933	€ -	€ 9.774	€ 17.769	182%
Paragraaf 2.8	Overige activiteiten totaal	€ 2.224	€ 2.266	€ -	€ 4.491	€ 3.651	81%
Paragraaf 2.9	Maatwerkvoorschriften totaal	€ 262	€ 267	€ -	€ 528	€ 5.541	nvt
Paragraaf 2.10	Gelijkwaardigheid totaal	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	nvt
Paragraaf 2.11	Overige tarieven totaal	€ 5.627	€ 5.733	€ -	€ 11.359	€ 30.155	nvt
Paragraaf 2.12	Modaliteiten totaal	€ 2.224	€ 2.266	€ -	€ 4.491	€ 1.063	nvt
Paragraaf 2.13	Vermindering totaal	€ 6.804	€ 6.933	€ -	€ 13.737	€ -	0%
Paragraaf 2.14	Teruggaaf totaal	€ 7.066	€ 7.199	€ -	€ 14.265	€ -	0%
Kostendekking Hoofdstuk 2		€ 671.593	€ 684.265	€ -	€ 1.355.858	€ 1.355.808	100%

Paragraaf 3.1	Horeca totaal	€ 3.926	€ 7.925	€ -	€ 11.851	€ 1.573	13%
Paragraaf 3.2	Seksbedrijven totaal	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	nvt
Paragraaf 3.3	Winkeltijden totaal	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	nvt
Paragraaf 3.4	Evenement of markt totaal	€ 4.841	€ 4.933	€ -	€ 9.774	€ 8.713	89%
Paragraaf 3.5	Standplaatsen totaal	€ 981	€ 1.000	€ -	€ 1.981	€ 1.074	54%
Paragraaf 3.6	Huisvestingswet 2014 (artikelen 3.11 t/m 3.18 gereserveerd) totaal	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	nvt
Paragraaf 3.7	In dit hoofdstuk niet benoemd besluit totaal	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	nvt
Kostendekking Hoofdstuk 3		€ 9.748	€ 13.858	€ -	€ 23.606	€ 11.359	48%
Totaal		€ 1.217.574	€ 1.244.474	€ 361.577	€ 2.823.625	€ 2.637.149	93%

Recapitulatie	Omschrijving	Directe kosten	Overhead	Totaal	Opbrengsten	Kosten dekking
Hoofdstuk 1	Publiekszaken en Bijzondere wetten etc.	€ 897.810	€ 546.351	€ 1.444.161	€ 1.269.982	87,94%
Hoofdstuk 2	Omgevingsvergunningen etc.	€ 671.593	€ 684.265	€ 1.355.858	€ 1.355.808	100,00%
Hoofdstuk 3	Alcoholwet, evenementen etc.	€ 9.748	€ 13.858	€ 23.606	€ 11.359	48,12%
Totaal		€ 1.579.151	€ 1.244.474	€ 2.823.625	€ 2.637.149	93,40%

Lokale lastendruk

De lokale lasten worden jaarlijks door het Centrum voor Onderzoek van de economie van de lagere Overheden (COELO) in beeld gebracht. De cijfers van de COELO over 2026 leveren een goede vergelijking op van de lastendruk in onze gemeente ten opzichte van het regionale en landelijke beeld. De woonlasten voor een gemiddeld gezin (eigenaar-bewoner) in Overbetuwe zijn in 2026 de op 15 na laagste van de 51 gemeenten in de provincie Gelderland. Landelijk staat Overbetuwe op nummer 108 van de 342 (van laagste naar hoogste woonlasten) gemeenten.

	Gemiddelde heffing				
Heffing	2026 in €	2027 in €	Stijging in €	Stijging in %	Opmerkingen
OZB woningen	408,20	418,60	10,40	2,5%	Gemiddelde WOZ-waarde woning € 473.000
Rioolheffing	169,25	169,25	0,00	0,0%	
Afvalstoffenheffing					
vast	295,50	344,25	48,75	16,5%	Gemiddeld aantal aanbiedingen restafvalcontainer blijft gelijk
variabel	65,25	65,25	0,00	0,0%	
Totaal	938,20	997,35	59,15	6,3%	

De belangrijkste belastingtarieven 2026 en 2027				
Soort belasting	Grondslag	2026	Voorstel 2027*	Mutatie
Onroerende-zaakbelasting				
Eigenaar woning	Percentage van de waarde	0,0863%	0,0885%	2,5%
Eigenaar niet-woning	Percentage van de waarde	0,1898%	0,1945%	2,5%
Gebruiker niet-woning	Percentage van de waarde	0,1534%	0,1572%	2,5%
Totaal niet-woning	Percentage van de waarde	0,3432%	0,3517%	2,5%
Afvalstoffenheffing en reinigingsrecht				
Diftar	Vast bedrag	€ 295,50	€ 344,25	16,5%
GFT containers	Gratis			
PMD zakken	Gratis			
Rest container 140 liter	Tarief per lediging	€ 11,08	€ 11,08	0,0%
Rest container 240 liter	Tarief per lediging	€ 16,87	€ 16,87	0,0%
Ondergrondse container (rest)	Tarief per aanbieding	€ 4,76	€ 4,76	0,0%
Rioolheffing				
Woningen	Waterverbruik tot 500 m3	€ 169,25	€ 169,25	0,0%
Niet-woningen	Waterverbruik tot 500 m3	€ 169,25	€ 169,25	0,0%
Hondenbelasting				
	De eerste hond	€ 84,54	€ 86,64	2,5%
	De tweede hond	€ 126,82	€ 129,96	2,5%
	Buitengebied	50%	50%	2,5%

* In het voorgestelde OZB-tarief 2027 is uitgegaan van een gelijke WOZ-waarde

Kwijtschelding gemeentelijke belastingen

Beleidskader

Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990 en Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen gemeente Overbetuwe 2026. In december 2026 wordt de Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen gemeente Overbetuwe 2027 aangeboden aan de raad.

Algemeen

Net als in voorgaande jaren worden de maximale mogelijkheden tot het verlenen van kwijtschelding benut. Kwijtschelding is mogelijk voor de OZB, het vaste bedrag van de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Of kwijtschelding wordt verleend hangt af van de betalingscapaciteit van belastingsschuldigen. Bij de bepaling daarvan houden wij rekening met 100% van de kosten van levensonderhoud zoals die normatief zijn opgenomen in de landelijke richtlijnen voor het kwijtscheldingsbeleid. Natuurlijke personen die een bedrijf of zelfstandig beroep uitoefenen kunnen voor kwijtschelding van de privé-aanslag in aanmerking komen.

Kwijtscheldingsaanvragen

Voor degenen die eerder ook al kwijtschelding hebben gekregen maken we, met verleende toestemming van de belastingsschuldigen, gebruik van een procedure voor automatische toetsing voor kwijtschelding door het Inlichtingenbureau. Dit heeft ertoe geleid dat in 2026 370 belastingsschuldigen geen verzoek om kwijtschelding hoefden in te dienen.

In 2026 zijn er, naast de automatische kwijtschelding, nog ongeveer 285 kwijtscheldingsaanvragen ingediend. Van deze aanvragen zijn er ongeveer 205 geheel of gedeeltelijk gehonoreerd. Wij streven ernaar om de kwijtscheldingsverzoeken binnen 4-5 maanden af te handelen. In de begroting 2027 is voor de te verlenen kwijtschelding € 267.000 geraamd. Dit bedrag is gebaseerd op ongeveer 575 te honoreren aanvragen.

II. Weerstandsvermogen en risicomanagement

Algemeen

We leven in een tijd waarin veel verandert. Dat brengt risico's en onzekerheden met zich mee. Daarom is het belangrijk dat we die risico's op tijd herkennen en goed monitoren. Zo houden we grip op onze organisatie en kunnen we snel reageren als dat nodig is. Een sterk weerstandsvermogen helpt ons daarbij. Het zorgt ervoor dat we ook onverwachte kosten kunnen opvangen.

In deze paragraaf leggen we uit hoe we omgaan met risico's en ons weerstandsvermogen. Volgens de regels van het Besluit Begroting en Verantwoording gaan we in op:

- Ons beleid over risico's en weerstandscapaciteit;
- Wat onze weerstandscapaciteit is;
- Welke risico's we zien;
- De belangrijkste financiële cijfers;
- Hoe deze cijfers zich tot elkaar verhouden en wat dat zegt over onze financiële situatie.

Beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's

Een risico is een mogelijke gebeurtenis met een negatief gevolg voor de gemeentelijke doelstellingen. Door middel van een risicomanagementinformatiesysteem prioriteert, analyseert en beoordeelt de gemeentelijke organisatie risico's op systematische wijze. Aan de hand van een goed systeem van risicomanagement kunnen bestuurders en managers passende beheersmaatregelen nemen. Op basis van de risico-inventarisatie is een risicoprofiel voor 2027 opgesteld.

De uitgangspunten van ons risicobeleid en de wijze waarop we dit beleid uitvoeren zijn beschreven in de 'Nota risicomanagement Gemeente Overbetuwe 2023' dat in december 2022 is vastgesteld door de raad. Een van de uitgangspunten is dat twee keer per jaar, bij de jaarstukken en de begroting, een integraal beeld geschetst wordt van de risico's, de aanwezige weerstandscapaciteit en de ratio voor het weerstandsvermogen.

Cyclische aanpak

De gemeente Overbetuwe heeft gekozen voor een cyclische aanpak in plaats van ad hoc bij de begroting en jaarrekening, zodat risicomanagement in het DNA gaat zitten van alle medewerkers. Structureel aandacht voor risicomanagement gaat zorgen voor een hoger bewustzijn, waardoor nieuwe risico's eerder in beeld komen en beheerst worden.

Fase 1: Kaderstelling en strategie

De kaders zijn vastgelegd in de Nota Risicomanagement 2023 Gemeente Overbetuwe.

Fase 2: Risicoanalyse

Het inventariseren van de potentiële risico's en deze vastleggen in een risicokaart. Per risico wordt inzicht gegeven in de kans en frequentie dat een risico zich voordoet en het inschatten van het financiële gevolg (verdeeld in 5 klassen). Uiteindelijk bepaalt dit de risicoscore.

Fase 3: Beheersmaatregelen

Bij het benoemen van de risico's worden ook de oorzaken en gevolgen van deze risico's in beeld gebracht. Dit maakt het mogelijk om daarop eventuele beheersmaatregelen af te stemmen die het oorspronkelijke risico verkleinen of geheel wegnemen. Aan de risico's wordt een risico-eigenaar gekoppeld die voor de invulling en uitvoering van de beheersmaatregelen zorgdraagt.

Fase 4 Monitoren en toetsen

In deze fase wordt informatie verstrekt, worden ontwikkelingen in beeld gebracht en resultaten beoordeeld.

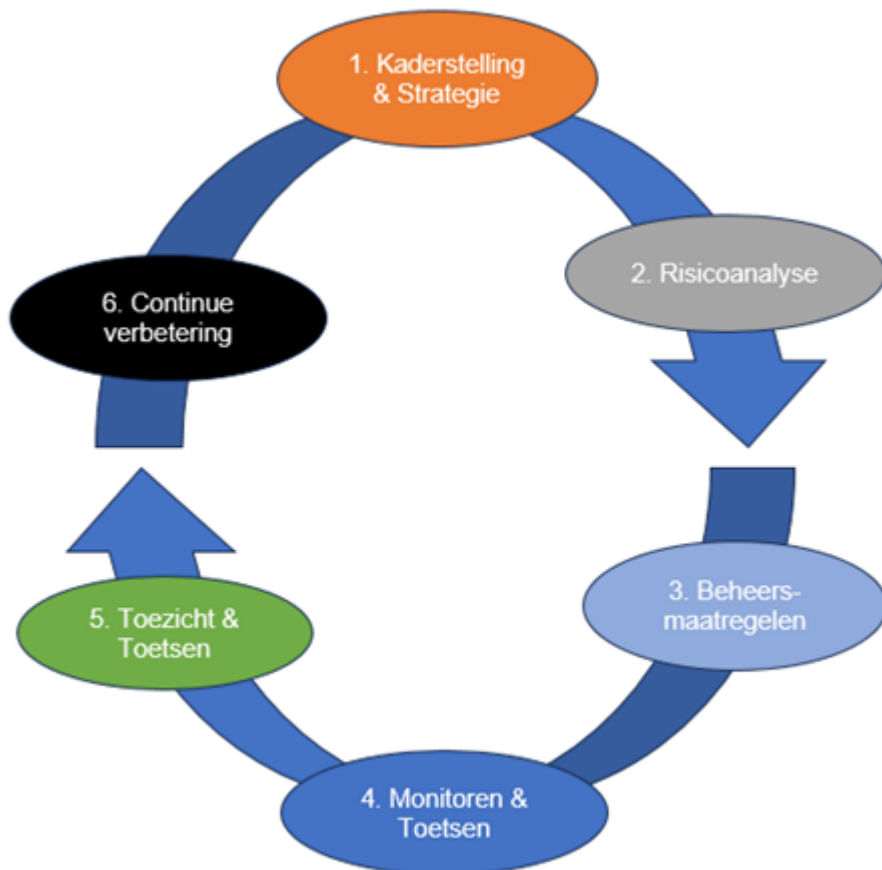
Fase 5: Toezicht en toetsen

Risico's worden (mede in het kader van interne controle) in verband gebracht met de beheersmaatregelen en het beschikbare weerstandsvermogen.

Fase 6: Continue verbetering

Op basis van (tussentijdse) resultaten kan beleid en methodiek worden bijgesteld.

De fases worden hieronder schematisch weergegeven:

Rolverdeling

De volgende actoren hebben een rol bij risicomanagement:

- De raad stelt de paragraaf "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" in de begroting en jaarrekening vast;
- Het college ziet toe op een juiste uitvoering van risicomanagement en de verantwoording daarover;
- Het management en de ambtelijke organisatie zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van het risicomanagement waarbij het identificeren van de risico's en het uitvoeren van beheersmaatregelen de kern vormen.

Weerstandsvermogen

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, moet de relatie worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij horende benodigde weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De relatie tussen beide componenten wordt in onderstaande figuur weergegeven.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit (buffer)}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit (risico's)}}$$

In onderstaande tabel wordt de waardering van de ratio weergegeven.

Waarderingscijfer	Ratio	Kwalificatie
A	> 2	Uitstekend
B	$1,4 \leq 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 \leq 1,4$	Voldoende
D	$0,8 \leq 1,0$	Matig
E	$0,6 \leq 0,8$	Onvoldoende
F	$\leq 0,6$	Ruim onvoldoende

De gemeente Overbetuwe streeft naar een weerstandratio tussen de 1,4 en 2. Met deze gewenste ratio (B) krijgt het weerstandsvermogen de kwalificatie "ruim voldoende". Deze kwalificatie sluit aan bij ons streven naar duurzaamheid en bestendigheid en is passend bij goed rentmeesterschap. Tevens streven we naar een minimum van € 10 miljoen aan algemene reserve.

Op basis van de Programmabegroting 2027 is de ratio van ons incidentele weerstandsvermogen 2,45 (afgerond: 2,5) en daarmee "Uitstekend". Ten opzichte van de Jaarrekening 2025 is de ratio aanzienlijk gestegen. Dat komt door een drietal factoren, te weten de toevoeging via de bestemming van het resultaat 2025 (€ 3,4 miljoen), het verwachte overschot 2026 na opstellen van de 2e Bestuursrapportage 2026 (€ 3,4 miljoen) en de verwachte vrijval van een aantal bestemmingsreserves (€ 4,6 miljoen).

(Bedragen x € 1.000)	Begroting 2027	Begroting 2026	Rekening 2025	Begroting 2025
Risico's	9.625	9.645	9.625	8.985
Eenmalige weerstandscapaciteit	23.649	17.217	13.766	16.819
Ratio	2,5	1,8	1,4	1,9
Kwalificatie	Uitstekend	Ruim voldoende	Ruim voldoende	Ruim voldoende

Beschikbare weerstandscapaciteit

In theorie beschikt een gemeente over incidentele en structurele weerstandscapaciteit. De incidentele weerstandscapaciteit bestaat uit de algemene reserve, de bestemmingsreserves, de begrotingspost onvoorzien en aanwezige stille reserves. De structurele weerstandscapaciteit wordt bepaald door de omvang van toekomstige bezuinigingsmogelijkheden en het onbenutte deel van de belastingcapaciteit. In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de werkelijk beschikbare weerstandscapaciteit per 1 januari 2027.

Soort	Bedrag
<i>Incidentele weerstandscapaciteit</i>	
Algemene reserve	€ 23.609.000
Stille reserves	€ p.m.
Onttrekking algemene reserve begroting 2027	€ 0
Post onvoorzien	€ 40.000
Totale incidentele weerstandscapaciteit	€ 23.649.000
<i>Structurele weerstandscapaciteit</i>	
Onbenutte belastingcapaciteit	€ 6.663.579

De algemene reserve is vrij aanwendbaar en kan worden ingezet voor onvoorziene lasten c.q. ter dekking van risico's. Per 1 januari 2027 is het verwachte saldo van de Algemene Reserve € 23.609.000.

Stille reserves zijn niet-bedrijfsgebonden eigendommen van de gemeente met een hogere waarde in het economisch verkeer dan de boekwaarde. Stille reserves dragen bij aan de weerstandscapaciteit, omdat een deel van de eigendommen kan worden verkocht boven de boekwaarde. Hierdoor wordt winst gerealiseerd. Deze winst kan worden ingezet ter dekking van financiële risico's.

Als de begroting sluit met een positief saldo is sprake van begrotingsruimte. Deze kan worden ingezet voor financiële tegenvallers, zonder ingrijpende beleidswijzigingen. In 2027 sluit de begroting met een structureel overschot van € 435.000.

De post onvoorzien is ter dekking van niet voorziene uitgaven.

Onbenutte belastingcapaciteit. De gemeente kan haar belastingen, te weten: OZB, afvalstoffenheffing en rioolheffing, voor zover deze laatste twee niet maximaal mogelijk en/of kostendekkend zijn verhogen om financiële tegenvallers op te vangen. Omdat de afvalstoffenheffing en rioolheffing maximaal kostendekkend zijn, wordt bij de berekening van de onbenutte belastingcapaciteit alleen naar de OZB gekeken.

De onbenutte belastingcapaciteit bij de OZB is het verschil tussen het gehanteerde tarief en het maximale tarief van de WOZ-waarde, zijnde 0,1595% voor 2027.

Wanneer het gemiddelde OZB-tarief voor de gemeente lager is dan het percentage voor toelating artikel 12, is er in principe sprake van onbenutte belastingcapaciteit, immers een verhoging van het OZB percentage zal nodig zijn om voor een aanvullende uitkering in aanmerking te komen.

Percentage van de WOZ-waarde voor toelating art.12	0,1595%
Werkelijk gewogen percentage WOZ-waarde gemeente Overbetuwe	0,1080%
Onbenutte belastingcapaciteit t.o.v. norm	47,7%
Onbenutte belastingcapaciteit	€ 6.663.579

Bij de berekeningen is uitgegaan van de huidige totale WOZ-waarde (peildatum 1-1-2026) van € 12.931.786.000. Het bedrag van € 6.663.579 geeft aan hoeveel de OZB-inkomsten nog maximaal verhoogd kunnen worden binnen de norm.

Met betrekking tot de onbenutte belastingcapaciteit geldt dat we terughoudend zijn in het doorvoeren van belastingverhogingen. Onze insteek blijft het aanbieden van een goed voorzieningenniveau tegen geringe lasten.

Benodigde weerstandscapaciteit

Het is verplicht om de risico's te vermelden die de financiële positie van de gemeente kunnen beïnvloeden. In het kader van de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit hebben we de risico's per 1 juli 2026 geactualiseerd. In onderstaande tabel is de benodigde weerstandscapaciteit van circa € 9,6 miljoen als volgt berekend:

Nr Risico	Omschrijving	Soort risico	Geschatte financiële omvang (bedragen x € 1.000)
1	Open eind regeling Sociaal Domein	Het risico bestaat dat er meer wordt uitgegeven, aangezien dit opneindeelingen zijn. De levering van zorg staat hierbij voorop. Er is sprake van een opneindeeling, waardoor het mogelijk is dat de middelen ontoereikend zullen zijn. De gemeente kan echter geen cliëntenstop afkondigen.	Financieel risico 2.300
2	Gemeenschappelijke regeling	Als deelnemer aan een verbonden partij zijn we (indirect) verantwoordelijk voor de financiële risico's van deze partij.	Financieel risico 250
3	Grondexploitatie bedrijventerreinen	Onzekerheid over opbrengsten en kosten als gevolg van aanpassing plan t.b.v. betere verkoopmogelijkheden voor bedrijventerreinen De Merm Oost, Spoorallee en Elst Centraal Oost.	Financieel risico 380
4	Grondexploitatie woningbouwprojecten	Stationsplein West: Bestemmingsplan moet nog vastgesteld worden m.a.w. planologisch risico.	Financieel risico 970
5	Faciliterende grondexploitaties (circa 25 projecten)	Bij enkele faciliterende grondcomplexen kunnen niet alle plankosten verhaald worden op de ontwikkelaar.	Financieel risico 75
6	Calamiteiten	In het geval van incidenten op "rampchaal" kan de gemeente worden geconfronteerd met flinke financiële aanspraken zoals herstelwerkzaamheden, opvang, begeleiding en compensatie van schade.	Maatschappelijk risico 250
7	Juridische procedures	Met juridische procedures en daaruit voortvloeiende claims kunnen hoge kosten gemoeid zijn.	Financieel risico 150
8	Informatievoorziening en informatieveiligheid	Verschillende cyber gerelateerde incidenten kunnen leiden tot verlies en of onbeschikbaarheid van informatie en/of systemen.	Juridisch/aansprakelijkheidsrisico + financieel en bedrijfsvoeringsrisico 450
9	Overige risico's	Dit betreft een inschatting van het totaal van kleine risicobedragen en de beschikbaarheid van fysieke werklocaties.	Bedrijfsvoeringsrisico 500
10	Privacy	Het in verkeerde handen vallen van (privacy) gevoelige informatie/ persoonsgegevens.	Juridisch/aansprakelijkheidsrisico 300
11	Aantrekken en binden van personeel	Het lastig kunnen vervullen van vacatures en vervanging bijvoorbeeld i.v.m. ziekte.	Bedrijfsvoeringsrisico 300
12	Tekort aan materieel en capaciteit	De stijgende inflatie en het tekort aan grondstoffen, personeel en oplopende rente etc. op projecten en materiele kosten.	Bedrijfsvoeringsrisico 2.400
13	Hogere indexatie zorgkosten dan Prijs Bruto Binnenlands Product %	De OVA indexatie (NVZ) ligt hoger dan de gemeentelijke indexatie op basis van de Prijs Bruto Binnenlands Product. Hierdoor is de kans groot dat de kosten binnen het sociaal domein hoger worden dan begroot.	Financieel risico 500
14	Bezuinigingen 2026 mogelijk niet volledig te realiseren.	Om de begroting 2026 sluitend te maken, is een incidentele onttrekking aan de algemene reserves ingeboekt en zijn bezuinigingsmaatregelen doorgevoerd, waarbij het risico bestaat dat deze later worden gerealiseerd dan vooraf ingeschat.	Financieel risico 800
Totaal			9.625

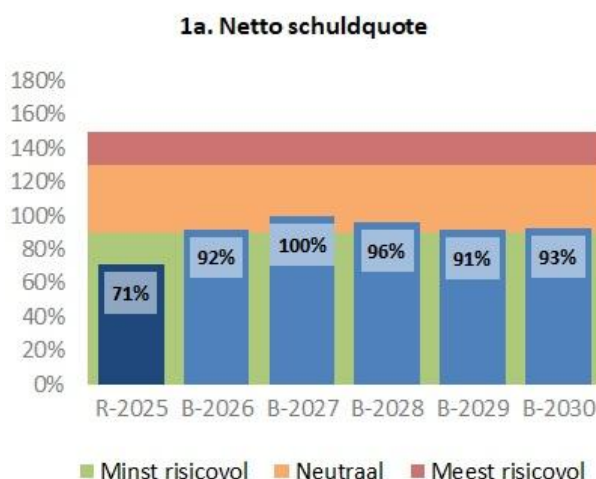
Kengetallen

Voor een beter inzicht in de financiële positie van de gemeenten is er een zestal wettelijke indicatoren ontwikkeld. De set kengetallen is bedoeld om de raad meer inzicht te geven in de financiële positie en om vergelijkingen tussen gemeenten mogelijk te maken.

Vanuit hun taak als financieel toezichthouder hebben de 12 provincies een gemeenschappelijk financieel toezichtkader (GTK) opgesteld dat vanaf begrotingsjaar 2020 geldt. In het GTK zijn de volgende signaleringswaarden opgenomen.

Kengetallen	Realisatie	Begroting				
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
1a. Netto schuldquote	71%	92%	100%	96%	91%	93%
1b. Netto schuldquote gecorr. voor alle verstrekte leningen	65%	92%	100%	96%	91%	93%
2. Solvabiliteitsratio	25%	21%	21%	21%	22%	21%
3. Grondexploitatie	4%	4%	5%	6%	0%	0%
4. Structurele exploitatieruimte	2,4%	2,2%	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%
5. Gemeentelijke belastingcapaciteit	79%	89%	91%	91%	91%	91%

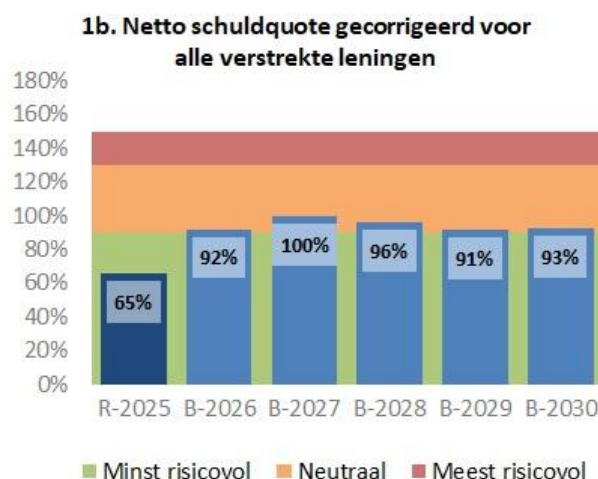
Signaleringswaarden kengetallen	Categorie A	Categorie B	Categorie C
	Minst risicovol	Neutraal	Meest risicovol
1a. Netto schuldquote	< 90%	90 - 130%	> 130%
1b. Netto schuldquote gecorr. voor alle verstrekte leningen	< 90%	90 - 130%	> 130%
2. Solvabiliteitsratio	> 50%	20 - 50%	< 20%
3. Grondexploitatie	< 20%	20 - 35%	> 35%
4. Structurele exploitatieruimte	> 0%	0%	< 0%
5. Gemeentelijke belastingcapaciteit	< 95%	95 - 105%	> 105%

1a. Netto schuldquote

Dit cijfer geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft dus een indicatie van de mate waarin de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie drukken. Een laag percentage is gunstig. De VNG adviseert om 130% als maximum norm te hanteren en daarboven de schuld af te bouwen.

Als gevolg van de flinke investeringsbehoefte (bijv. nieuw sportcentrum in Elst en onderwijshuisvesting) moet de komende jaren een groter beroep worden gedaan op de kapitaalmarkt. De totale (netto) schuld neemt daardoor dus toe. Bij (redelijk) gelijkblijvende totale baten excl. reservemutaties leidt dat bij dit kengetal dus tot een stijgend percentage in vergelijking met de jaarrekening 2025.

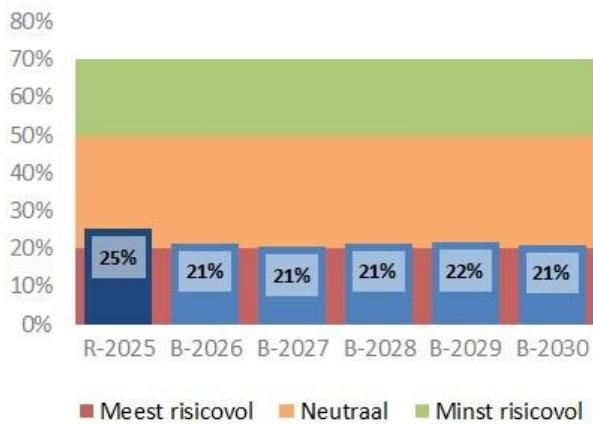

1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Omdat bij leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal worden terugbetaald, wordt dit kengetal zowel berekend inclusief als exclusief de doorgeleende gelden. Zo wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en wat dit betekent voor de schuldenlast. Hoe lager deze percentages, hoe beter.

Zie de toelichting bij 1a.

2. Solvabiliteitsratio

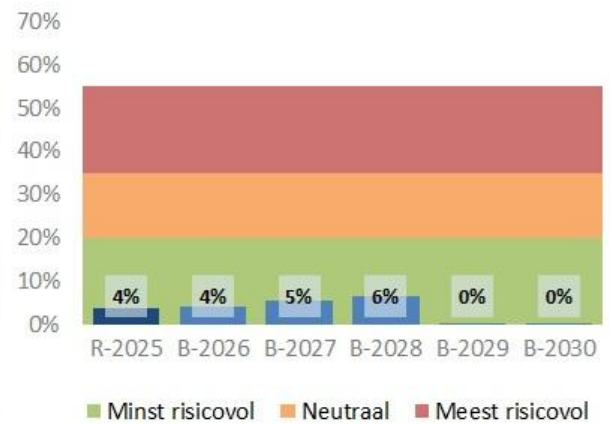

2. Solvabiliteit

Dit cijfer drukt het eigen vermogen uit als percentage van het totale vermogen en geeft daarmee inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger dit percentage, hoe gunstiger dit is voor de financiële weerbaarheid van de gemeente. Dit cijfer geeft dus een soort toekomstvisie weer.

Door de inzet van de Algemene Reserve voor het sluitend maken van de jaarschijven 2028 t/m 2030 daalt de solvabiliteitsratio ten opzichte van de jaarrekening 2025. Wel blijft het boven de grens van de categorie meest risicovol.

3. Grondexploitatie

3. Grondexploitatie

Dit cijfer geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten. De boekwaarde van de voorraden grond moet worden terugverdiend bij de verkoop. Kenmerkend voor grondexploitaties is dat de looptijd meerdere jaren is. Naarmate de inkomsten verder in de toekomst liggen, brengt dit meer rentekosten en risico's met zich mee. Een grondexploitatie van 10% of hoger wordt beschouwd als kwetsbaar.

Het percentage blijft ruimschoots in de categorie minst risicovol en daalt naar 0% door de daling van het aantal actieve grondexploitaties.

4. Structurele exploitatieruimte

5. Gemeentelijke belastingcapaciteit

4. Structurele exploitatieruimte

Dit cijfer helpt mee om te beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Wanneer dit cijfer negatief is, betekent het dat het structurele deel van de begroting onvoldoende ruimte biedt om de lasten te blijven dragen.

Bij de berekening van dit kengetal wordt het structureel begrotingsresultaat gedeeld door de totale baten excl. reservemutaties. Zoals uit het hoofdstuk Financiële positie blijkt zijn er in de periode 2027-2030 geen structurele tekorten. In 2027 is sprake van een structureel overschot.

5. Gemeentelijke belastingcapaciteit

Dit cijfer geeft inzicht in hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Als dit percentage laag ligt, betekent het dat de gemeente meer inkomsten uit belastingen zou kunnen verwerven. Of dit wel of niet gebeurt is een beleidskeuze.

De (lokale) belastingdruk in Overbetuwe is en blijft ook de komende jaren lager dan het landelijke gemiddelde.

Conclusie:

De ratio van het weerstandsvermogen van de gemeente Overbetuwe is voor 2027 2,5 (inclusief toevoeging via bestemming resultaat 2025, verwacht resultaat 2026 en verwachte vrijval van enkele bestemmingsreserves) en daarmee uitstekend.

Uitgaande van de signaleringswaarden, zoals deze door de toezichthouder worden gehanteerd, vallen de ratio's voor de netto schuldquote en solvabiliteit in de categorie "neutraal". De grondexploitatie, structurele exploitatieruimte en gemeentelijke belastingcapaciteit vallen in de categorie "minst risicovol".

III. Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

In de openbare ruimte bevinden zich veel zaken die eigendom van de gemeente zijn. Deze eigendommen kunnen als volgt worden ingedeeld:

- infrastructuur: wegen, water en riolering
- voorzieningen: groen (o.a. bomen), verlichting, sportvelden, speelvoorzieningen
- gebouwen: scholen, sport- en welzijnsaccommodaties, huisvesting gemeente en brandweer.

Al deze eigendommen, die ook wel kapitaalgoederen worden genoemd, moeten door de gemeente worden onderhouden. De door de gemeenteraad vastgestelde kwaliteitsniveaus worden in deze paragraaf toegelicht.

Welke afspraken zijn over het onderhoud van de kapitaalgoederen gemaakt?

De gemeenteraad heeft beleids- en beheerplannen vastgesteld die de uitgangspunten bevatten voor dat onderhoud. Het Integraal Kwaliteitsplan Openbare Ruimte (IKP OR) is het beleidsdocument waarin de kwaliteit van de openbare ruimte is vastgelegd en de visie op vastgoed geeft de koers aan voor het maatschappelijk vastgoed.

In 2026 wordt een nieuw beheerplan oftewel een Integraal programma Beheer en onderhoud Openbare Ruimte (programma IBOR) opgesteld. De afgelopen jaren zijn diverse beleidsdocumenten geactualiseerd en deze vormen belangrijke kaders voor het programma IBOR. Dit zijn onder andere het Integraal Kwaliteitsplan Openbare Ruimte (IKP-OR), het speelbeleid 'Samen(spel) in Overbetuwe', het Programma Mobiliteit (GMO), het Lichtprogramma, het Water- en rioleringsprogramma en dergelijke.

In het IKP-OR zijn de kwaliteitsniveaus van de openbare ruimte vastgesteld op het scenario 'De basis op orde' oftewel de gemiddelde beeldkwaliteitsniveau B. Om te toetsen of deze kwaliteitsniveaus in de werkelijkheid behaald worden, heeft er in 2025 een algemene beheerschouw plaatsgevonden. Uit de beheerschouw 2025 blijkt dat Overbetuwe voldoet aan het door de raad vastgestelde onderhoudsniveau van het IKP OR.

In de vergadering van 8 september heeft het college besloten het programma IBOR verder uit te werken op basis van de voorgestelde maatregelen. We voeren het beheer en onderhoud uit:

1. Binnen de beeldkwaliteit de werkpakketten minimaliseren.
2. Minder grote herstelwerkzaamheden uitvoeren, waardoor vervangingen eerder plaatsvinden.
3. Het combineren van herinrichtingen met middelen van andere beleidsambities.
4. De uitvoering van het speelbeleid 'Samen(spel) in Overbetuwe' aan laten sluiten bij een realistische planning.
5. Gebruik maken van de marktwerking op lopende contracten.

Dit leidt niet tot een lagere beeldkwaliteit, we blijven binnen de beleidsmatige toelaatbare norm voor afwijkingen en we blijven voldoen aan de gestelde kaders van de Raad.

In onderstaande tabel wordt weergegeven wanneer de beheerplannen en/of onderhoudsplannen worden geactualiseerd en ter vaststelling worden aangeboden aan het college en de raad.

Beleidsdocument	Datum vaststelling	Geplande actualisatie
Integrale Beheerplannen Openbare Ruimte	14-12-2010	Collegebesluit december 2026
Beheerplan wegen 2014-2018 (integrale beheerplannen)	17-03-2015	Collegebesluit december 2026
Water- en Rioleringsprogramma 2025-2029	27-06-2024	2029 [2]
Leidraad Inrichting Openbare Ruimte (LIOR)	21-03-2023	2028
Beleidsplan Licht in Overbetuwe	27-01-2026	2030
Speelbeleid Samenspel(en) in Overbetuwe	15-02-2022	2030
Nota Voorziening groot onderhoud gemeentelijke accommodaties	11-04-2013	2026
Grondstoffenbeleidsplan	27-06-2024	2029
Gemeentelijke accommodaties niet zijnde gebouwen (sportvelden, veldmeubilair, sportinventaris).	28-10-2008	2026
Visie op vastgoed	11-02-2025	2027

[\[1\]](#) Het jaartal geeft weer in welk jaar de actualisatie leidt tot een voorstel aan de gemeenteraad.

[\[2\]](#) Zie ook de opmerkingen over de bekostigingssystematiek riolering in de paragraaf lokale lasten.

Kwaliteitsniveaus

In het Kwaliteitsplan Beheer Openbare Ruimte (IKP OR) is gewerkt met drie kwaliteitsniveaus te weten laag, basis en goed [\[1\]](#). De beschrijving van de kwaliteitsniveaus op verschillende aspecten zijn in het hierna opgenomen overzicht uitgewerkt.

Kwaliteitsniveau	Laag	Basis	Hoog
Wettelijke voorschriften	Achterstallig onderhoud komt periodiek voor	Achterstallig onderhoud komt incidenteel voor	Achterstallig onderhoud komt niet voor
Milieueffecten	Het onderhoudsniveau van het kapitaalgoed is zodanig dat in onvoldoende mate efficiënt en zuinig met natuurlijke hulpbronnen wordt omgegaan	Het onderhoudsniveau van het kapitaalgoed is zodanig dat in voldoende mate efficiënt en zuinig met natuurlijke hulpbronnen wordt omgegaan	Het onderhoudsniveau van het kapitaalgoed is zodanig dat in ruime mate efficiënt en zuinig met natuurlijke hulpbronnen wordt omgegaan
Oordeel inwoners (schaal 1,0-10,0)	Score 1,0 - 5,5	Score 5,5 – 7,0	Score 7,1 – 10,0
Veiligheid (objectief)	Door de wijze van onderhoud is de kans op ongelukken niet uitgesloten	Door de wijze van onderhoud bestaat weinig kans op ongelukken	Door de wijze van onderhoud bestaat een zeer geringe kans op ongelukken

Kwaliteitsniveau	Laag	Basis	Hoog
Gevoelswaarde inwoners (subjectief)	Inwoners ervaren de openbare ruimte (m.b.t. het betreffende kapitaalgoed) als onveilig en onvoldoende leefbaar	Inwoners ervaren de openbare ruimte (m.b.t. het betreffende kapitaalgoed) als voldoende veilig en leefbaar	Inwoners ervaren de openbare ruimte (m.b.t. het betreffende kapitaalgoed) als zeer veilig en leefbaar
Klachten	De gemeente ontvangt veel klachten over het kapitaalgoed	De gemeente ontvangt weinig klachten over het kapitaalgoed	De gemeente ontvangt geen klachten over het kapitaalgoed
Claims	Grote kans op gegronde schadeclaims	Weinig kans op gegronde schadeclaims	Geen kans op gegronde schadeclaims

[1] In de overzichten is het kwaliteitsniveau "goed" gewijzigd in "hoog".

In plannen vastgelegde kwaliteitsniveaus van het onderhoud

Naam beleids-/beheersplan	Datum raadsbesluit	Kwaliteitscriteria (laag, basis of hoog)
Beheerplan Openbare Ruimte	14-12-2010	<i>Wegen:</i> basisniveau <i>Groen</i> Binnen bebouwde kom: basis/hoog niveau Buiten bebouwde kom: basisniveau Bedrijventerreinen: basisniveau <i>Straatreiniging</i> Centra en bebouwde kom: basisniveau Buiten bebouwde kom: basisniveau Bedrijventerreinen: basisniveau Openbare verlichting: basisniveau <i>Straatmeubilair</i> Binnen bebouwde kom: basisniveau Buiten bebouwde kom: basisniveau Bedrijventerreinen: basisniveau
Integraal Kwaliteitsplan Openbare Ruimte	23-02-2021	In het IKP OR is de strategie, de bekostiging en het beleid van de verschillende beheerdisciplines voor de openbare ruimte op hoofdlijnen uitgewerkt. Het doelmatig en eigentijds beheer moet leiden tot een aantrekkelijke leefomgeving waarin inwoners prettig kunnen wonen en werken. Het IKP zorgt dat voor bestuur, de organisatie en de inwoners duidelijk is wat men mag verwachten van het beheer van de openbare ruimte. Het vastgestelde IKP OR is uitgangspunt voor het kwaliteitsniveau van de openbare ruimte en de basis voor de uitwerking in beheerplannen.
Beheerplan Wegen 2014 - 2018	17-03-2015	<i>Wegen:</i> basisniveau

Naam beleids- /beheersplan	Datum raadsbesluit	Kwaliteitscriteria (laag, basis of hoog)
Water- en Rioleringsprogramma WRP 2025-2029	27-06-2024	Door invulling te geven aan de uitvoering van het WRP worden de volgende effecten beoogd: • zorgdragen voor een goede volksgezondheid. • verbeteren van de kwaliteit van het oppervlaktewater. • verminderen van de verdroging. • klimaatbewust handelen van bewoners, bedrijven en instellingen. • beperken van wateroverlast bij hevige regenval. • klimaat robuust ingerichte openbare ruimte. De LAS (Lokale Adaptatiestrategie) helpt ons om te gaan met het veranderende klimaat, en een omgeving te creëren die deze veranderingen aankan. Dat is dus een klimaat adaptieve omgeving. Om dit in 2050 te kunnen bereiken, moet er voldoende aandacht zijn voor: • terugdringen van wateroverlast bij piekbuien • verminderen van langdurige droogte • het beperken van hittestress in de bebouwde gebieden • verminderen van het risico op overstromingen. We zijn in gemeente Overbetuwe al jaren bezig om de leefomgeving aan te passen op het veranderende klimaat. Dit zetten we de komende jaren door. Klimaatadaptatie wordt steeds meer een onderdeel van ons dagelijks werk. Wanneer we projecten uitvoeren doen we dit op een klimaat adaptieve manier, dit is geborgd in het IKP-OR.
Beleidsplan Licht in Overbetuwe	27-01-2026	Het lichtprogramma beschrijft concrete maatregelen en kaders voor de ruimtelijke ontwikkelingen, het beheer, de bescherming en het gebruik van de fysieke leefomgeving met specifieke aandacht voor licht. Daarmee aan te sluiten op de doelstellingen in de programma's Mobiliteit en Duurzaamheid. We geven met dit programma uitvoering aan de wettelijke zorgplicht voor veilige openbare ruimte door voldoende licht.
Speelbeleid Samenspel(en) in Overbetuwe	15-02-2022	Het speelbeleid 'Samen(spel) in Overbetuwe' is vastgesteld. Het onderhoud en beheer van speelvoorzieningen gaat uit van wettelijke (veiligheids)voorschriften. Met behulp van inspecties wordt dit geborgd. Er is een grens aan de financiële ruimte voor het onderhoud en beheer. Met behulp van een meerjaren renovatieplan wordt wijk- en kerngericht gewerkt aan renovaties van speelruimte.
Nota voorziening groot onderhoud gemeentelijke accommodaties	11-04-2013	Het gaat hier om de gemeentelijke gebouwen voor welzijn en sport, de schoolgebouwen en de overige gebouwen (huisvesting bestuur en ambtenaren, brandweer, enz.). De basis onder de onderhoudsbegrotingen is gelegen in door derden

Naam beleids-/beheersplan	Datum raadsbesluit	Kwaliteitscriteria (laag, basis of hoog)
		opgestelde meerjaren onderhoudsplanningen. In 2026 zijn deze MJOP's weer geactualiseerd.
Gemeentelijke accommodaties niet zijnde gebouwen (voetbalvelden, veldmeubilair en sportinventaris)	28-10-2008	Bij de voetbalvelden bekijken we jaarlijks kritisch welk onderhoud daadwerkelijk nodig is. Op 7 september 2021 heeft de gemeenteraad de sport- en beweegnota vastgesteld. In deze nota is o.a. afgesproken dat een nieuwe tarievenstructuur wordt onderzocht. Dit onderzoek is afgerond. Resultaat is dat er geen kostprijsdekkende tarieven worden ingevoerd maar de tarieven worden voor een periode van 3 jaar gebaseerd op een vast te stellen percentage van kostendekkendheid. Voor een natuurgrasveld geldt een percentage van kostendekkendheid van 15% en voor een kunstgrasveld een percentage van 12%. De sportinventaris wordt jaarlijks gekeurd. Aan de hand van de jaarlijkse keuring bekijken we of vervanging nodig is of dat onderhoud voldoende is. Ook controleren we middels jaarlijkse inspecties het veldmeubilair. Aan de hand hiervan bekijken we welk veldmeubilair aan vervanging toe is. Op basis hiervan kan het na te streven onderhoudsniveau worden aangemerkt als "basis".
Visie op Vastgoed	11-02-2025	Op 11 februari 2025 is de visie op vastgoed vastgesteld in de gemeenteraad. De pijler kostendekkende tarieven is nader uitgewerkt en zal in 2027 wederom aan de raad worden voorgelegd.

Financiële consequenties

In 2026 zijn alle arealen compleet inzichtelijk gemaakt. Ook is er samen met een extern bureau een rekenmotor opgezet, waarin alle beheergroepen zijn onderverdeeld in werkpakketten, die aansluiten op de huidige werkwijze van Overbetuwe.

De raad heeft de kwaliteit van de openbare ruimte en de financiële kaders in de begroting (inclusief de ombuigingen) vastgesteld. Op basis van de totale kosten van de actuele werkpakketten en de beheerschouw 2025 kan geconcludeerd worden dat het programma IBOR opgesteld wordt binnen de inhoudelijke en financiële kaders. Dit betekent wel dat de uitvoering van het beheer en onderhoud bij de ondergrens blijft van de kwaliteitsniveaus van het IKP OR.

In de vergadering van 8 september heeft het college besloten het programma IBOR verder uit te werken op basis van de voorgestelde maatregelen. Vooruitlopend op de definitieve vaststelling van het programma IBOR in december 2026 zijn de financiële middelen al aan het juiste taakveld toegewezen.

Voor de gemeentelijke gebouwen zijn de ramingen voor onderhoudslasten uit het meerjarenonderhoudsplan in het overzicht vermeld. Op de taakvelden van de gemeentelijke gebouwen zijn namelijk ook overige niet-onderhoud gerelateerde exploitatielasten verwerkt.

Omschrijving	Plan	Jaar vaststelling	Begroot 2027 (bedragen x € 1.000)	Voorz. /BR beschikbaar	Voldoende omvang?
Wegbeheer / openbaar groen / straatreiniging / straatverlichting / speelvoorzieningen	Programma IBOR, waaronder Beleidsplan Openbare Verlichting, Speelbeleid	2026	7.592	Neen	IKP/OR
Water	Waterplan gemeente Overbetuwe	2024	415	Maakt deel uit van WRP	Zie WRP
Riolering	Waterplan gemeente Overbetuwe	2024	3.467 ^[1]	Ja	Ja
Schoolgebouwen	Nota voorziening groot onderhoud gemeentelijke accommodaties (Op basis van laatst vastgestelde MJOP's)	2013	519	Ja	Ja
Gebouwen voor huisvesting bestuur en ambtelijk apparaat	Nota voorziening groot onderhoud gemeentelijke accommodaties (Op basis van laatst vastgestelde MJOP's)	2013	45	Ja	Ja
Gebouwen voor welzijn en sport	Nota voorziening groot onderhoud gemeentelijke accommodaties (Op basis van laatst vastgestelde MJOP's)	2013	587	Ja	Ja
Accommodaties niet zijnde gebouwen (sportvelden, veldmeubilair, sportinventaris)	Sportnota (nog vast te stellen)	2019	266	Neen	Ja
Totaal			12.891		

^[1] Excl. de onttrekking uit de voorziening.

IV. Financiering

Beleidskader

Het financieringsbeleid is vastgelegd in het Treasurystatuut en gebaseerd op de wet Financiering Decentrale Overheden (Wet Fido). De uitvoering van het financieringsbeleid wordt gedaan door de treasuryfunctie, binnen de kaders van het Treasurystatuut. De Wet Fido geeft de wettelijke kaders voor de treasuryfunctie. Een belangrijk uitgangspunt van deze wet is dat een gemeente voorzichtig moet omgaan met publieke middelen. Dit uit zich onder andere in de beheersing van renterisico's. Hierbij gelden als wettelijke normen de kasgeldlimiet en de renterisiconorm op langlopende leningen. Daarnaast zijn decentrale overheden verplicht om deel te nemen aan schatkistbankieren, maar kunnen niet lenen bij de schatkist. Het schatkistbankieren verplicht gemeenten om hun overtollige financiën onder te brengen bij het Rijk. Tot een bepaald bedrag mogen gemeenten hun overtollige financiën wel buiten de schatkist van het Rijk houden. Voor onze gemeente bedraagt dit drempelbedrag in 2027 € 3.061.060. Het schatkistbankieren wordt door de gemeente gebruikt voor tijdelijke geldoverschotten.

Marktontwikkelingen

In juni 2026 heeft de ECB de beleidsrente voor het eerst sinds drie jaar verhoogd van 2% naar 2,25%. Dit is de rente die de ECB hanteert voor commerciële banken om richting de inflatiedoelstelling van 2% te sturen. De inflatie is hoger dan de gewenste inflatie als gevolg van de hoge energieprijzen door de oorlog in het Midden-Oosten. De verwachting in de markt is dat de ECB later dit jaar de beleidsrente nog een keer met een 0,25% zal verhogen naar 2,5%. Deze beleidsrente is zeer bepalend voor de geldmarktrente met als maatstaf de EURIBOR (rente die commerciële banken elkaar in rekening brengen). De 3-maands Euribor zal naar verwachting van de markt in 2027 rond de 2,75% liggen. De verwachting voor de 10 jaarsrente op NL-staatsobligaties is dat deze rente in 2027 gemiddeld circa 3,10% zal zijn. Beide rentetarieven worden gezien als risicovrije rentes.

Leningenportefeuille

De verwachte financieringsbehoefte van de gemeente in 2027 bedraagt € 19,6 miljoen, waaronder € 11,1 miljoen aan herfinanciering. Daarmee wordt voorspeld dat de leningenportefeuille zal toenemen tot circa € 132 miljoen per ultimo 2027. De geldstromen die voortkomen uit investeringen in projecten en de verkopen van grondcomplexen bepalen in grote mate de omvang van de financieringsbehoefte. Als de investeringen en/of de opbrengsten, voornamelijk uit grondverkoop, afwijken van wat in de begroting is opgenomen, dan zal het beroep op de kapitaalmarkt daarop worden aangepast.

Mutaties leningenportefeuille (bedragen x €1.000)	Bedrag	Gemiddelde rente
Raming leningenportefeuille per 1-1-2027	123.841	1,92%
Nieuwe langlopende leningen	19.620	3,75%
Reguliere aflossingen	11.118	2,21%
Vervroegde aflossingen	n.v.t.	
Renteaanpassingen (oud percentage)	0	
Renteaanpassingen (nieuw percentage)	0	
Raming leningenportefeuille 31-12-2027	132.343	2,44%

Rente

In de begroting 2027 wordt rekening gehouden met een totaalbedrag aan toegerekende rente van afgerond € 3,9 miljoen. De totale boekwaarde van de investeringen bedraagt per 1 januari 2027 € 189 miljoen.

Volgend schema geeft inzicht in de rentelasten externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening. De methode van rentetoerekening is voorgeschreven door de commissie Besluit Begroten en Verantwoorden.

Schema rentetoerekening 2026 (bedragen x €1.000)		
Netto rentelasten kort- en langlopende leningen		3.330
Rente over eigen vermogen en voorzieningen		495
Toe te rekenen rente aan grondexploitatie		-40
Toe te rekenen rente aan investeringen		3.785
Toe te rekenen rente via renteomslag		-3.940
Renteresultaat op taakveld Treasury	(Voordeel)	155

Bij de gehanteerde rentesystematiek wordt de betaalde rente omgeslagen over de investeringen. Voor deze renteomslag wordt 1,5% (omslagrente) gehanteerd over 2027. Voor de bepaling van het rentetarief voor nieuw aan te trekken lang lopende leningen wordt 3,75% gehanteerd en voor de reserves en voorzieningen wordt 1,5% gehanteerd. Voor het aantrekken van kortlopende leningen is 3,25% gehanteerd. Het gepresenteerde verwachte rentevoordeel van € 155.000 betekent dat de gehanteerde omslagrente van 1,5% over de investeringen hoger is dan het verwachte rentepercentage dat over de financiering zal worden betaald. Het verschil bevindt zich binnen de toegestane bandbreedte, wat betekent dat een reëel rentepercentage wordt toegerekend aan de investeringen.

Risicobeheer

De belangrijkste financiële risico's bij de uitvoering van het treasurybeleid zijn koersrisico's, renterisico's en kredietrisico's. Hieronder wordt weergegeven in hoeverre deze risico's zich bij onze gemeente voordoen en hoe de gemeente deze risico's beheerst.

Koersrisico

Het risico dat de financiële activa in waarde vermindert door negatieve koersontwikkelingen. Het koersrisico op uitgezette gelden is nihil. De gemeente heeft een netto schuld. Tijdelijke overtollig geld wordt conform de regels van het schatkistbankieren ondergebracht bij het Rijk via een rekening courant.

Renterisico

Het gevaar van ongewenste veranderingen van de (financiële) resultaten van de gemeente door rentewijzigingen. Voor korte en lange financiering gelden de Fido-normen kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Beide worden hierna toegelicht:

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet bepaalt de maximale omvang van de kortlopende leningen (looptijd korter dan één jaar). Bij het overschrijden van de kasgeldlimiet zal onze gemeente de korte leningen omzetten naar langlopende leningen, behalve bij incidentele tijdelijke overschrijdingen. De kasgeldlimiet mag niet met meer dan twee achtereenvolgende kwartalen worden overschreden. Over het algemeen zijn kortlopende leningen goedkoper dan langlopende leningen en dus op korte termijn financieel aantrekkelijk. Op de lange termijn is er een renterisico, immers er is een kans dat de herfinanciering duurder uitpakt. De kasgeldlimiet is gelimiteerd tot 8,5% van de exploitatiebegroting van de gemeente.

Kasgeldlimiet 2027 (bedragen x €1.000)	
(1): Gemiddelde vlottende schuld	13.010
(2): Gemiddelde vlottende middelen	0
(3): Netto vlottende schuld (+) / Overschot vlottende middelen (-) (1-2)	13.010
(4): Kasgeldlimiet (8)	13.010
(5): Ruimte / overschrijding t.o.v. kasgeldlimiet (4-3)	0
Berekening kasgeldlimiet	
De kasgeldlimiet moet berekend worden bij aanvang van elk kalenderjaar en bij wijziging van elk percentage (post 7)	
(6): Begrotingstotaal	153.053
(7): Het bij ministeriële regeling vastgestelde percentage	8,50%
(8): Kasgeldlimiet (6x7)	13.010

Uit de tabel blijkt dat de gemeente onder de vastgestelde normering voor de kasgeldlimiet blijft.

Renterisiconorm

De renterisiconorm heeft als doel om het renterisico bij herfinanciering van de langlopende leningen te beheersen. Hoe meer de aflossing van de schuld in de tijd wordt gespreid, hoe minder gevoelig de begroting wordt voor renteschokken bij herfinanciering. De renterisiconorm houdt in, dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal.

Stap	Variabelen (bedragen x € 1.000)	2027	2028	2029	2030
1)	Renteherzieningen	0	0	0	0
2)	Aflossingen	11.118	14.000	16.000	18.000
3)	Renterisico (1+2)	11.118	14.000	16.000	18.000
4) = (4a x 4b/100)	Renterisiconorm	30.611	30.051	29.925	30.220
5a) = (4>3)	Ruimte onder renterisiconorm	19.493	16.051	13.925	12.220
5b) = (3>4)	Overschrijding renterisiconorm	0	0	0	0
Berekening Renterisiconorm					
4a)	Begrotingstotaal	153.053	150.257	149.623	151.100
4b)	Percentage regeling	20%	20%	20%	20%

Uit de tabel blijkt dat de renterisiconorm in 2027 niet zal worden overschreden.

Derivaten

Derivaten worden in de markt onder meer afgesloten ter afdekking van renterisico's. De gemeente Overbetuwe maakt geen gebruik van derivaten.

Kredietrisico's

De gemeente loopt financieel risico omdat er leningen zijn verstrekt aan derden en omdat we garant staan voor derden. Voor de beheersing van het kredietrisico is inzicht in de verstrekte leningen en garantstellingen nodig. In de financiële verordening en het Treasurystatuut is bepaald dat uitzettingen en garanties alleen plaatsvinden, indien zij een publieke taak dienen.

Onze gemeente zal in het begrotingsjaar 2027 over een bedrag van € 8,3 miljoen aan uitgezette leningen per 1 januari 2027 kredietrisico lopen:

- Hypothecaire leningen verstrekt aan personeel van € 6.968 (betreffen restanten van de opgeheven regelingen).
- Lening aan Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn) van € 7,7 miljoen. Rente en aflossing zijn afhankelijk van het aantal Startersleningen. Het betreft revolverende fondsen; rente en aflossing worden aangewend voor nieuwe leningen.
- Lening aan De Vereniging tot instandhouding en Exploitatie van "Ons Dorpshuis" (de Hoendrik) van € 496.881.
- Overige leningen aan verenigingen, scholen en personeelsregelingen voor een totaalbedrag van € 134.405.

In de afgelopen jaren hebben er op verstrekte leningen door de gemeente geen wanbetalingen plaatsgevonden. Ook voor 2027 wordt het kredietrisico op de uitgezette leningen laag geacht.

V. Bedrijfsvoering

Inleiding

In de paragraaf Bedrijfsvoering wordt ingegaan op de bedrijfsvoering disciplines organisatie & personeel, communicatie, informatiemanagement & -veiligheid, planning & control, rechtmatigheid en inkoop en contractmanagement.

Een sterke bedrijfsvoering vormt de basis voor een goed functionerende gemeentelijke organisatie. Zij ondersteunt de uitvoering van gemeentelijke taken voor inwoners, bedrijven, instellingen en het bestuur op een doelmatige en effectieve manier. Om aan te sluiten bij nieuwe ontwikkelingen en veranderende omstandigheden zetten we in 2027 verder in op de optimalisatie en professionalisering van onze processen. Zo versterken we onze wendbaarheid en kunnen we inspelen op de uitdagingen en kansen van de komende jaren. Deze ontwikkelingen zijn geen doel op zich, ze moeten leiden tot heldere verantwoordelijkheden en een organisatie die beter in staat is om inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties te helpen.

Organisatie & Personeel

In Q4 2026 wordt het Jaarplan 2027 vastgesteld. In 2027 gaan we uitvoering geven aan de hierin opgenomen speerpunten. Daarnaast geven we verder invulling aan de ingezette organisatieontwikkeling, waaronder het uitvoering geven aan de uitkomsten van de evaluatie verfijning hoofdstructuur 2026. Deze ontwikkelingen zijn erop gericht de organisatie slagvaardiger te maken, de kwaliteit van dienstverlening te verbeteren en het bestuur beter te ondersteunen bij de maatschappelijke opgaven.

Evaluatie verfijning hoofdstructuur

In het 2^e kwartaal 2026 heeft door het externe bureau Rijnconsult de evaluatie van de Verfijning hoofdstructuur en de tijdelijk toegekende formatie (7,35 fte) plaatsgevonden. Rijnconsult heeft aanbevelingen gedaan op het gebied van bestuurlijke ambtelijke samenwerking, organisatieontwikkeling, leiderschap, personele capaciteit en sturing. Deze aanbevelingen worden vertaald in een ontwikkelagenda incl. prioritering en planning.

Tijdelijke formatie

De formatie-uitbreidingen zijn incidenteel toegevoegd aan de personeelsbegroting 2026. Vanwege de ravijnjaren is de afspraak gemaakt dat in 2026 deze formatie-uitbreidingen opnieuw beoordeeld worden. De aanbeveling van Rijnconsult is om de cruciale tijdelijke functies om te zetten naar structureel.

Op basis van de aanbeveling "Bouw voort op de ingezette lijn, en voorkom nieuwe structuurdiscussies" is het voornemen de hoofdstructuur (organogram) per 1 januari 2027 definitief vaststellen.

De raad wordt door de gemeentesecretaris geïnformeerd over de organisatie & personele ontwikkelingen (waaronder de evaluatie) tijdens de jaarlijkse informatiebijeenkomst. De raad kan dan kennisnemen van de voortgang van de organisatieontwikkelingen. De bijeenkomst vindt plaats vóór de behandeling van de begroting in de raad.

Personeel

Cao-gemeenten

De huidige cao heeft een looptijd tot 1 april 2027. Na vaststelling van een nieuw cao-akkoord worden de financiële gevolgen verwerkt in de bestuursrapportages. In deze begroting is rekening gehouden met structureel 3% premie- en loonontwikkeling vanaf 1 april 2027.

Evaluatie systematiek p-budget

In het 1^e kwartaal 2027 vindt de evaluatie van de systematiek p-budget en de benchmark plaats. Door middel van de raadsinformatiememo d.d. 23 juni 2026 is de raad hierover geïnformeerd. Over de uitkomsten wordt gerapporteerd in de Kadernota en Programmabegroting 2028. Met deze evaluatie wordt beoordeeld of de huidige systematiek nog aansluit bij de personele opgaven van de organisatie.

Ontwikkelingen

Zoals in de Kadernota 2027 is gerapporteerd zijn er een aantal ontwikkelingen die financiële effecten kunnen hebben voor het p-budget. Prioriteit hierbij heeft uitvoering geven aan de aanbevelingen in de jaarverslagen Arbodienst en Integriteit werkorganisatie. Daarnaast wordt gewerkt aan de actualisatie van de regeling Hybride werken en (Thuis)werkplekfaciliteiten, actualisatie van functie-inpassing om aansluiting te houden bij de salarisinpassingen van functies op de arbeidsmarkt. Eerst wordt gekeken of we de financiële effecten van deze ontwikkelingen kunnen opvangen binnen het P-budget 2027. Als dit niet haalbaar is wordt hierover tijdig gerapporteerd in de bestuursrapportages 2027.

Krappe arbeidsmarkt

De krapte op de arbeidsmarkt is ook voelbaar bij onze organisatie. Diverse inspanningen op landelijk, regionaal en lokaal niveau blijven we verrichten om de effecten te minimaliseren. Overbetuwe investeert hiervoor onder meer in arbeidsmarktcommunicatie, aantrekkelijk werkgeverschap en regionale samenwerking. De risico's die hieruit voortvloeien zijn opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen in deze begroting.

Preventie en verzuim

De effecten van de aangescherpte sturing op preventie en verzuim laten zijn effecten zien. Het verzuimpercentage laat een ruime daling zien in 2026 t/m augustus (7,7%) ten opzichte van dezelfde periode in 2025 (9,3%). Dit is met name gerealiseerd door het terugdringen van een (groot) aantal langdurig verzuimdossiers. Daarnaast door de adequate uitvoering van het plan van aanpak Risico-Inventarisatie & Evaluatie (RI&E). Op basis van de aanbevelingen in het jaarverslag van de Arbodienst is het accent verplaatst van verzuimbeheer naar preventie. De door het management en P&O ingezette intensivering betreffende preventie en verzuim vindt ook in 2027 plaats in samenwerking met de arbodienst en vertrouwenspersoon. De verwachting is dat we hiermee de duurzame inzetbaarheid van onze medewerkers versterken.

In onderstaand overzicht is de ontwikkeling van het ziekteverzuim% (excl. zwangerschapsverlof) weergegeven. Hoewel het ziekteverzuim duidelijk is gedaald ten opzichte van 2025, blijft aandacht voor preventie en verzuim noodzakelijk met als doel verdere daling van het ziekteverzuim.

	2023	2024	2025	2026
Norm Overbetuwe	6,3%	6,3%	6,5%*	6,5%*
Werkelijk Overbetuwe	8,1%	8,5%	9,3%**	7,7%**
Landelijk gemeenten	6,5%	6,7%	7,1%	N.n.b.
Landelijk gemeenten 20.000 - 50.000 inwoners	6,3%	6,3%	6,5%	N.n.b.

* Norm conform meest recente VNG-personeelsmonitor 2025.

** Werkelijk t/m augustus 2026.

Ontwikkeling Personeelsbudget (P-budget) 2024-2027

Onderstaand overzicht geeft inzicht in de financiële ontwikkeling van het P-budget 2024 t/m 2027.

Jaar (x 1 miljoen)	2024	2025	2026	2027
Totale omvang P-budget o.b.v. primaire begroting	31,4	35,6	35,4	37,3**
Totale omvang P-budget o.b.v. aangepaste begroting	32,1	35,1	36,5	N.n.b.
Werkelijke uitgaven P-budget	31,2	34,5	23,5*	N.n.b.

* 2026: uitgaven t/m augustus 2026.

** Exclusief 7,35 fte formatie Verfijning hoofdstructuur.

De stijging van 0,8 miljoen van het P-budget 2027 ten opzichte van de aangepaste begroting 2026 is te verklaren door de ingeschatte loon- en premieontwikkeling (3%).

Beleidsindicatoren conform het Besluit Begroten en Verantwoorden (BBV)

	Begroot 2024	Realisatie 2024	Begroot 2025	Realisatie 2025	Begroot 2026	Begroot 2027
Formatie: aantal fte per 1.000 inwoners	7,3 fte	7,7 fte	7,7 fte	7,7 fte	7,8 fte	7,6 fte*
Bezetting: aantal fte per 1.000 inwoners	6,9 fte	7,1 fte	7,2 fte	7,3 fte	7,3 fte	7,4 fte
Apparaatskosten: kosten per inwoner	737,0	774,6	821,3	847,3	823,7	845,7
Externe inhuur t.l.v. P-budget	15%	14%	19%	14%	14%	13%**
Externe inhuur t.l.v. incl. overige budgetten	22%	22%	22%	18%	19%	17%**
Overhead: % van totale lasten	15%	13%	15%	14%	15%	14%

* Exclusief 7,35 fte formatie Verfijning hoofdstructuur.

** De afname van externe inhuur sluit aan bij de ambitie om (meer) werkzaamheden met eigen medewerkers uit te voeren. Hiermee behouden we ook ervaring en kennis binnen de organisatie.

Overhead

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is het van belang dat gemeenten inzicht geven in de kosten van overhead. Door het specificeren van de overhead ontstaat er inzicht in deze kosten, waardoor er beter gestuurd kan worden op de bedrijfsvoering.

Welke kosten behoren er tot de overhead?

Op grond van het BBV bestaat de overhead uit 'alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van medewerkers in het primaire proces'. De overhead bestaat derhalve uit de loon- en overige kosten van de zogenoemde PIOFACH-functies, de daarmee samenhangende ICT-systemen, de huisvestingskosten voor gemeentelijke werknemers en de eventuele uitbesteding van bedrijfsvoering die niet direct zijn toe te wijzen aan het primaire proces. Hieronder vallen ook de sturende taken die vervuld worden door hiërarchisch leidinggevenden.

De overhead voor 2027 is begroot op € 22,0 miljoen en is als volgt opgebouwd:

(bedragen x € 1.000)	Begroting 2027
Huisvestingskosten	1.034
P-budget: loonkosten	11.737
P-budget: overige personeelskosten	2.630
ICT uitgaven	4.360
Overige bedrijfsvoeringskosten	2.286
Totaal	22.047

Doorberekening overhead aan kostendekkende taakvelden

Op de taakvelden waar we als gemeente kosten toerekenen aan derden, maakt de overhead deel uit van het tarief. De wijze waarop we de overhead aan deze tarieven toerekenen ligt vast in de “Financiële verordening gemeente Overbetuwe 2025”. In 2027 wordt er € 2,4 miljoen, oftewel 11,0%, doorberekend aan de taakvelden afval, riolering, lijkbezorging en grondexploitaties.

Communicatie

De gemeente Overbetuwe blijft ook de komende jaren investeren in communicatie. Samenlevingsgerichte, toegankelijke en betrouwbare communicatie draagt bij aan het vertrouwen en de betrokkenheid van inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties bij gemeentelijk beleid en besluitvorming.

In 2027 ontwikkelen we de newsroom, onze werkwijze voor het verzamelen en duiden van signalen uit de samenleving, verder door. Zo krijgen we beter inzicht in wat er speelt in Overbetuwe en kunnen we maatschappelijke ontwikkelingen eerder herkennen. Dat stelt de gemeente in staat om kansen en risico's tijdig te signaleren en communicatie beter aan te laten sluiten op de informatiebehoefte van inwoners en organisaties.

Daarnaast werken we volgens de uitgangspunten van communiceren met focus. In een omgeving waarin de vraag naar heldere communicatie toeneemt, maken we bewuste keuzes over waar we onze capaciteit en expertise inzetten. Daarbij staan de maatschappelijke opgaven en bestuurlijke prioriteiten van Overbetuwe centraal. Door communicatieprioriteiten scherper te bepalen, zetten we onze capaciteit en expertise in waar deze de grootste maatschappelijke en bestuurlijke meerwaarde hebben.

Communicatie speelt een belangrijke rol bij het uitleggen van maatschappelijke vraagstukken en bestuurlijke keuzes. Gevoelige dossiers vragen om zorgvuldige, tijdige en begrijpelijke communicatie. We maken inzichtelijk welke afwegingen worden gemaakt, waarom keuzes nodig zijn en wat deze betekenen voor inwoners. Transparante communicatie over dilemma's, onzekerheden en eventuele bijsturing draagt bij aan begrip, vertrouwen en een constructieve dialoog met de samenleving.

Informatiemanagement

Ook in 2027 werken we aan een betere informatievoorziening en informatiemanagement. Informatiemanagement is geen doel op zich; het zorgt ervoor dat inwoners sneller, eenvoudiger en beter geholpen worden doordat de juiste informatie sneller beschikbaar, betrouwbaar en toegankelijk is.

Common Ground en collectieve aanpak van digitalisering

Om ook in de toekomst veilige, betrouwbare en kwalitatief hoogwaardige dienstverlening te kunnen bieden, is het noodzakelijk dat wij onze digitale weerbaarheid vergroten en onze afhankelijkheid van traditionele, gesloten ICT-oplossingen verminderen. Dit kunnen we niet alleen. Samenwerking met andere gemeenten en overheidsorganisaties is essentieel om voldoende wendbaar, innovatief en weerbaar te blijven. Daarom heeft de VNG een landelijke beweging rondom Common Ground en collectieve aanpak van digitalisering georganiseerd. Common Ground is de VNG-visie waarmee gemeenten hun informatievoorziening moderniseren door gegevens los te koppelen van applicaties, zodat data eenvoudiger, veiliger en flexibel gedeeld en hergebruikt kan worden.

We ondersteunen deze beweging en zetten stappen om hierop aan te sluiten. De uitgangspunten van de programma's Common Ground en collectieve aanpak van digitalisering van de VNG zijn vertaald naar onze architectuurprincipes. Deze vormen het kader voor nieuwe aanbestedingen, systeemvervangingen en implementaties. Deze ontwikkelingen vragen om een noodzakelijke transitie van onze informatievoorziening. Wij zullen als gemeente keuzes moeten gaan maken op welke wijze wij deze transitie door gaan maken. In 2027 bereiden we besluitvorming voor over de wijze waarop deze transitie wordt vormgegeven.

Artificial Intelligence

Wij blijven ons AI-beleid en het bewustzijn van medewerkers voortdurend actualiseren, zodat wij kunnen inspelen op de snelle ontwikkelingen op het gebied van artificial intelligentie (AI) en de kansen en risico's die deze met zich meebrengt. Het uitgangspunt hierbij is altijd verantwoord en veilig gebruik.

ICT-infrastructuur en sourcing

De gemeente Lingewaard verzorgt voor onze organisatie het beheer van de technische ICT-infrastructuur. ICT Lingewaard draagt zorg voor de ICT-infrastructuur, beheert het serverlandschap en waarborgt dat digitale werkplekken veilig, betrouwbaar en goed toegankelijk zijn. Daarnaast ondersteunt ICT Lingewaard medewerkers bij het gebruik van digitale werkplekken, mobiele apparatuur en andere ICT-middelen.

In 2027 stellen wij een nieuwe strategie voor de inrichting en het beheer van onze ICT op. Dit is nodig om op basis hiervan keuzes te kunnen gaan maken over de inrichting, het beheer en de uitbesteding van onze ICT-infrastructuur vanaf 2029.

Nieuwe Archiefwet

Op 1 januari treedt de nieuwe Archiefwet (Archiefwet 2026) in werking. Deze wet stelt hogere eisen aan het beheer, de bewaring en de vernietiging van digitale informatie. Een belangrijke ontwikkeling hierbij is de inrichting van een e-depot voor het duurzaam beheren van digitaal blijvend te bewaren archieven.

Om zowel onze fysieke als digitale archieven toekomstbestendig te organiseren, werkt de gemeente toe naar deelname aan de Gemeenschappelijke Regeling Gelders Archief. Het Gelders Archief beheert momenteel onze archiefbewaarplaats voor blijvend te bewaren papieren archiefstukken. Door de samenwerking verder uit te bouwen, borgen wij de duurzame toegankelijkheid, betrouwbaarheid en beschikbaarheid van onze archiefinformatie voor de toekomst.

Informatieveiligheid

Met voortdurende investeringen in mensen, middelen en samenwerking verstreken wij onze digitale weerbaarheid. Een stabiele en veilige digitale dienstverlening aan onze inwoners en bedrijven is cruciaal. Daarom werken we continu aan het verbeteren van onze informatieveiligheid. We zorgen ervoor dat de vertrouwelijkheid, integriteit en beschikbaarheid van gegevens gewaarborgd blijven.

Op 15 augustus 2026 trad de Cyberbeveiligingswet (Cbw) in werking. Wij zijn als gemeente in deze wet aangewezen als essentiële entiteit. Dit brengt extra eisen met zich mee. We krijgen drie nieuwe plichten namelijk, de registratieplicht, meldplicht en zorgplicht. En beveiligingsmaatregelen zijn aangescherpt. Zo wordt het verplicht voor bestuurders om een training te volgen over informatiebeveiliging. Om aan de Cbw te voldoen werken we de komende jaren aan het verder versterken van onze informatieveiligheid en digitale weerbaarheid.

Dat doen we in 2027 onder andere door ons digitale identiteits- en toegangsbeheer verder te ontwikkelen en onze organisatie te trainen op het gebied van informatieveiligheid. Maar ook door plannen te ontwikkelen die in geval van bijvoorbeeld een cyberaanval worden ingezet om onze digitale dienstverlening door te kunnen laten gaan.

De digitale dreigingen blijven zich ontwikkelen. Informatieveiligheid gaat niet alleen over ICT of techniek. Het gaat ook over de mensen en processen in de organisatie. Daarom blijven we investeren in informatiebeveiliging, samenwerking en bewustwording zodat inwoners kunnen rekenen op een betrouwbare digitale dienstverlening.

Planning & control

In het stuurmodel 2023 is opgenomen dat de raad twee keer per jaar een bestuursrapportage ontvangt: in mei en oktober. Bij de eerste bestuursrapportage wordt de raad ook geïnformeerd over de projecten naar de stand per 1 januari en later in het jaar over de stand per 1 juli. Daarnaast ontvangt de raad bij elke circulaire van de rijksoverheid (meestal in mei, september en december) een raadsinformatiememo met de effecten voor gemeente Overbetuwe.

Begin 2027 wordt de kadernota 2028 opgesteld, die vervolgens in juni ter vaststelling aan de raad wordt aangeboden. Hierna wordt in november de programmabegroting 2028-2031 door de raad vastgesteld. In 2027 leggen we tevens verantwoording af over de uitvoering van de begroting 2026 met de jaarverantwoording 2026, die uiterlijk op 15 juli bij de provincie wordt aangeleverd. Met deze aanpak zorgen we voor een transparant en gestructureerd proces, waarbij de raad tijdig en volledig wordt geïnformeerd over de financiële stand van zaken en de vooruitzichten.

Op grond van artikel 213a van de Gemeentewet is het verplicht om onderzoeken uit te voeren naar de doeltreffendheid en doelmatigheid van het door het college gevoerde bestuur. In de "Verordening onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid bestuur gemeente Overbetuwe 2023" is opgenomen dat het college minimaal één 213a onderzoek per jaar uitvoert. De uitkomsten van dit onderzoek wordt ter informatie aan de gemeenteraad aangeboden. Het onderwerp voor 2027 wordt in de auditcommissie van november 2026 bekend gemaakt. Hiermee wordt geborgd dat de raad tijdig inzicht heeft in de onderzoeksagenda en haar kaderstellende en controlerende rol effectief kan vervullen.

In maart 2026 hebben de gemeenteraadsverkiezingen plaatsgevonden. Dit heeft geleid tot een nieuwe coalitie. Eind 2026 wordt er een collegeprogramma opgesteld, waarin duidelijk wordt wat dit betekent voor de lopende werkzaamheden, het eventueel stopzetten van bestaande projecten en het opstarten van nieuwe initiatieven. De organisatie vertaalt de nieuwe prioriteiten in beleid en uitvoering, en past de bestaande planning- en controlcyclus documenten daarop aan, zodat de doelen van het nieuwe bestuur effectief kunnen worden gerealiseerd.

Rechtmatigheid

Het college geeft een verklaring af bij de financiële rechtmatigheid die opgenomen wordt in de jaarrekening 2027. Het doel is om met een bepaalde mate van zekerheid vast te stellen dat de financiële handelingen hebben plaatsgevonden binnen de kaders van de raad en aan wet- en regelgeving. Wat we controleren en hoe deze controles worden uitgevoerd stelt het college vast in het interncontroleplan 2027.

Daarnaast stelt de raad (via de auditcommissie) voor aanvang van het boekjaar de materialiteit van de rechtmatigheidsverklaring 2027, verantwoordingsgrens 2027 voor de rechtmatigheid en het normenkader 2027 vast. Indien beleid in 2027 aangepast wordt kan dit ook effect hebben op het normen kaderen, deze zal in dit geval aan het einde van het jaar opnieuw door de raad worden vastgesteld.

In 2027 gaan we verder werken aan het efficiënt ontsluiten van data voor de diverse controles en onderzoeken.

Inkoop en contractmanagement

De gemeente gaat ook in 2027 verder met de uitvoering van de acties uit het actieplan Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI). MVOI is een belangrijke manier waarop de overheid kan bijdragen aan maatschappelijke opgaven door bewust keuzes te maken bij haar inkoop- en aanbestedingsactiviteiten. Hierbij wordt niet alleen gekeken naar de prijs van producten, diensten en werken, maar ook naar de effecten op mens, milieu en maatschappij. Deze effecten zijn ondergebracht in zes thema's: Milieu en Biodiversiteit, Klimaat, Circulair (inclusief biobased), Ketenverantwoordelijkheid (Internationale Sociale Voorwaarden), Diversiteit & Inclusie en Social Return. Door hier actief invulling aan te geven werkt de gemeente concreet aan het realiseren van haar maatschappelijke ambities, het verkleinen van haar ecologische voetafdruk en het vervullen van haar voorbeeldfunctie.

De acties die in 2027 worden uitgevoerd richten zich, net als voorgaande jaren, voornamelijk op verdere kennisontwikkeling, bewustwording en kennisdeling binnen de organisatie en met samenwerkingspartners. Daarnaast wordt in 2027 het inkoop- en aanbestedingsbeleid geactualiseerd op basis van het meest recente VNG-model.

VI. Verbonden partijen

Inleiding

Op grond van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV), titel 2.3., artikel 15, dient de gemeente in de begroting aandacht te besteden aan derde rechtspersonen, waarmee de gemeente een bestuurlijke en financiële band heeft. Er zijn immers bestuurlijke, beleidsmatige en/of financiële belangen en risico's, die uit gemeenschappelijke regelingen, deelnemingen in NV's, stichtingen of verenigingen of andere overeenkomsten kunnen voortvloeien. Om te spreken van een verbonden partij, dient de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang in de betreffende partij te hebben.

De paragraaf verbonden partijen dient tenminste te bevatten:

1. de visie op verbonden partijen in relatie tot de realisatie van de doelstellingen die zijn opgenomen in de begroting;
2. de beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen;
3. de lijst van verbonden partijen.

Bestuurlijk belang

Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: een zetel in het bestuur van een bestuurlijke participatie of het hebben van stemrecht. Het uitoefenen van bestuurlijke invloed op het bestuur van een bestuurlijk verbonden organisatie door de gemeente is erop gericht het publieke belang te dienen. In het nastreven van het publieke belang dient de reden gelegen te zijn van het aangaan van een relatie met een derde rechtspersoon.

Financieel belang

Alleen een bestuurlijk belang maakt een partij nog geen zogenaamde verbonden partij, daarvoor is ook een financieel belang vereist. Onder financieel belang worden niet alleen eigendomsrechten, zoals die voortvloeien uit het bezit van aandelen begrepen, maar ook constructies als het verstrekken van leningen, het verlenen van subsidies en het stellen van garanties.

Beleid verbonden partijen

In de "Nota verbonden partijen" is een dwingend kader opgenomen voor de oprichting van en de deelneming in een publiekrechtelijke of privaatrechtelijke organisatie, maar ook voor de gemeentelijke vertegenwoordiging in deze organisaties. Bovendien geeft deze nota aan op welke wijze de interne controle, verantwoording en het toezicht met betrekking tot de verbonden partijen is geregeld. Het doel hiervan is de gemeenteraad inzicht te geven over de mate waarin de beoogde doelstellingen binnen de verbonden partijen worden gerealiseerd over goede borging van het publieke geld dat in de verbonden partijen omgaat en over adequate beheersing van de eventuele risico's. Het gaat niet alleen om het bereiken van doelstellingen van de verbonden partijen zelf, maar ook om het bereiken van de doelstellingen die de gemeente met deelname in de verbonden partij heeft beoogd. Zowel financieel als inhoudelijke prestatieafspraken.

Financieel overzicht

Nr	Cat	Verbonden partij (bedragen x € 1.000)	Bijdrage 2027	Eigen vermogen		Vreemd vermogen	
				1 jan	31 dec	1 jan	31 dec
Gemeenschappelijke regelingen							
1	Hoog	Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM)	5.921	14.331	13.506	47.664	65.247 *
		Veilig Thuis	669	36	-13	1.591	2.284 *
3	Laag	Park Lingezegen	338	5.031	4.975	167	169 *
4	Midden	Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein (MGR)	4.741	560	714	2.002	1.922 *
5	Laag	Samenwerkingsverband Euregio Rijn/Waal	15	1.589	1.588	2.300	1.887 *
6	Laag	Recreatieschap Over-Betuwe	0	0	0	0	0 *
7	Laag	BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen	2.463	0	0	10.121	10.316 *
8	Midden	GR Regio Arnhem Nijmegen (Groene Metropoolregio)	443	372	358	6.729	6.599 *
14	Midden	Omgevingsdienst Groene Metropool (ODGM)	1.249				**
Vennootschappen en coöperaties							
9	Laag	Commandiet Westeraam BV	0	0	0	0	0
10	Laag	Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	0	4.777.000	4.863.000	123.164.000	110.701.000 *
11	Laag	Vitens NV	0	713.600	809.100	1.684.800	1.846.000 *
13	Midden	Dar	4.284	13.096	12.673	14.749	14.786 *
Stichtingen en Verenigingen							
12	Laag	St. Samenwerkingsverband Glasvezelnetwerk (SSGA)	0	1.601	1.365	644	682 *
Totale bijdrage verbonden partijen			20.123				
* De omvang van het eigen- en vreemd vermogen is gebaseerd op de jaarstukken 2025.							
** Gestart per 1 januari 2026 dus geen jaarstukken 2025 van beschikbaar.							

VP Gemeenschappelijke regelingen

1. Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden (VGGM)	
Het belangrijkste risico wordt gevormd door de cao-ontwikkeling, omdat de loonstijgingen mogelijk hoger uitvallen dan de gehanteerde indexering waardoor een structureel tekort kan ontstaan. De Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden (VGGM) monitort dit via de reguliere planning- en controlcyclus. Daarnaast bevat de ontwerpbegroting 2027 van de VGGM enkele aanvullende investeringen om de continuïteit van de dienstverlening te waarborgen. Deze hebben met name betrekking op TBC (tuberculose)-bestrijding (€ 190.000), het vergroten van de vaccinatiebereidheid (€ 25.000), natuurbrandbeheersing (€ 150.000 in 2027 door Rijksbijdrage, daarna gemeentelijke bijdrage) en personele capaciteit (€ 100.000).	
Doelstelling/openbaar belang	Draagt zorg voor de wettelijke gemeentelijke taken op het gebied van openbare gezondheidszorg,

1. Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden (VGGM)	
	jeugdgezondheidszorg, preventie, veilig thuis, epidemiologie, hulpverlening op het gebied van de brandweer, geneeskundige hulpverlening bij rampen, ambulancehulpverlening, bevolkingszorg, GGD en de meldkamerfunctie van brandweer en ambulancedienst.
Bestuurlijk belang	AB: - Burgemeester R.P. Hoytink-Roubos (plv. locoburgemeester) DB: - Burgemeester R.P. Hoytink-Roubos BC-Veiligheid: - Burgemeester R.P. Hoytink-Roubos BC-Gezondheid: - Wethouder I. De Pagter
Deelnemende partijen	15 regiogemeenten: Arnhem, Barneveld, Doesburg, Duiven, Ede, Lingewaard, Nijkerk, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Scherpenzeel, Wageningen, Westervoort en Zevenaar
Risico's	Hoog
Programma	Duurzame en gezonde samenleving, Leefbare en bereikbare samenleving, Inclusieve en participatiesamenleving.

3. Parkorganisatie (Park Lingezen)	
De parkorganisatie zal het beheer van de basisuitrusting van Park Lingezen uitvoeren.	
Doelstelling/openbaar belang	De realisatie en coördinatie van het beheer Park Lingezen
Bestuurlijk belang	AB: Wethouder W.H. Hol en Wethouder A.H. Post DB: Wethouder W.H. Hol
Deelnemende partijen	Gemeenten Arnhem, Lingewaard, Nijmegen en Overbetuwe
Risico's	Laag
Programma	Leefbare en bereikbare samenleving

4. Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland te Arnhem	
Hieronder volgt een overzicht van een aantal belangrijke ontwikkelingen binnen de MGR: • Oprichting van module Toezicht sociaal domein. • Inkoop begeleiding kleine groepen, groepsbegeleiding Wmo, beschermd wonen. • Strategische inkoopvisie en bijsturen op producten naar aanleiding van regiovisie Jeugd en uitvoeringsplan Wmo. • Doorontwikkeling regionaal dashboard voor monitoring en sturing op regionaal ingekochte zorg. • Wet van School naar Duurzaam Werk per 2026: uitbreiding doelgroep tot 27 jaar en aansluiting op programma participatie.	

4. Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Sociaal Domein regio Centraal Gelderland te Arnhem

- Uitdaging: regionale positionering Scalabor als breed sociaal ontwikkelbedrijf.
- Compensatie transitievergoeding WGsW stopt per juli 2026.
- Naam WSP verdwijnt.
- Inrichting Werkcentrum Midden-Gelderland (digitaal vanaf januari 2026, fysiek uiterlijk juli 2026).
- De commissie BBV die gaat over verslaggevingsregels en verantwoordingsregels voor gemeentelijke overheden, heeft een aanbeveling opgesteld, waarin wordt aangegeven dat arbeidsverplichtingen op de balans zouden moeten worden vermeld. De impact hiervan is voor de MGR omvangrijk wegens de openstaande arbeidsverplichtingen van de SW- medewerkers. Als deze wordt verankerd in wetgeving, zal voor MGR rekening moeten worden gehouden met een eenmalige kostenpost.
- CAO SGO loopt halverwege begroting 2027 af.

Doelstelling/openbaar belang	Het samenwerkingsverband behartigt de belangen van de deelnemende gemeenten binnen het sociaal domein op het gebied van: - inkoop van dienstverlening dan wel goederen binnen het sociaal domein; - de Leerplichtwet 1969 en de RMC-functie; - de dienstverlening aan werkgevers in relatie tot het plaatsen van de doelgroepen waarvoor zij een re-integratieverantwoordelijkheid hebben; - het formele werkgeverschap voor medewerkers met een arbeidsovereenkomst in het kader van de Wet sociale werkvoorziening; - het contractbeheer en contractmanagement van inburgeringstrajecten; - het regiosecretariaat Zorg, het regio advies Jeugd en regionale projecten Jeugd en WMO regioadviseur.
Bestuurlijk belang	AB: Wethouder A. Noordermeer (plv. Wethouder W.H. Hol).
Deelnemende partijen	De 11 regio- gemeenten: Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort en Zevenaar (Zevenaar na fusie met Rijnwaarden tot 1 gemeente).
Risico's	Midden
Programma	Inclusieve en participatiesamenleving, Werkende en lerende samenleving

5. Samenwerkingsverband Euregio Rijn-Waal

Geen relevante ontwikkelingen

Doelstelling/openbaar belang	Bevordering van de regionale grensoverschrijdende samenwerking
------------------------------	--

5. Samenwerkingsverband Euregio Rijn-Waal	
Bestuurlijk belang	Euregioraad: 1. Wethouder K. Grimm 2. Raadslid A.J. van Noordwijk 3. Raadslid: H. van der Heijden Plaatsvervangers Euregioraad: 1. Wethouder W.H. Hol 2. Raadslid: vacature 3. Raadslid: vacature
Deelnemende partijen	De Euregio Rijn-Waal is een Nederlands-Duits openbaar lichaam, gevestigd in Kleve, waarbij ca. 55 gemeenten en regionale overheden zijn aangesloten.
Risico's	Laag
Programma	Algemeen Bestuur

6. Recreatieschap Over-Betuwe	
Doelstelling/openbaar belang	De belangen van de deelnemende gemeenten ten aanzien van openluchtrecreatie en het toerisme, het landschapsschoon en de natuurbescherming, voor zover het de behartiging van de belangen van de openluchtrecreatie betreft, op bovenlokaal niveau.
Bestuurlijk belang	Er zijn twee AB-leden, tevens DB-leden: 1. Wethouder W.H. Hol 2. Wethouder A.H. Post Er zijn twee plaatsvervangers: 1. Wethouder K. Grimm 2. Wethouder I. de Pagter
Deelnemende partijen	Gemeenten Arnhem, Lingewaard en Overbetuwe.
Risico's	Laag
Programma	Leefbare en bereikbare samenleving

7. Bedrijfsvoeringsorganisatie Vervoersorganisatie Arnhem Nijmegen (BVO-VAN, voorheen DRAN)
De contracten met de huidige vervoerders voor Overbetuwe in het vraagafhankelijk en routevervoer lopen tot augustus 2028. Dit is gebaseerd op een aanbesteding in 2020, met tweezijdige verlengingsopties voor 2 jaar in 2024 en 2026 (reeds benut) en 2028. In 2027 wordt besloten of de contracten nogmaals met twee jaar worden verlengd tot augustus 2030 of dat tijdig een nieuwe aanbesteding wordt gestart.

7. Bedrijfsvoeringsorganisatie Vervoersorganisatie Arnhem Nijmegen (BVO-VAN, voorheen DRAN)	
Doelstelling/openbaar belang	De samenwerking heeft als doel het gemeentelijk doelgroepenvervoer en het leerlingenvervoer slimmer, efficiënter en klantvriendelijker te organiseren en beter af te stemmen op de mogelijkheden van de inwoners.
Bestuurlijk belang	Bestuur: Wethouder A. Noordermeer (plv. Wethouder R. Post)
Deelnemende partijen	18 regiogemeenten: Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar
Risico's	Laag
Programma	Inclusieve en participatiesamenleving, Werkende en lerende samenleving

8. Gemeenschappelijke regeling Regio Arnhem Nijmegen (Groene metropoolregio).	
Geen nieuwe relevante ontwikkelingen.	
Doelstelling/openbaar belang	Onze opgaven bevinden zich vooral op duurzame ruimtelijke ontwikkeling (waaronder wonen, landschap en mobiliteit) en sociaaleconomische ontwikkeling (waaronder werkgelegenheid, bedrijvigheid, recreatie, toerisme en cultuur). Binnen de regio en richting Den Haag en Brussel profileren we ons als dé Groene Metropoolregio van Nederland en als (inter)nationale circulaire topregio 2050.
Bestuurlijk belang	Lid AB: K. Grimm (plv R.P. Hoytink-Roubos) Groene Groeiregio: W.H. Hol & R. Post Verbonden Regio: W.H. Hol Ontspannen Regio: WH. Hol & R. Post Circulaire Regio: K. Grimm Productieve Regio: K. Grimm
Deelnemende partijen	17 regio-gemeenten: Arnhem, Beuningen, Berg en Dal, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen, Zevenaar
Risico's	Midden
Programma	Algemeen bestuur

14. Omgevingsdienst Groene Metropool (ODGM)

Vanaf 1 januari 2026 is de ODRA, samen met de ODRN, opgegaan in de nieuwe gefuseerde dienst ODGM. De begroting van de ODGM voor 2027 bestaat vooralsnog uit de beide afzonderlijke begrotingen voor 2027. De ODGM hanteert namelijk op dit moment nog twee financieringssystematieken. Voornemen is dat de ODGM per 1 januari 2028 overgaat op één financieringssystematiek zoals ontwikkeld in het interbestuurlijk programma Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH). Dit betekent een wezenlijke wijziging van financiering en zal ongetwijfeld leiden tot herverdeelkosten. De ODGM presenteert een sluitende begroting voor 2027. De totale omzet wordt geraamd op € 56 miljoen. De begroting is volledig gebaseerd op het meerjarenplan van de ODGM. De daarin geschetste ontwikkelingen in het reguliere werk, de voorgenomen projecten en de organisatieontwikkeling (bedrijfsvoering) zijn financieel vertaald door de veranderingen te extrapoleren op de werkpakketten 2026, de realisatie 2025 en alle rechten verbonden aan de CAO, (langlopende) inkoopcontracten en de verwachting rond de indexering. Voor de begroting 2027 worden nog de twee verschillende tarieven gebruikt die zijn gebaseerd op de financieringssystematiek van voorheen ODRA en ODRN. Voor ODRA is dat een uurtarief van € 111,50; dit is het uurtarief van 2026 (107,00 Euro) verhoogd met de index.

Doelstelling/openbaar belang	De regeling is ingesteld ter gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemers ter zake van vergunningverlening, toezicht en handhaving in het kader van het omgevingsrecht. Onder de belangen van de deelnemers wordt tevens begrepen het belang van een goede samenwerking tussen de omgevingsdiensten in Gelderland.
Bestuurlijk belang	AB: Wethouder K. Grim (plv. W.H. Hol)
Deelnemende partijen	Provincie Gelderland en 16 regiogemeenten: Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar.
Risico's	Hoog
Programma	Duurzame en gezonde samenleving

VP Vennootschappen en coöperaties

9. Commandiet Westeraam B.V. te Elst

In 2027 zal de Commandiet Westeraam B.V. niet meer bestaan. De liquidatie is dan afgerond.

Doelstelling/openbaar belang	Als commanditaire vennoot deelnemen in de commanditaire vennootschap GEM Westeraam Elst C.V. Via de Commandiet neemt de gemeente voor 48 % deel in de inbreng van de commanditaire vennoten.
Bestuurlijk belang	Wethouder W.H. Hol vertegenwoordigt de gemeente als aandeelhouder Stemrecht tijdens de Algemene Vergadering van Aandeelhouders Directeur: Dirk van Eeten

9. Commandiet Westeraam B.V. te Elst	
	De directeur van de Commandiet tekent de jaarstukken van de GEM. De ingelegde aandelenkapitalen in de GEM Westeraam Elst CV (€ 217.815) en de GEM Westeraam Beheer BV (€ 10.892) zijn inmiddels aan de gemeente teruggestort.
Deelnemende partijen	Gemeente Overbetuwe
Risico's	Laag
Programma	Leefbare en bereikbare samenleving

10. Bank Nederlandse Gemeenten N.V. te Den Haag	
Er zijn tot en met juli 2026 geen relevante ontwikkelingen bij BNG bekend die aanleiding geven tot heroverweging van het aandeelhouderschap in BNG voor het begrotingsjaar 2027.	
Doelstelling/openbaar belang	Uitoefening van het bedrijf van bankier ten dienste van overheden door onder andere het aantrekken en uitzetten van gelden, het op andere wijze verlenen van kredieten, het stellen van garanties, het verzorgen van het betalingsverkeer, het verrichten van valutatransacties, het adviseren en bemiddelen bij de uitgifte van en de handel in effecten, het bewaren, beheren en administreren van effecten en andere vermogensbestanddelen ten behoeve van derden, alsmede het oprichten van en deelnemen in andere ondernemingen en/of rechtspersonen, wier doel in verband staat met of bevorderlijk is voor het hiervoor gestelde.
Bestuurlijk belang	Wethouder W.H. Hol vertegenwoordigt de gemeente als aandeelhouder. Stemrecht tijdens de Algemene Vergadering van Aandeelhouders De gemeente heeft zeggenschap in de BNG via het aandelenbelang van de gemeente in BNG, een stem per aandeel van € 2,50 nominaal. Dit is 0,04% van het totaal aantal uitstaande aandelen.
Deelnemende partijen	De Staat is houder van de helft van de aandelen. De andere helft is in handen van 11 provincies, 1 hoogheemraadschap en gemeenten.
Risico's	Laag
Programma	Algemene dekkingsmiddelen
Dividend	€ 26.082

11. Vitens N.V. te Zwolle

In 2027 zijn er geen relevante ontwikkelingen voorzien.

Doelstelling/openbaar belang	Het verzorgen van de drinkwatervoorziening
Bestuurlijk belang	Wethouder I. de Pagter vertegenwoordigt de gemeente als aandeelhouder. Stemrecht tijdens de Algemene Vergadering van Aandeelhouders
Deelnemende partijen	107 gemeenten en 3 provincies
Risico's	Laag
Programma	Algemene dekkingsmiddelen
Dividend	€ 0

13. Dar

De gemeente Overbetuwe heeft een wettelijke zorgplicht voor de inzameling (en verwerking) van huishoudelijke afval- en grondstoffen. Gemeente Overbetuwe wil hiervoor toetreden tot, en samenwerken met, het publieke bedrijf Dar op het gebied van afvalinzameling en verwerking om beleidsdoelen efficiënter te behalen met de expertise van een gespecialiseerde partner en samenwerking met de andere deelnemende gemeenten. Dit waarborgt leveringszekerheid, kostenbeheersing en duurzaamheid. Daarnaast biedt de samenwerking schaalvoordelen, transparantie in tarieven en invloed op de organisatie. Flexibiliteit en innovatie, zoals betere afvalscheiding en hergebruik, spelen een belangrijke rol.

De gemeenteraad heeft het voornemen tot de toetreding tot Dar N.V., voor de inzameling van huishoudelijk afval en andere taken binnen het huishoudelijk afvalbeheer, op 20 mei 2025 met een raadsbesluit. Vervolgens hebben op 27 juni 2025 alle aandeelhouders van Dar N.V. ingestemd met toetreding van Overbetuwe per 1-1-2026. Op 1 januari 2026 is Dar gestart met de dienstverlening in Overbetuwe.

Doelstelling/openbaar belang	Met de toetreding tot Dar N.V. wordt invulling gegeven aan de wettelijke zorgplicht. Door de regionale samenwerking wordt gestreefd naar een toekomstbestendige, efficiënte en duurzame afvalinzameling en een goede en betrouwbare dienstverlening aan inwoners.
Bestuurlijk belang	Wethouder K. Grimm; De gemeente Overbetuwe is aandeelhouder van Dar N.V. en heeft daarmee bestuurlijke invloed op de onderneming, onder meer via de aandeelhoudersvergadering en het gebruikersoverleg.
Deelnemende partijen	Berg en Dal, Beuningen, Druten, Heumen, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe en Wijchen.
Risico's	Midden

13. Dar	
Programma	Duurzame en gezonde samenleving

VP Stichtingen en verenigingen

12. Stichting Samenwerkingsverband Glasvezelnetwerk Arnhem (SSGA)	
Geen relevante ontwikkelingen	
Doelstelling/openbaar belang	Een toegang tot SSGA is nodig om een robuuste en toekomstgerichte ICT-beheerorganisatie te verkrijgen door deze centraal te positioneren. Het beoogd effect is een verhoogde continuïteit van de informatievoorziening en (digitale) dienstverlening en mogelijkheid tot innovatie(ve) producten.
Bestuurlijk belang	Teammanager Informatie en Ondersteuning
Deelnemende partijen	27 deelnemers zoals gemeenten, scholen en andere non-profit organisaties
Risico's	Laag
Programma	Reguliere werkzaamheden

VII. Grondbeleid

Inleiding

In deze paragraaf wordt een beknopte toelichting gegeven op het te voeren grondbeleid in de periode 2027 tot en met 2030.

Het gemeentelijk grondbeleid

De gemeenteraad heeft op 27 juni 2024 de Nota Grondbeleid Overbetuwe vastgesteld. In deze nota is gekozen voor een toekomstbestendig en situationeel grondbeleid. De nota beschrijft op hoofdlijnen de wijze waarop de gemeente haar rol bepaalt bij gebiedsontwikkelingen en welke afwegingen daarbij worden gemaakt.

De nota bevat vooral de beleidsmatige uitgangspunten en biedt ruimte om per ontwikkeling een passende keuze te maken voor de inzet van grondbeleidsinstrumenten. De bijbehorende beleidskaders, afwegingscriteria en uitvoeringsregels zijn hierin nog niet nader uitgewerkt. Om het situationele grondbeleid in de praktijk eenduidig en transparant toe te kunnen passen, is een verdere uitwerking van deze kaders wenselijk. In 2027 wordt dit uitgewerkt in een geactualiseerde Nota Grondbeleid, waarin de beleidsuitgangspunten worden vertaald naar concrete afwegingskaders en uitvoeringsrichtlijnen.

Verlies- en winstneming

Wanneer uit een grondexploitatie blijkt dat een verlies wordt verwacht, wordt hiervoor een verliesvoorziening getroffen. Bij winstgevendende grondexploitaties wordt, overeenkomstig de geldende verslaggevingsregels, tussentijds winst genomen naar rato van de voortgang van de exploitatie, voor zover opbrengsten daadwerkelijk zijn gerealiseerd. De noodzaak tot verlies- of winstneming wordt jaarlijks beoordeeld bij de actualisatie van de grondexploitaties.

De te verwachten resultaten van de lopende actieve complexen

In 2027 zijn de volgende actieve grondcomplexen in exploitatie. Op basis van het inzicht per 1-7-2026 worden hiervoor de volgende resultaten verwacht:

Complex (bedragen x € 1.000)	Resultaat GREX	Eindwaarde per
Woningbouwcomplexen		
Elst Centraal West	-795 N	31/12/2028
De Biezenkamp	<u>2.063</u> V	31/12/2032
Subtotaal	1.268 V	
Bedrijvencomplexen		
De Merm Oost Elst	-859 N	31/12/2029
Elst Centraal Oost	<u>-883</u> N	31/12/2029
Subtotaal	-1.742 N	
Totaal	-474 N	
Voor de complexen met een nadelig saldo is een voorziening gevormd van € 2,537 miljoen.		
In deze opzet is ervan uitgegaan dat het complex De Spoorallee in 2026 wordt afgesloten.		

Faciliterende grondcomplexen

Begroting 2027

Naast de bovengenoemde actieve grondcomplexen zijn er ook faciliterende grondcomplexen. Bij deze faciliterende grondcomplexen maakt de gemeente het ontwikkelaars/grondeigenaren mogelijk hun gronden te exploiteren. Gemeentelijke kosten verbonden aan de desbetreffende grondexploitatie worden op de ontwikkelaar/grondeigenaar verhaald. De gemeente koopt dus zelf geen grond aan. De gemeente beperkt zich tot de wettelijke publieke taak. Deze taak bestaat vooral uit het begeleiden van de planvorming voorafgaand en tijdens de bestemmingsplanprocedure (inspraak en vaststellen van het bestemmingsplan) en toezicht op de aanpassing van openbare voorzieningen en eventueel overdracht van openbaar gebied. Bij de voorbereiding tot realisatie van deze projecten worden de volgende overeenkomsten gebruikt:

- **Intentieovereenkomst:** hierin worden afspraken gemaakt over de rolverdeling en kosten om de maatschappelijke, financiële en ruimtelijke haalbaarheid van het plan te toetsen.
- **Kostenverhaalsovereenkomsten:** hierin worden naast financiële afspraken ook afspraken gemaakt over het woningbouwprogramma, inrichtingsplannen en de bestemmingsplanmedewerking.

Met ingang van 2024 zijn door de invoering van de omgevingswet deze verhaalbare plankosten wettelijk gemaximaliseerd.

Bij enkele faciliterende grondcomplexen kunnen niet alle plankosten verhaald worden op de ontwikkelaar. Vanaf 2025 wordt dit jaarlijkse tekort geraamd op € 75.000. Dit wordt met name veroorzaakt door:

- Toenemende intensiteit van participatietrajecten
- Uitwerking van aangenomen moties door de gemeenteraad
- Vertraging door ruimtelijk procedures
- Mutaties van projectmedewerkers

Risico's grondexploitatie

Begroting 2027

De uitvoering van grondexploitaties brengt verschillende risico's met zich mee. De belangrijkste zijn:

Organisatorische risico's

- Beperkte beschikbaarheid van personeel als gevolg van de krappe arbeidsmarkt;
- Het niet of slechts gedeeltelijk verkrijgen van subsidies.

Projectrisico's

- Archeologische vondsten;
- Bodemverontreiniging;
- Netcongestie.

Verhaalrisico's

- Het niet volledig kunnen verhalen van gemeentelijke kosten op ontwikkelaars.

Risico's vanuit wet- en regelgeving

- Wijzigingen in Europese, landelijke of provinciale regelgeving die invloed hebben op de voortgang van projecten, waaronder regelgeving rondom stikstof.

Economische risico's

- Een verslechterende economische conjunctuur, waardoor de afzet van woningbouw- en bedrijventerreingronden vertraagt en rentekosten toenemen.

Weerstandsvermogen

De actieve grondexploitaties worden volledig voor rekening en risico van de gemeente uitgevoerd. Om eventuele financiële tegenvallers op te kunnen vangen beschikt de gemeente over voldoende weerstandscapaciteit. Deze financiële buffer maakt het mogelijk risico's op te vangen zonder dat het voorzieningenniveau hoeft te worden aangepast.

De gewogen risico's van de actieve grondcomplexen zijn opgenomen in de paragraaf **Weerstandsvermogen en risicobeheersing** van deze programmabegroting. Per 1 januari 2027 bedraagt het totale gewogen risicobedrag voor de periode 2027-2030 circa **€ 1,3 miljoen**.

Grondcomplexen

Complex	Kern	Programma	Looptijd
Actieve woningbouwcomplexen in exploitatie			
Elst Centraal (stationsplein West)	Elst	2 woningen	t/m 2028
De Biezenkamp (Driel - Zuid Oost) *	Driel	166 woningen	t/m 2032
Actieve bedrijvencomplexen in exploitatie			
De Merm Oost	Elst	Deel Noord 1,5 ha	t/m 2029
Elst Centraal Oost	Elst	bedrijfskavels	t/m 2028
Nog in exploitatie te nemen actieve woningbouwcomplexen			
Herontwikkeling Land van Tap	Elst	ca. 48 woningen	Nader te bepalen
Herontwikkeling De Helster	Elst	ca. 180 woningen	Nader te bepalen
Faciliterende woningbouwcomplexen			
		Aantal woningen	
Tuindersbuurt	Andelst	55	
Virehof	Driel	5	
Verlengde Rijnstraat	Driel	38	
Rijzenburg I	Elst	8	
De Pas (Zuid)	Elst	238	
CE - Land van Tap*	Elst	48	
EC- Klooster *	Elst	56	
Lingezicht	Elst	395	
Rijzenburg fase II	Elst	14	
De Pas Noord	Elst	135	
Nieuwe Aamsestraat	Elst	37	
Rijksweg-Noord 16	Elst	9	
Vriezenenck	Elst	57	
Platenmakersstraat	Elst	4	
Grintpad	Herveld	17	
Sint Willibrordusstraat	Herveld	34	
NIOO-terrein	Heteren	9	
Hart van Oosterhout	Oosterhout	89	
Oude Groenestraat	Oosterhout	31	
Kerkstraat	Randwijk	31	
Danenberg flanken	Slijk-Ewijk	26	
Molenzicht II	Valburg	3	
Veldzicht	Zetten	49	
Zetten Zuid fase II	Zetten	80	
* Bij deze projecten is het woningbouwprogramma indicatief, besluitvorming moet nog plaatsvinden			

VIII. Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid (WOO)

Inleiding

De Wet open overheid (Woo) heeft als doel heeft als doel de transparantie van de overheid te vergroten en daarmee bij te dragen aan het vertrouwen van de inwoners. De wet kent een verplichting tot passieve openbaarmaking (Woo-verzoeken) en actieve openbaarmaking van informatie uit wettelijk aangewezen informatiecategorieën.

Sinds 1 november 2024 zijn overheden verplicht informatie uit de eerste tranche van informatiecategorieën actief openbaar te maken. Voor de verdere invoering van de overige categorieën (tranches 2 tot en met 4) bestaat nog onduidelijkheid; er is nog geen nieuwe informatie bekend vanuit het ministerie van Binnenlandse Zaken. De rijksoverheid heeft de verdere planning van de invoering uitgesteld, waardoor nog niet bekend is wanneer de verplichtingen voor gemeenten ingaan. Tegelijkertijd blijven wij ons voorbereiden op deze toekomstige verplichtingen; mogelijk gaat de verplichting voor de tweede tranche in per 2027.

Informatiehuishouding op orde

Een goede informatiehuishouding blijft bij de invoering van de Woo een belangrijke randvoorwaarde. Informatie moet betrouwbaar, toegankelijk en duurzaam beheerd worden, zodat documenten snel vindbaar zijn, correct worden bewaard en tijdig kunnen worden vernietigd of overgebracht naar een archiefbewaarplaats. Met het optimaliseren van het zaakstelsel en de verdere professionalisering van onze werkprocessen zetten we hierin verdere stappen. Dit draagt ook bij aan een efficiënte dienstverlening en betere informatievoorziening.

Wat gaan we in 2027 doen?

In 2027 investeren we verder in een transparante, toegankelijke en digitaal volwassen overheid. We richten ons daarbij op de volgende activiteiten:

- We blijven uitvoering geven aan de actieve openbaarmaking van informatie en documenten en bereiden ons voor op de toekomstige invoering van tranche 2 en de daaropvolgende tranches van de Woo. Waar mogelijk publiceren we al vooruitlopend op de verplichting informatie en documenten. Bij actieve openbaarmaking blijft een zorgvuldige afweging tussen transparantie, privacy en informatieveiligheid het uitgangspunt.
- We ontwikkelen de digitale publicatielocatie voor Woo-documenten verder door, zodat informatie beter toegankelijk, vindbaar en bruikbaar is voor inwoners en andere belangstellenden.
- We volgen de landelijke ontwikkelingen rond generieke voorzieningen en zorgen ervoor dat we hierop kunnen aansluiten. Bijvoorbeeld op nieuwe landelijke voorzieningen voor het publiceren en vindbaar maken van openbaar gemaakte documenten.
- We blijven gebruikmaken van software voor het anonimiseren van documenten en optimaliseren de toepassing hiervan binnen onze werkprocessen. Hierbij proberen we zoveel mogelijk te werken volgens het principe van 'open by design'. Dit betekent dat we al bij het opstellen, registreren en beheren van informatie rekening houden met de mogelijkheid dat deze openbaar wordt gemaakt. Door openbaarheid vanaf het begin onderdeel te maken van onze werkprocessen, kunnen documenten sneller worden gevonden, eenvoudiger worden gepubliceerd en efficiënter worden afgehandeld bij Woo-verzoeken.
- We vergroten de kennis en het bewustzijn van medewerkers over openbaarheid, informatiebeheer en hun rol binnen de Woo.

FINANCIËLE BEGROTING

I. Structureel begrotingssaldo

(bedragen x € 1.000)	2027		2028		2029		2030	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
1. Duurzame en gezonde samenleving	-20.539	16.914	-19.755	16.892	-20.405	16.904	-20.629	16.904
2. Leefbare en bereikbare samenleving	-22.944	3.809	-23.243	4.135	-23.533	3.747	-23.661	3.747
3. Interactie met de samenleving	-1.466	992	-1.466	992	-1.466	781	-1.466	745
4. Inclusieve en participatiesamenleving	-45.970	1.941	-43.737	2.202	-41.187	2.206	-41.200	2.226
5. Werkend en lerende samenleving	-32.372	13.167	-32.235	13.405	-32.841	13.703	-33.531	14.001
6. Informatie en kennissamenleving	0	0	0	0	0	0	0	0
7. Financiën en bedrijfsvoering	-22.048	1	-22.109	1	-22.103	1	-22.056	1
8. Algemeen bestuur en regionale samenwerking	-2.725	0	-2.725	0	-2.725	0	-2.725	0
Subtotaal	-148.063	36.825	-145.269	37.628	-144.259	37.343	-145.268	37.625
Algemene Dekkingsmiddelen	-4.739	115.925	-4.349	111.539	-5.113	110.334	-5.581	112.402
Overhead *	-	-	-	-	-	-	-	-
VPB	-10	0	-10	0	-10	0	-10	0
Onvoorzien	-40	0	-40	0	-40	0	-40	0
Totaal	-152.852	152.750	-149.668	149.167	-149.422	147.676	-150.899	150.026
Saldo van baten en lasten	-102		-502		-1.746		-873	
Mutatie reserves	537		502		1.746		873	
Saldo na mutatie reserves	435		0		0		0	
Saldo incidentele baten en lasten	0		0		0		0	
Structureel begrotingssaldo	435		0		0		0	

* Programma 7 bestaat volledig uit de overhead dus zijn de lasten en baten van de overhead niet meer afzonderlijk op deze regel gepresenteerd.

II. Verschillen ten opzichte van de kadernota

In onderstaande tabel is aangegeven wat de financiële mutaties zijn ten opzichte van de Kadernota 2027.

Afwijkingen Programmabegroting 2027 t.o.v. Kadernota 2027 (bedragen x € 1.000)	2027	2028	2029	2030
Kadernota 2027	364	364	635	1.178
Meicirculaire 2026	-292	-1.099	-1.801	-1.178
Doorwerking structureel effect 2e Bestuursrapportage 2026	616	-368	454	322
Vertraging uitvoering grote projecten	520	1.687	83	0
Aanvulling stelpost prijsinflatie	-523	-523	-523	-523
Maatschappelijke weerbaarheid en veerkracht	-100	-100	0	0
Invulling taakstelling GR-bijdragen	-110	-110	-110	-110
Kostendekking bouwleges naar 100%	75	75	75	75
OZB-areaaluitbreiding (incl. hogere afdracht Park 15)	115	115	115	115
Diverse kleine verschillen	-115	-393	-133	-215
Totaal wijzigingen	71	-716	-1.840	-1.514
Inzet Algemene Reserve	0	352	1.205	336
Programmabegroting 2027	435	0	0	0

III. Incidentele baten en lasten

Er zijn geen incidentele baten en lasten.

IV. Reserves en Voorzieningen

Stand en verloop per reserve en voorziening

(bedragen x € 1.000)	Saldo 1-1-2027	Bij	Af	Saldo 1-1-2028	Bij	Af	Saldo 1-1-2029	Bij	Af	Saldo 1-1-2030	Bij	Af	Saldo 31-12-2030
Algemene Reserve	19.020	435	0	19.455	0	352	19.103	0	1.205	17.898	0	336	17.562
Bestemmingsreserves:													
- Kapitaallasten Ambtshuis	695	0	34	660	0	36	625	0	37	588	0	38	551
- Kapitaallasten Hockeycomplex	505	0	68	437	0	68	368	0	68	300	0	68	232
- Kapitaallasten Heteren-Centrum	2.913	0	178	2.734	0	178	2.556	0	178	2.377	0	178	2.199
- Kapitaallasten kunstgras Spero	9	0	9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- Kapitaallasten sporthal HPC	1.015	0	48	967	0	48	919	0	48	872	0	48	824
- Kapitaallasten P&R garage Elst	353	0	7	347	0	7	340	0	7	333	0	7	325
- Kapitaallasten huisvesting	611	0	29	583	0	29	553	0	30	523	0	31	493
- Kapitaallasten Bemmelseweg	466	0	9	457	0	9	447	0	10	437	0	10	428
- Kapitaallasten spookkruisingen Elst Noord	2.506	0	53	2.453	0	54	2.399	0	55	2.344	0	55	2.289
- Kapitaallasten Gastvrije Waaldijk	446	0	9	437	0	9	429	0	9	419	0	9	410
- Kapitaallasten optimalisatie De Pas	362	0	7	355	0	8	348	0	8	340	0	8	332
- Kapitaallasten openbare ruimte Heteren	1.119	0	22	1.097	0	23	1.074	0	23	1.051	0	24	1.027
- Kapitaallasten Molenhoekplein Valburg	1.204	0	23	1.181	0	24	1.157	0	24	1.133	0	24	1.108
- Kapitaallasten mjop's groot onderh. wegen / groen	600	190	15	775	0	15	761	0	15	746	0	15	730
- Kapitaallasten sportpark Bretagne	0	0	0	0	388	5	383	0	5	377	0	5	372
- Bovenwijkse voorzieningen	3.426	pm	pm	3.426	pm	pm	3.426	pm	pm	3.426	pm	pm	3.426
- Vervanging materiaal Openbare Werken	1.806	90	225	1.671	90	225	1.535	90	224	1.400	90	216	1.273
- Afslag 38 Elst/Oosterhout	2.589	pm	pm	2.589	pm	pm	2.589	pm	pm	2.589	pm	pm	2.589
- Brede Scholen	0	pm	pm	111	pm	pm	222	pm	pm	333	pm	pm	444
- Aankoopregeling RTG	930	pm	pm	930	pm	pm	930	pm	pm	930	pm	pm	930
- Duurzaamheid	402	pm	pm	402	pm	pm	402	pm	pm	402	pm	pm	402
- Opbouw lokale infratructuur beschermd wonen	2.888	pm	pm	2.888	pm	pm	2.888	pm	pm	2.888	pm	pm	2.888
- Faciliteiten opvang	1.696	pm	pm	1.696	pm	pm	1.696	pm	pm	1.696	pm	pm	1.696
- Overhevelingen	1.007	0	1.007	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- Realisatiestimulans	291	pm	pm	291	pm	pm	291	pm	pm	291	pm	pm	291
Totaal bestemmingsreserves	27.840	391	1.745	26.486	589	738	26.336	201	741	25.796	201	737	25.259
Voorzieningen:													
- Wethouderspensionen	7.014	pm	397	6.617	pm	397	6.220	pm	397	5.823	pm	397	5.427
- Nabestaandenpensioen	271	pm	28	243	pm	28	215	pm	28	187	pm	28	159
- Wachtgelden voormalige wethouders	440	0	200	240	0	150	90	0	90	0	0	0	0

(bedragen x € 1.000)	Saldo 1-1-2027	Bij	Af	Saldo 1-1-2028	Bij	Af	Saldo 1-1-2029	Bij	Af	Saldo 1-1-2030	Bij	Af	Saldo 31-12-2030
- Verlofsparen	208	pm	pm	208	pm	pm	208	pm	pm	208	pm	pm	208
- Groot-onderhoud gemeentelijke accommodaties	2.612	377	723	2.265	377	561	2.081	377	230	2.229	377	1.107	1.499
- Groot-onderhoud brede scholen	720	141	519	341	141	185	297	141	40	398	141	475	65
- Riolering	3.125	0	1.614	1.511	0	511	1.000	0	pm	1.000	0	pm	1.000
Totaal voorzieningen	14.389	518	3.482	11.425	518	1.832	10.112	518	785	9.845	518	2.007	8.357

Prognose Algemene Reserve

Werkelijk saldo 31-12-2025 voor resultaatbestemming (bedragen x € 1.000)	15.864	10% van surplus AR
Toevoeging rekeningresultaat 2025	3.400	
Werkelijk saldo 1-1-2026 na resultaatbestemming	19.264	
Verwacht begrotingsoverschot 2026 (o.b.v. 2e Berap 2026)	3.362	
<u>Onttrekkingen:</u>		
- incidentele dekking jaarschijf 2026 (o.b.v. Kadernota 2026)	-1.850	
- aanvullende incidentele dekking jaarschijf 2026	-288	
- correctie verlaging korting Rijk WOZ-maatstaf	-250	
- administratieve en begrotingswijzigingen 2026 t/m raad september 2026	-74	
- restanten van claims uit voorgaande jaren (t/m 2025)	-1.144	
<u>Stortingen:</u>		
- (eenmalige) begrotingsposten 2026	0	
- vrijval BR Kapitaallasten - jaarlijkse onttrekking < € 10K *)	1.638	
- gedeeltelijke vrijval BR Bovenwijkse voorzieningen *)	1.325	
- vrijval BR Aankoopregeling RTG (Knoop 38) *)	930	
- overige bestemmingsreserves *)	696	
Verwacht saldo 1-1-2027	23.609	1.398
Verwacht overschot 2027	435	
<u>Onttrekkingen:</u>		
- incidentele dekking jaarschijf 2027	0	
<u>Stortingen:</u>		
- (eenmalige) begrotingsposten 2027	0	
Verwacht saldo 1-1-2028	24.044	1.442
Verwacht begrotingstekort / overschot 2028	0	
<u>Onttrekkingen:</u>		
- dekking jaarschijf 2028	-352	
<u>Stortingen:</u>		
- (eenmalige) begrotingsposten 2028	0	
Verwacht saldo 1-1-2029	23.692	1.407
Verwacht begrotingstekort / overschot 2029	0	
<u>Onttrekkingen:</u>		
- dekking jaarschijf 2029	-1.205	
<u>Stortingen:</u>		
- (eenmalige) begrotingsposten 2029	0	
Verwacht saldo 1-1-2030	22.487	1.286
Verwacht begrotingstekort / overschot 2030	0	
<u>Onttrekkingen:</u>		
- dekking jaarschijf 2030	-336	
<u>Stortingen:</u>		
- (eenmalige) begrotingsposten 2030	0	
Verwacht saldo 31-12-2030	22.151	1.253

*) Voorstel vrijval bestemmingsreserves in 2026 is vooruitlopend op het raadsbesluit bij de jaarrekening 2026.

Structurele toevoegingen en onttrekkingen per reserve

(bedragen x € 1.000)	Saldo 1-1-2027	Bij	Af	Saldo 1-1-2028	Bij	Af	Saldo 1-1-2029	Bij	Af	Saldo 1-1-2030	Bij	Af	Saldo 31-12-2030
Algemene Reserve	19.020	435	0	19.455	0	352	19.103	0	1.205	17.898	0	336	17.562
BR kap.last. Ambtshuis	695	0	34	660	0	36	625	0	37	588	0	38	551
BR kap.last. Hockeycomplex	505	0	68	437	0	68	368	0	68	300	0	68	232
BR kap.last. Heteren- Centrum	2.913	0	178	2.734	0	178	2.556	0	178	2.377	0	178	2.199
BR kap.last. kunstgras Spero	9	0	9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
BR kap.last. sporthal HPC	1.015	0	48	967	0	48	919	0	48	872	0	48	824
BR kap.last. P&R garage Elst	353	0	7	347	0	7	340	0	7	333	0	7	325
BR kap.last. huisvesting	611	0	29	583	0	29	553	0	30	523	0	31	493
BR kap.last. Bemmelseweg	466	0	9	457	0	9	447	0	10	437	0	10	428
BR kap.last. Spoorkruisingen	2.506	0	53	2.453	0	54	2.399	0	55	2.344	0	55	2.289
BR kap.last. Gastvrije Waldijk	446	0	9	437	0	9	429	0	9	419	0	9	410
BR kap.last. Optimalisatie De Pas	362	0	7	355	0	8	348	0	8	340	0	8	332
BR kap.last. Openbare ruimte Heteren	1.119	0	22	1.097	0	23	1.074	0	23	1.051	0	24	1.027
BR kap.last. Molenhoekplein Valburg	1.204	0	23	1.181	0	24	1.157	0	24	1.133	0	24	1.108
BR kap.last. MJOP's groot onderh. wegen / groen	600	190	15	775	0	15	761	0	15	746	0	15	730
BR kap.last. Sportp. Bretagne	0	0	0	0	388	5	383	0	5	377	0	5	372
BR verv. materieel Openb. W.	1.806	90	225	1.671	90	225	1.535	90	224	1.400	90	216	1.273
BR Brede Scholen	0	111	pm	111	111	pm	222	111	pm	333	111	pm	444
Totale reserves	33.631	826	738	33.719	589	1.090	33.218	201	1.946	31.472	201	1.073	30.599

V. Baten en lasten per taakveld

Baten per taakveld (bedragen x € 1.000)	2027	2028	2029	2030
TV0.2 Burgerzaken	992	992	781	745
TV0.4 Overhead	1	1	1	1
TV0.5 Treasury	524	524	524	524
TV0.61 OZB woningen	8.682	8.682	8.682	8.682
TV0.62 OZB niet-woningen	5.281	5.281	5.281	5.281
TV0.64 Belastingen overig.	1.428	1.428	1.428	1.428
TV0.7 Alg. uitkering en overige uitk. gemeentefonds	100.008	95.622	94.417	96.485
TV0.8 Overige baten en lasten	2	2	2	2
TV0.10 Mutaties reserves	738	1.090	1.946	1.073
Totaal Hoofdtakveld 0 Bestuur en ondersteuning	117.656	113.622	113.062	114.221
TV1.2 Openbare orde en veiligheid	132	132	132	132
Totaal Hoofdtakveld 1 Veiligheid	132	132	132	132
TV2.1 Verkeer en vervoer	26	26	26	26
Totaal Hoofdtakveld 2 Verkeer en vervoer	26	26	26	26
TV3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	99	487	99	99
TV3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	268	268	268	268
TV3.4 Economische promotie	147	147	147	147
Totaal Hoofdtakveld 3 Economie	514	902	514	514
TV4.2 Onderwijshuisvesting	33	33	33	33
TV4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	435	435	435	435
Totaal Hoofdtakveld 4 Onderwijs	468	468	468	468
TV5.1 Sportbeleid en activering	5	0	0	0
TV5.2 Sportaccommodaties	1.192	1.192	1.192	1.192
TV5.3 Cultuurpresentatie, - productie en partic	30	0	0	0
TV5.6 Media	24	24	24	24
TV5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	279	217	217	217
Totaal Hoofdtakveld 5 Sport, cultuur en recreatie	1.530	1.433	1.433	1.433
TV6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	1.509	1.469	1.469	1.485
TV6.3 Inkomensregelingen	12.645	12.913	13.211	13.509
TV6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	64	67	70	74
TV6.71a Huishoudelijke hulp (WMO)	369	667	667	667
Totaal Hoofdtakveld 6 Sociaal domein	14.586	15.115	15.416	15.734
TV7.2 Riolerig	5.375	5.375	5.387	5.387
TV7.3 Afval	9.284	9.284	9.284	9.284
TV7.4 Milieubeheer	948	931	931	931
TV7.5 Begraafplaatsen	110	110	110	110
Totaal Hoofdtakveld 7 Volksgezondheid en milieu	15.717	15.700	15.713	15.713
TV8.1 Ruimtelijke ordening	84	84	84	84
TV8.2 Grondexploitatie (niet bedr.terr.)	1.004	1.004	1.004	1.004
TV8.3 Wonen en bouwen	1.770	1.770	1.770	1.770
Totaal Hoofdtakveld 8 Volkshuisv, RO en Sted. Vern.	2.858	2.858	2.858	2.858
Saldo taakvelden	153.488	150.257	149.623	151.100

Lasten per taakveld (bedragen x € 1.000)	2027	2028	2029	2030
TV0.1 Bestuur	-2.725	-2.725	-2.725	-2.725
TV0.2 Burgerzaken	-1.466	-1.466	-1.466	-1.466
TV0.4 Overhead	-22.048	-22.109	-22.103	-22.056
TV0.5 Treasury	144	54	-41	-137
TV0.61 OZB woningen	-459	-459	-459	-459
TV0.62 OZB niet-woningen	-52	-52	-52	-52
TV0.64 Belastingen overig.	-922	-922	-922	-922
TV0.8 Overige baten en lasten	-3.490	-3.010	-3.678	-4.052
TV0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	-10	-10	-10	-10
TV0.10 Mutaties reserves	-201	-589	-201	-201
Totaal Hoofdtakveld 0 Bestuur en ondersteuning	-31.228	-31.287	-31.657	-32.079
TV1.1 Crisbeheersing en brandweer	-3.544	-3.544	-3.596	-3.592
TV1.2 Openbare orde en veiligheid	-1.829	-1.829	-1.729	-1.729
Totaal Hoofdtakveld 1 Veiligheid	-5.373	-5.373	-5.325	-5.321
TV2.1 Verkeer en vervoer	-7.039	-7.422	-7.418	-7.466
TV2.2 Parkeren	-225	-226	-227	-228
TV2.5 Openbaar vervoer	-118	-118	-118	-119
Totaal Hoofdtakveld 2 Verkeer en vervoer	-7.383	-7.766	-7.763	-7.812
TV3.1 Economische ontwikkeling	-468	-468	-468	-468
TV3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-124	-124	-124	-124
TV3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-260	-260	-260	-260
Totaal Hoofdtakveld 3 Economie	-853	-853	-853	-853
TV4.2 Onderwijshuisvesting	-4.881	-4.290	-4.569	-4.961
TV4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-4.138	-4.244	-4.273	-4.273
Totaal Hoofdtakveld 4 Onderwijs	-9.019	-8.534	-8.842	-9.234
TV5.1 Sportbeleid en activering	-184	-179	-179	-179
TV5.2 Sportaccommodaties	-3.332	-3.563	-4.228	-4.467
TV5.3 Cultuurpresentatie, - productie en partic	-405	-376	-376	-376
TV5.5 Cultureel erfgoed	-170	-170	-170	-170
TV5.6 Media	-1.195	-1.196	-1.196	-1.196
TV5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-5.642	-5.556	-5.555	-5.553
Totaal Hoofdtakveld 5 Sport, cultuur en recreatie	-10.929	-11.039	-11.703	-11.941
TV6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-5.922	-6.136	-5.890	-5.919
TV6.21 Toegang en eerstelijnsvoorz. WMO	-676	-676	-676	-676
TV6.22 Toegang en eerstelijnsvoorz. Jeugd	-1.112	-1.112	-1.112	-1.112
TV6.23 Toegang en eerstelijnsvoorz. Integraal	-3.031	-2.931	-2.731	-2.731
TV6.3 Inkomensregelingen	-15.726	-16.058	-16.356	-16.654
TV6.4 WSW en beschut werk	-4.043	-4.083	-4.083	-4.083
TV6.5 Arbeidsparticipatie	-1.813	-1.818	-1.818	-1.818
TV6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-2.782	-2.838	-2.899	-2.945
TV6.71a Huishoudelijke hulp (WMO)	-6.419	-6.615	-4.574	-4.505
TV6.71b Begeleiding (WMO)	-3.612	-3.833	-3.813	-3.813
TV6.71c Dagbesteding (WMO)	-818	-826	-816	-816
TV6.71d Overige maatwerkarrangementen (WMO)	-197	-197	-197	-197
TV6.751 Jeugdhulp ambulant lokaal	-193	-193	-193	-193

Lasten per taakveld (bedragen x € 1.000)	2027	2028	2029	2030
TV6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal	-13.388	-10.590	-10.526	-10.533
TV6.753 Jeugdhulp ambulant landelijk	-138	-138	-138	-138
TV6.761 Jeugdhulp met verblijf lokaal	-129	-129	-129	-129
TV6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal	-4.969	-4.939	-4.909	-4.909
TV6.763 Jeugdhulp met verblijf landelijk	-596	-596	-596	-596
TV6.791 PGB WMO	-401	-401	-401	-401
TV6.792 PGB Jeugd	-605	-605	-605	-605
TV6.81a Beschermd wonen (WMO)	-191	-191	-191	-191
TV6.81b Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	-42	-42	-42	-42
TV6.82a Jeugdbescherming	-410	-410	-410	-410
TV6.82b Jeugdreclassering	-122	-122	-122	-122
TV6.91 Coördinatie en beleid WMO	-61	-61	-61	-61
TV6.92 Coördinatie en beleid jeugd	-153	-153	-153	-153
Totaal Hoofdtakveld 6 Sociaal domein	-67.551	-65.696	-63.444	-63.755
TV7.1 Volksgezondheid	-2.676	-2.676	-2.676	-2.676
TV7.2 Riolerings	-3.470	-3.476	-3.494	-3.479
TV7.3 Afval	-6.852	-6.853	-6.822	-6.822
TV7.4 Milieubeheer	-3.882	-2.865	-2.862	-2.863
TV7.5 Begraafplaatsen	-144	-144	-144	-144
Totaal Hoofdtakveld 7 Volksgezondheid en milieu	-17.023	-16.013	-15.998	-15.984
TV8.1 Ruimtelijke ordening	-967	-969	-1.352	-1.353
TV8.2 Grondexploitatie (niet bedr.terr.)	-622	-622	-622	-622
TV8.3 Wonen en bouwen	-2.105	-2.105	-2.063	-2.146
Totaal Hoofdtakveld 8 Volkshuisv., RO en Sted. Vern.	-3.694	-3.696	-4.037	-4.122
Saldo taakvelden	-153.053	-150.257	-149.623	-151.100

VI. Geprognosticeerde balans

BALANS PER 31 DECEMBER (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028	2029	2030
ACTIVA						
Vaste activa						
Immateriële vaste activa	805	783	760	736	712	686
Materiële vaste activa	164.169	189.134	193.068	180.942	179.998	181.596
Financiële vaste activa	8.642	9.576	9.576	9.576	9.576	9.576
Totaal vaste activa	173.616	199.493	203.404	191.254	190.286	191.858
Vlottende activa						
Voorraden	5.916	6.051	8.126	9.420	41	29
Uitzettingen korter dan één jaar	5.000	4.046	2.500	2.500	2.500	2.500
Overlopende activa	15.430	9.000	9.000	9.000	9.000	148
Liquide middelen	1.057	148	148	148	148	9.000
Totaal vlottende activa	27.403	19.244	19.774	21.068	11.689	11.677
Totaal activa	201.019	218.737	223.178	212.323	201.975	203.536
PASSIVA						
Vaste financieringsmiddelen						
Eigen vermogen	43.991	43.498	45.506	45.439	43.694	42.821
Verwacht resultaat	6.692	3.362	435			
Voorzieningen	19.786	16.056	13.092	11.779	11.512	10.013
Langlopende schulden	91.519	123.841	132.343	123.303	114.968	118.900
Totaal vaste financieringsmiddelen	161.987	186.757	191.377	180.521	170.173	171.734
Vlottende passiva						
Kortlopende schulden	22.192	15.328	15.301	15.301	15.301	15.301
Overlopende passiva	16.839	16.652	16.500	16.500	16.500	16.500
Totaal vlottende passiva	39.031	31.981	31.801	31.801	31.801	31.801
Totaal passiva	201.019	218.737	223.178	212.323	201.975	203.536

De cijfers in de kolom begroting 2026 betreffen de (actuele) prognose 2026 en wijken daardoor dus af van de cijfers uit de vastgestelde Programmabegroting 2026.

VII. Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Algemeen

Gemeenten dienen in de begroting in te gaan op de zogenaamde jaarlijks terugkerende aan arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. Onder arbeidsrechtelijke verplichtingen worden verstaan de aanspraken op toekomstige uitkeringen door huidig dan wel voormalig personeel.

Het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) schrijft voor dat jaarlijkse arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume via de exploitatie moeten lopen. Deze personele lasten worden via de exploitatie verantwoord in het jaar waarin de uitbetaling plaatsvindt.

Uitwerking Overbetuwe

O.a. verlofaanspraken en wachtgelduitkeringen worden ten laste van het personeelsbudget geboekt en daarmee dus via de exploitatie verantwoord in het jaar van uitbetaling.

Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen waarvan het jaarlijkse bedrag geen gelijk volume heeft, zijn voorzieningen gevormd. Dit is het geval voor de wethouderspensioenen, het nabestaandenpensioen en de wachtgeldten voor voormalige wethouders.

VIII. EMU-saldo

EMU-saldo (bedragen x € 1.000)	Begroting				
	2026	2027	2028	2029	2030
1. (+) Exploitatiesaldo voor toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c).	-3.291	-102	-501	-1.745	-873
2. (-) Mutatie (im)materiele vaste activa	24.943	3.911	-12.150	-968	1.572
3. (+) Mutatie voorzieningen	-3.730	-2.964	-1.313	-267	-1.499
4. (-) Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	135	2.075	1.294	-9.379	-12
5. (-) Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en (im)materiële vaste activa	0	0	0	0	0
Berekend EMU-saldo	-32.099	-9.052	9.042	8.335	-3.932

EMU-saldo referentiewaarde (bedragen x € 1.000)	Begroting				
	2027	2028	2029	2030	2031
EMU-saldo volgens berekening	-32.099	-9.052	9.042	8.335	-3.932
EMU-saldo referentiewaarde	7.312	7.557	7.557	7.557	7.557
EMU-saldo blijft onder referentiewaarde			1.485	778	
EMU-saldo overschrijdt referentiewaarde	-39.411	-16.609			-11.489

Conclusie:

Indien het EMU-saldo lager is dan de referentiewaarde, dan wordt er meer geld uitgegeven dan dat er binnen komt. Een te groot begrotingstekort kan bijdragen aan macro-economische instabiliteit. Hierdoor zal de gemeente maatregelen moeten gaan treffen om het begrotingstekort terug te brengen naar nihil.

IX. Nieuwe investeringen 2027-2030

Nieuwe investeringen 2027-2030				
Nr.	Omschrijving	Jaar uitv.	Bruto inv. Reserves eenmalig e.d. grondexpl.	Derden / Netto inv. eenmalig
Programma 1. Duurzame en gezonde samenleving				
1.	<u>Nieuwbouw zwembad en overdekte sportaccommodatie</u>			
a.	Investeringsbedrag 2027	2027	13.000.000	13.000.000
b.	Investeringsbedrag 2028	2028	13.850.000	13.850.000
2.	<u>Nieuwbouw zwembad Zetten</u>			
a.	Investeringsbedrag 2027	2027	400.000	400.000
b.	Investeringsbedrag 2028	2028	3.100.000	3.100.000
c.	Investeringsbedrag 2029	2029	3.500.000	3.500.000
Programma 2. Leefbare en bereikbare samenleving				
-				
Programma 3. Interactie met de samenleving				
-				
Programma 4. Inclusieve en participatiesamenleving				
-				
Programma 5. Werkende en lerende samenleving				
5.	<u>Nieuwbouw De Meeuwenberg</u>			
a.	1e inrichting nieuwbouw	2027	59.000	59.000
6.	<u>Nieuwbouw Lyceum Elst</u>			
a.	1e inrichting nieuwbouw	2028	884.000	884.000
7.	<u>Tijdelijke huisvesting DS van Lingeschool</u>			
b.	Aankoop grond	2028	600.000	600.000
Programma 6. Informatie en kennissamenleving				
-				
Programma 7. Financiën en bedrijfsvoering				
-				
Programma 8. Algemeen bestuur				
-				
Totalen			35.393.000	0 35.393.000